

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

Pomorze
Zachodnie

MINISTERSTWO
ROZWOJU

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Opracowanie:

Grupa CDE

Grupa CDE Sp. z o.o.

Biuro:

ul. Krakowska 11

43-190 Mikołów

Tel/fax: 32 326 78 16

e-mail: biuro@ekocde.pl

Zespół autorów:

Michał Mroskowiak

Tomasz Pilch

Anna Piotrowska

Wojciech Płachetka

Aleksandra Szlachta

Magdalena Tomanek

Kierownik projektu:

Agnieszka Kopańska

Spis treści

1.	WSTĘP.....	5
1.1	Słownik pojęć.....	5
1.2	Podstawa opracowania.....	7
1.3	Metodologia	8
2.	DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE	12
2.1	Położenie	12
2.2	Demografia	14
2.3	Bezrobocie i rynek pracy.....	16
2.4	Pomoc społeczna	18
2.5	Aktywność społeczna	23
2.6	Sport i ochrona zdrowia.....	25
2.7	Bezpieczeństwo	26
2.8	Działalność gospodarcza	27
2.9	Edukacja.....	30
2.10	Kultura	32
2.11	Stan dziedzictwa kulturowego i turystyka.....	33
2.12	Infrastruktura techniczna.....	35
2.13	Gospodarka odpadami i wyroby azbestowe	36
2.14	Środowisko naturalne	37
3.	ANALIZA SWOT	40
4.	ANALIZA WSKAŹNIKOWA I WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	43
4.1	Jednostki porównawcze.....	43
4.2	Diagnoza zjawisk negatywnych.....	45
4.3	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	50
5.	DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI.....	52
5.1	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji.....	52

5.2	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	56
5.3	Lokalny potencjał obszaru rewitalizacji.....	60
6.	WIZJA, CELE, DZIAŁANIA	63
6.1	Wizja	63
6.2	Cele	65
6.3	Działania.....	66
6.4	Kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.....	77
7.	MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	78
7.1	Komplementarność przestrzenna	78
7.2	Komplementarność problemowa	80
7.3	Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	82
7.4	Komplementarność międzyokresowa	83
7.5	Komplementarność źródeł finansowania.....	84
8.	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE.....	86
8.1	Instrumenty finansowania	86
8.2	Szacunkowe ramy finansowe	89
9.	MECHANIZMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI.....	90
10.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU	93
11.	SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU	97
12.	POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	102
12.1	Dokumenty na szczeblu międzynarodowym.....	102
12.2	Dokumenty na szczeblu krajowym.....	103
12.3	Dokumenty na szczeblu regionalnym	106
12.4	Dokumenty na szczeblu lokalnym	108

1. WSTĘP

1.1 Słownik pojęć

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 definiują następujące zagadnienia:

Rewitalizacja – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych). Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są:

- a) uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy;
- b) pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe;
- c) ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- d) właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru;
- e) zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennofunkcjonalnej, technicznej, środowiskowej;
- f) koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji;
- g) realizacja wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji:

- a) inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji (np. lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji),
- b) gminny program rewitalizacji, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny – projekt w rozumieniu art. 2 pkt 18 ustawy, wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

1.2 Podstawa opracowania

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór stanowi istotny instrument wspierający zarządzanie rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Pozwala on na prowadzenie wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy.

Program został opracowany zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym. Przy tworzeniu dokumentu opierano się również na Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Tym samym zarówno jego struktura, jak i zawartość merytoryczna koresponduje wprost z zaleceniami dla tego typu opracowań.

Dokument uwzględnia zasadę partnerstwa i partycypacji na każdym etapie jego wdrażania oraz zapewnienia komplementarności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami. Kompleksowość i spójność zaproponowanych kierunków działań koresponduje ze zdiagnozowanymi potrzebami rewitalizacyjnymi, umożliwiając optymalne wykorzystanie potencjału endogenicznego gminy na rzecz podniesienia jakości życia i aktywności społecznej mieszkańców, poprawę ładu przestrzennego przestrzeni publicznych i stanu środowiska naturalnego oraz poprawę dostępności komunikacyjnej i

wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej. Programowanie działań rewitalizacyjnych uwzględniło również konieczność zapewnienia kompleksowości interwencji infrastrukturalnej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) ze wsparciem realizowanym w ramach funduszy ukierunkowanych na rozwój kapitału społecznego (Europejski Fundusz Społeczny).

1.3 Metodologia

Proces diagnostyczny składał się z trzech głównych etapów, z czego pierwszy miał charakter analizy wskaźnikowej, dwa kolejne dotyczyły wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wyznaczony w ten sposób obszar rewitalizacji posiada największą kumulację zjawisk negatywnych i na nim będzie koncentrowała się interwencja w ramach LPR.

Tabela 1. Etapy procesu diagnostycznego.

ETAP I	Analiza ilościowa negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności obciążenia demograficznego, ubóstwa, przestępczości) i negatywnych zjawisk gospodarczych (w szczególności niestabilności rynku pracy, podmiotów gospodarczych) oraz analiza jakościowa zjawisk technicznych, środowiskowych i przestrzenno-funkcjonalnych.
ETAP II	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, czyli obszaru, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz występowaniem co najmniej jednego z innych negatywnych zjawisk (gospodarczych, środowiskowych, technicznych oraz przestrzenno-funkcjonalnych).
ETAP III	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji, czyli obszaru, który cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, stanowiącego nie więcej niż 20% powierzchni gminy i zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter holistyczny i łączy metody ilościowe z jakościowymi. Dla jednostek pomocniczych gminy pozyskano materiał statystyczny dostępny w zasobach Urzędu Miejskiego oraz wygenerowany przez instytucje zewnętrzne, m.in. Powiatowy Urząd Pracy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Komendę Powiatową Policji. Opierano się także na ogólnodostępnych danych Banku Danych Lokalnych (GUS) oraz Państwowej Komisji Wyborczej.

Część pozyskanych tą drogą danych została wykorzystana do opracowania wskaźników, a część posłużyła do dokonania waloryzacji istniejącego stanu gminy. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy była ankieta, dzięki której zbadano opinie mieszkańców w zakresie występowania obszarów problemowych w gminie.

Uzyskane dane posłużyły do budowy wskaźników odnoszących wielkość zjawiska do poszczególnych jednostek porównawczych. Proces ten był zdeterminowany dostępnością danych, różnym stopniem ich szczegółowości, a także sposobem gromadzenia informacji.

Większość wskaźników ma charakter względny, pozostałe pokazują wielkość zjawiska w liczbach bezwzględnych. Wszystkie jednak spełniają wymóg poprawności metodologicznej – zostały skonstruowane zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi, opisują zjawisko w sposób czytelny, są łatwe w odbiorze, weryfikowalne i różnicują przestrzeń gminy.

W wyniku tak przeprowadzonej procedury zbudowano listę wskaźników ilościowych w sferze społecznej i gospodarczej, które posłużyły do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Z powodu niewystarczającej ilości danych z podziałem na jednostki porównawcze w sferach technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, do analizy tych sfer posłużono się wskaźnikami jakościowymi lub danymi zbiorczymi dla gminy.

Tabela 2. Wykaz wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.

Sfera	Kategoria	Wskaźnik
SPOŁECZNA	Demografia	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]
		Saldo migracji na 100 osób [os.]
	Bezpieczeństwo	Liczba ofiar przemocy w rodzinie na 100 osób [os.]
	Pomoc społeczna	Liczba zasiłków z powodu bezdomności i ubóstwa na 100 osób [szt.]
		Liczba przyznanych zasiłków stałych na 100 osób [szt.]
		Liczba przyznanych zasiłków jednorazowych na 100 osób [szt.]
		Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób [szt.]

GOSPODARCZA	Rynek pracy	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]
		Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych [os.]
	Podmioty gospodarcze	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 osób [szt.]
		Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 podmiotów gospodarczych [szt.]

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Metodą, która pozwala na ocenę i selekcję obszarów gminy o najwyższym stopniu degradacji jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników, a następnie stworzenie na ich podstawie wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego).

Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek statystycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe.

Poniżej przedstawione zostały wzory działań matematycznych niezbędnych dla wyliczenia wskaźników wystandaryzowanych.

Wzór na obliczenie średniej arytmetycznej, gdzie $\bar{x}$ oznacza średnią arytmetyczną, n – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

Wzór na obliczenie odchylenia standardowego populacji, gdzie: σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, N – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N}}$$

Wzór na obliczenie wskaźnika wystandaryzowanego - z , gdzie σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, x – wartość zmiennej niewystandaryzowanej

$$z = \frac{x - \bar{x}}{\sigma}$$

Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy (wartości referencyjnej), którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem degradacji wyższym od średniej dla gminy. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla gminy odznaczają się mniejszym natężeniem. Zabieg ten pozwala także na zsumowanie wartości wystandaryzowanych wskaźników i stworzenie indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego).

Wzór na obliczenie wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego) – WS, gdzie z_i oznacza wartości ważonych zmiennych wystandaryzowanych

$$WS = \sum_{i=1}^n zw_i$$

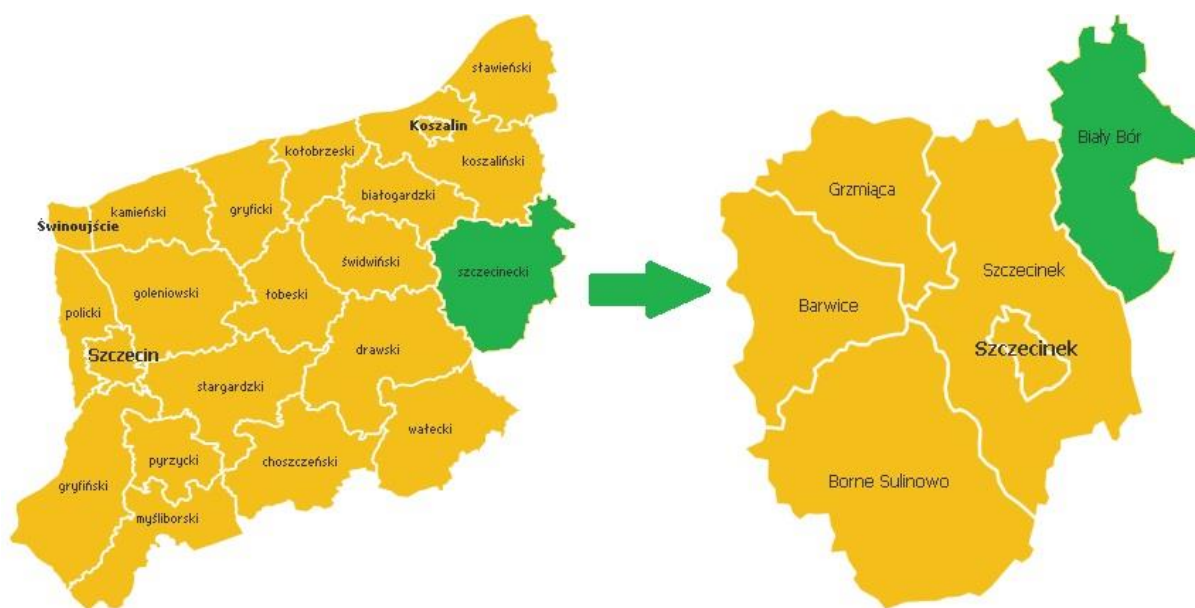
Obszar będzie mógł zostać uznany za obszar kryzysowy, jeśli indeks zbiorczy dla danej jednostki porównawczej będzie osiągał wartości dodatnie, co jest równoznaczne z najwyższym stopniem jego degradacji w skali gminy.

Zestawienie jednostek porównawczych ukazujące ich wyniki w poszczególnych sferach, z wyraźnym zaakcentowaniem przekroczeń wartości referencyjnych, zostało przedstawione w formie tabelarycznej w rozdziale dotyczącym analizy wskaźnikowej. Wyniki osiągnięte w analizie wskaźnikowej stanowiły podstawę dla ostatecznego wyboru obszaru zdegradowanego, którego część, będzie stanowił obszar wskazany do rewitalizacji.

2. DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE

2.1 Położenie

Biały Bór to gmina miejsko-wiejska znajdująca się w województwie zachodniopomorskim w powiecie szczecineckim. Gmina leży na Pojezierzu Bytowskim oraz Równinie Charzykowskiej. Jest to najdalej na wschód położona gmina w województwie. Zajmuje powierzchnię 270 km² co stanowi 15,3% powierzchni powiatu. Sąsiednią gminą powiatu szczecineckiego jest Szczecinek, a pozostałe gminy powiatu to Grzmiąca, Barwice oraz Borne Sulinowo. Siedzibą gminy jest miasto Biały Bór.

Rysunek 1. Położenie gminy Biały Bór w województwie zachodniopomorskim i powiecie szczecineckim.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W skład gminy wchodzi miasto Biały Bór oraz 17 sołectw: Biała, Biały Dwór, Bielica, Biskupice, Brzeźnica, Drzonowo, Dyminek, Grabowo, Kaliska, Kazimierz, Kołtki, Przybrda, Sępólno Wielkie, Sępólno Małe, Stepień, Świerszczewo, Trzebiele.

Rysunek 2. Poglądowa mapa gminy.

Źródło: www.bialybor.com.pl

Rys historyczny

Nadanie praw miejskich chełmińskich dla Białego Boru nastąpiło w 1382 r. zaś potwierdzenie w 1395 r. Dokument lokacyjny Biały Bór otrzymał od Wielkiego Mistrza Zakonu Konrada Zöllnera von Rotensteina. Miasto miało układ typowy dla miast lokowanych na prawie chełmińskim: prostokątny rynek i regularny układ ulic. Do rozwoju gospodarczego Białego Boru przyczyniło się przerwanie przez Polskę dawnego połączenia Zakonu z Nową Marchią. Nowy szlak handlowy przebiegał już przez Biały Bór. W 1408 r. rozwój gospodarczy i urbanistyczny zahamował wielki pożar miasta. W kolejnym stuleciu miasto było jeszcze 3 razy niszczone przez pożary, spłonęły m.in. doszczętnie 74 domy, kościół ewangelicki, ratusz, młyny oraz 20 stodół.

Do rozbiorów Biały Bór był w województwie pomorskim. W 1772 r. znalazł się pod zaborem pruskim, niemiecka nazwa brzmiała Baldenburg. W czasie pierwszej wojny światowej ziemia człuchowska nie zetknęła się bezpośrednio z działaniami wojennymi; ludność jej poniosła jednak znaczne ofiary na cele działalności wojennej. Po klęsce Niemiec, Wielkopolska i większość Pomorza Zachodniego weszła w skład państwa polskiego. Ze skrawków tych prowincji, które pozostały w Niemczech utworzono nową prowincję o antypolskiej nazwie Marchia Graniczna Poznań - Prusy Zachodnie. W jej skład wszedł m.in. powiat człuchowski z Białym Borem.

W czasie II wojny światowej Biały Bór był ważnym punktem niemieckiego oporu. Obronie miasta sprzyjało jego położenie między jeziorami, w dolinie otoczonej wąwozami oraz zbudowany system fortyfikacji w ramach Wału Pomorskiego. Na ulicach znajdowały się bunkry i rowy przeciwpancerne. 26 lutego 1945 r. zniszczony w 80% Biały Bór powrócił do Polski. Zniszczeniu uległy: kościół, dwa tartaki, cegielnia, hotel, poczta. Po zniszczeniach wojennych ocalało niewiele starych domów, zabudowa wokół rynku została całkowicie zniszczona.

W latach powojennych przestrzenny rozwój Białego Boru znacznie się rozwinął, powstały nowe osiedla mieszkaniowe, zakłady pracy, szkoły, kościoły, wybudowano stadninę koni, obiekty kulturalne i sportowe, Gminną Przychodnię Zdrowia, itp.

2.2 Demografia

Populacja gminy (stan na 2015 r. – źródło: Urząd Miejski, GUS) liczy 5248 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 6,8% ludności powiatu (2088 osób – miasto, 3160 osób – obszar wiejski), a gęstość zaludnienia to 20 osób na 1 km² (172 os./km² – miasto, 12 os./km² – obszar wiejski). Gmina Biały Bór ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 2, odpowiada to przyrostowi naturalnemu 0,4 na 1000 mieszkańców gminy (samo miasto Biały Bór ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -6, odpowiada to przyrostowi naturalnemu - 2,7 na 1000 mieszkańców miasta). Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń

żywych do liczby zgonów w gminie wynosi 0,83 i jest równy powiatowi oraz nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa (0,87).

Tabela 3. Zmiany liczby ludności w jednostkach pomocniczych gminy Biały Bór.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba mieszkańców		
		2013 r.	2014 r.	2015 r.
1	Biały Bór	2109	2115	2088
2	Biała	180	175	175
3	Biały Dwór	220	217	222
4	Bielica	113	110	109
5	Biskupice	77	77	79
6	Brzeźnica	138	137	139
7	Drzonowo	199	200	199
8	Dyminek	75	72	74
9	Grabowo	337	339	336
10	Kaliska	171	170	170
11	Kazimierz	48	48	51
12	Kotłki	158	160	151
13	Przybrda	363	352	351
14	Sępolno Wielkie	394	390	385
15	Sępolno Małe	73	72	74
16	Stepień	315	321	329
17	Świerszczewo	151	151	149
18	Trzebiele	165	162	167
SUMA		5286	5268	5248

Źródło: Urząd Miejski

Jak prezentują powyższe dane liczba ludności na terenie gminy nieznacznie, lecz stale maleje. W większości jednostek pomocniczych zauważalna jest fluktuacja liczby mieszkańców, charakteryzująca się nieznaczny wzrostem a potem spadkiem (lub odwrotnie) liczby osób z roku na rok.

Struktura płci społeczeństwa gminy prezentuje się następująco – 49,7% stanowią kobiety, a 50,3% mężczyźni. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,8 lat (dla miasta 40,5 lat) i jest niższy od średniego wieku mieszkańców powiatu (40,8 lat) i województwa (41,2 lat).

63,8% mieszkańców gminy jest w wieku produkcyjnym, 19,1% w wieku przedprodukcyjnym, a 17,1% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Produkcyjna grupa wieku w gminie jest porównywalna z powiatem (63,0%) oraz województwem (63,1%).

Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wynoszący 56,6, jest niższy od powiatu (58,4) i województwa (60,1). Sytuacja ta jest gorsza w samym mieście Biały Bór, dla którego wskaźnik ten wynosi 58,7.

W 2015 roku zarejestrowano w ruchu wewnętrznym gminy 78 zameldowań oraz 71 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi 5.

2.3 Bezrobocie i rynek pracy

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Bezrobocie jest przyczyną degradacji ekonomicznej osób nim dotkniętych oraz ich rodzin. Gwałtowny spadek dochodów spowodowany utratą pracy doprowadza do wymuszonego ograniczania lub rezygnacji z zaspokajania niektórych potrzeb, a także zmusza do korzystania z finansowej i rzeczowej pomocy z zewnątrz, co często doprowadza do narastania spirali zadłużenia. Najdotkliwiej skutki bezrobocia w płaszczyźnie ekonomicznej odczuwają rodziny wielodzietne oraz niepełne. Utrata jedyne go żywiciela rodziny oznacza natychmiastowe pogorszenie warunków życia. Skutki bezrobocia rodziców nie tylko zmieniają sytuację dzieci, ale często mogą negatywnie wpłynąć na ich przyszłe losy w związku z ograniczonymi możliwościami realizacji planów edukacyjnych. Grupą szczególnie zagrożoną skutkami bezrobocia jest młodzież, a w szczególności absolwenci. Bezrobocie zniekształca proces aktywizacji zawodowej młodych ludzi. Bezrobocie ma w tej grupie osób skutki nie tylko ekonomiczne, ale może mieć również skutki w postaci zakłóceń w sferze psychospołecznej. Bezczynność i nieuregulowany tryb życia wyzwalają w młodzieży zachowania dewiacyjne i patologiczne, które prowadzą do narastania kolejnych problemów społecznych, takich jak alkoholizm, przemoc w rodzinie, czy wzrost przestępczości.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku wskazują, że z roku na rok liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy spada. W samym roku 2015 liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy wynosiła 455 osób, z czego 253 osoby były długotrwale bezrobotne, natomiast 129 osób było powyżej 50 roku życia.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Biały Bór wynosiło w 2016 roku 13,9%. Wskaźnik ten wypada lepiej porównaniu do powiatu (19,3%) jak i województwa (13,1%).

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 4. Zmiany liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie gminy Biały Bór.

L.p.	Jednostka pomocnicza	2013 r.			2014 r.			2015 r.		
		Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy
1	Biały Bór	169	66	87	169	64	86	139	45	66
2	Biała	14	2	9	13	4	7	12	3	6
3	Biały Dwór	40	14	18	33	13	24	38	8	19
4	Bielica	5	4	3	2	2	2	0	0	0
5	Biskupice	4	1	3	10	2	5	7	1	5
6	Brzeźnica	16	3	8	13	2	6	11	2	7
7	Drzonowo	12	5	6	12	3	5	12	7	4
8	Dyminek	7	1	3	7	1	5	3	0	3
9	Grabowo	38	7	22	37	9	26	36	6	22
10	Kaliska	15	5	10	18	3	12	8	1	7
11	Kazimierz	2	0	1	0	0	0	0	0	0
12	Kołtki	11	2	7	12	4	6	16	3	5
13	Przybrda	55	11	28	44	13	24	28	8	21
14	Sępólno Wielkie	52	7	31	57	8	32	65	15	35
15	Sępólno Małe	12	2	10	11	2	7	13	2	8
16	Stepień	46	16	31	44	13	29	36	17	21
17	Świerszczewo	17	6	11	17	9	10	12	5	10
18	Trzebiele	17	5	9	21	6	13	19	6	14
SUMA		532	157	297	520	158	299	455	129	253

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Biały Bór wynosi 3574,91 PLN, co odpowiada 86,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Biały Bór 253 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 89 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -164.

17,5% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Biały Bór pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 30,7% w przemyśle i budownictwie, a 13,3% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 13,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

2.4 Pomoc społeczna

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa, ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białym Borze. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń;
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

MGOPS prowadzi działalność nieprzerwanie od 1990 r. Pomaga osobom, które z różnych przyczyn znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Opieką otaczane są osoby, które egzystują nie mając zapewnionych podstawowych warunków bytowych. Działalność Ośrodka skupia się na bezpośredniej pomocy, która przyjmuje postać zasiłków. Ośrodek udziela również pomocy długofalowej, między innymi poprzez organizację różnorodnych form aktywizacji:

- zawodowej,
- edukacyjnej,
- społecznej,
- zdrowotnej.

MGOPS osobom niepełnosprawnym proponuje uczestnictwo w zajęciach WZT, a także inne formy aktywizacji zawodowej, w tym spotkania z trenerem pracy bądź doradcą zawodowym. Zatrudnia zespół

doświadczonych i wysoko wykwalifikowanych specjalistów, którzy pracują w środowisku rodzinnym, prowadząc treningi kompetencji oraz umiejętności społecznych.

Poniżej przedstawiono liczbę osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białym Borze w 2015 roku w poszczególnych jednostkach pomocniczych.

Jak widać na terenie gminy w podziale na formy pomocy społecznej, najwięcej osób korzystało z zasiłków okresowych oraz opłacania posiłku. Natomiast w podziale na powody pomocy społecznej, najwięcej osób korzystało z powodu bezrobocia i ubóstwa. Rozpatrując pomoc społeczną dla całego obszaru gminy w latach 2013-2015 można zauważyć wyraźny spadek osób pobierających zasiłki z powodu bezrobocia. Pozostałe wskaźniki pozostają na podobnym poziomie w analizowanym okresie.

Gmina Biały Bór w 2015 r. udostępniała także 18 lokali socjalnych, z których korzystało łącznie 66 osób w następujących jednostkach pomocniczych:

- Biały Bór – 8 lokali, z których korzystało 27 osób,
- Biały Dwór – 7 lokali, z których korzystało 27 osób,
- Brzeźnica – 2 lokale, z których korzystało 7 osób,
- Świerszczewo – 1 lokal, z którego korzystało 5 osób.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 5. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na formy pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Zasiłki stałe	Zasiłki okresowe	Zasiłki jednorazowe	Usługi opiekuńcze	Opłacenienie posiłku dla dzieci przedszkolnych, uczniów i osób dorosłych	Dopłata do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej
1	Biały Bór	18	68	3	11	72	4
2	Biała	3	9	0	0	8	1
3	Biały Dwór	3	20	2	0	37	1
4	Bielica	2	1	0	0	0	1
5	Biskupice	0	5	1	0	4	0
6	Brzeźnica	0	6	0	0	8	0
7	Drzonowo	5	16	3	3	13	1
8	Dyminek	1	5	0	0	7	1
9	Grabowo	5	21	0	3	41	0
10	Kaliska	2	13	0	1	7	0
11	Kazimierz	0	4	0	0	7	1
12	Kołtki	3	9	2	3	18	0
13	Przybrda	5	31	0	4	36	0
14	Sępolno Wielkie	6	42	0	1	58	1
15	Sępolno Małe	2	8	0	2	15	0
16	Stepień	7	26	1	3	21	0
17	Świerszczewo	4	8	0	2	10	1
18	Trzebiele	0	17	0	0	9	0
SUMA		66	309	12	33	371	12

Źródło: Urząd Miejski, MGOPS

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 6. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Bezdomność	Bezrobocie	Długotrwała lub ciężka choroba	Bezradność w opiece	Alkoholizm	Ubóstwo	Niepełnosprawność	Ofiary przemocy w rodzinie Procedura "Niebieska karta"
1	Biały Bór	4	54	3	6	18	20	12	7
2	Biała	0	7	0	0	4	3	2	2
3	Biały Dwór	0	17	0	5	4	5	2	0
4	Bielica	0	0	0	0	0	0	3	0
5	Biskupice	0	4	0	0	0	1	1	0
6	Brzeźnica	0	6	0	0	0	2	0	0
7	Drzonowo	0	13	2	2	5	4	2	0
8	Dyminek	0	3	0	0	0	1	0	1
9	Grabowo	0	20	0	5	4	8	4	8
10	Kaliska	0	11	0	2	5	4	0	0
11	Kazimierz	0	2	0	0	0	0	1	0
12	Kotłki	0	5	0	0	3	2	3	0
13	Przybrda	0	25	2	2	4	9	3	0
14	Sępolno Wielkie	0	37	2	0	5	13	3	0
15	Sępolno Małe	0	7	0	0	0	2	1	0
16	Stepień	0	20	1	1	2	7	4	3
17	Świerszczewo	0	7	1	1	1	2	1	0
18	Trzebiele	0	14	0	0	6	5	1	0
SUMA		4	252	11	24	61	88	43	21

Źródło: Urząd Miejski, MGOPS

Tabela 7. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.

Gmina	Rok	Bezdomność	Bezrobocie	Długotrwała lub ciężka choroba	Bezradność w opiece	Alkoholizm	Ubóstwo	Niepełnosprawność	Ofiary przemocy w rodzinie Procedura "Niebieska karta"
Biały Bór	2013	6	289	13	22	62	92	60	18
	2014	4	291	15	23	61	90	37	25
	2015	4	252	11	24	61	88	43	21

2.5 Aktywność społeczna

Frekwencja wyborcza

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany jakie zachodzą w ich otoczeniu. Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym jest głosowanie w wyborach (dostępne dla każdego uprawnionego). Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w wyborach parlamentarnych, które miały miejsce w Polsce, w październiku 2015 roku pozwoliła wskazać okręgi wyborcze w gminie z najmniejszą aktywnością mieszkańców w tym zakresie. Analizy dokonano w oparciu o dane Państwowej Komisji Wyborczej. Na terenie gminy Biały Bór w 5 OKW uprawnionych do głosowania było 4245 osób, a frekwencja wyborcza wyniosła 35,38% i była niższa od frekwencji dla powiatu (42,12%) i województwa (45,88%).

Tabela 8. Uczestnictwo mieszkańców w wyborach parlamentarnych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

Nr OKW	Siedziba OKW	Liczba uprawnionych	Liczba wydanych kart	Frekwencja
1	Zespół Szkół nr 1 im. Henryka Sienkiewicza Biały Bór ul. Dworcowa 19	921	383	41,59%
2	Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji Biały Bór ul. Tamka 3	943	389	41,25%
3	Szkoła Podstawowa nr 2 Biały Bór ul. Żymierskiego 27	785	189	24,08%
4	Szkoła Podstawowa w Sępolnie Wielkim Sępolno Wielkie 13	484	153	31,61%
5	Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Drzonowie Drzonowo 48A	1112	388	34,89%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza

Organizacje społeczne

Jednym z przejawów aktywności społecznej jest również liczba działających organizacji pozarządowych. Na terenie gminy Biały Bór działają 22 stowarzyszenia, fundacje i kluby o różnorodnym zakresie działalności społecznej oraz sportowej, zajmujące się m.in.:

- pomocą osobom wymagającym wsparcia oraz działaniami na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalnością kulturalno-oświatową i organizowaniem czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,
- działalnością sportową, upowszechnianiem kultury fizycznej i rekreacji,
- przeciwdziałaniem uzależnieniom i ochroną zdrowia,
- ubogacaniem wiary i szerzeniem wiedzy religijnej,
- pielęgnowaniem i upowszechnianiem historii i tradycji lokalnych,
- organizacją i współpracą międzynarodową.

Tabela 9. Wykaz organizacji społecznych działających na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Nazwa organizacji	L.p.	Nazwa organizacji
1	Białoborskie Stowarzyszenie Sołtysów	12	Parafia Rzymskokatolicka p.w. NMP KP w Białym Borze
2	Fundacja „Promyk”	13	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków / Koło w Białym Borze
3	Jeździecki Klub Sportowy „Karolewko”	14	Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”
4	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży (KSM) / Oddział Biały Bór	15	Fundacja Zielona Nadzieja
5	Ludowy Klub Kajakowy „Hubertus” w Białym Borze	16	Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Oskar”
6	Ludowy Zespół Sportowy „Lider”	17	Stowarzyszenie Sportowe „Samuraj”
7	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Koszałek”	18	Szkolny Związek Sportowy
8	Międzynarodowe Stowarzyszenie Przyjaciół Białego Boru	19	Uczniowski Klub Sportowy „Koliber”
9	Niezależne Towarzystwo Wędkarskie w Białym Borze	20	Ukraińskie Towarzystwo Nauczycielskie w Polsce
10	Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Piłkarski „Hubertus”	21	Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Koła w Białym Borze
11	Parafia Greckokatolicka p.w. NPB w Białym Borze	22	Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Koła w Bielicy

Źródło: www.bialybor.com.pl

Samorząd lokalny co roku uchwala program współpracy z organizacjami pozarządowymi, w którym zawiera szczegółowy katalog zadań publicznych oraz warunki współpracy finansowej.

2.6 Sport i ochrona zdrowia

Gmina Biały Bór posiada bogatą ofertę sportową. Dzięki odpowiedniej bazie organizuje imprezy sportowe i rekreacyjne oraz współpracuje z wieloma klubami i stowarzyszeniami sportowymi. Obiekty sportowe dają członkom klubów i stowarzyszeń możliwość podnoszenia umiejętności sportowych oraz rozgrywania spotkań.

Na bazę sportowo-rekreacyjną w gminie Biały Bór składają się następujące obiekty:

- Stadion Miejski - ul. Sportowa 8, Biały Bór;
- Hala widowiskowo-sportowa oraz siłownia - Zespół Szkół im. H. Sienkiewicza, ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Sala sportowo-gimnastyczna - Zespół Szkół im. O. Langego, ul. Brzeźnicka 10, Biały Bór;
- Sala sportowo-gimnastyczna - I LO im. T. Szewczenki, ul. Dworcowa, Biały Bór;
- Strzelnica i siłownia - Zespół Szkół im. O. Langego, ul. Brzeźnicka 10, Biały Bór;
- Kompleks boisk sportowo-rekreacyjnych „Moje boisko - Orlik 2012” - ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Kompleks sportowy: skocznia do skoku wzwyż, skoku w dal, bieżnia na 60 m - ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Zielona sala gimnastyczna - Zespół Szkół im. H. Sienkiewicza, ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Kryta ujeżdżalnia o wymiarach 30-60 m, Tor crossowy, Stadion ujeżdżeniowy z krytymi trybunami na 5000 osób - Stado Ogierów, ul. Kolejowa 2, Biały Bór;
- Siłownia „PILAWA” - ul. Rybacka, Biały Bór;
- Tor kajakowy - ul. Sądowa, Biały Bór;
- Tor łuczniczy - ul. Sądowa 30, Biały Bór;
- Plaża miejska na terenie Ośrodka Wypoczynkowo-Rekreacyjnego "Na Plaży" - ul. Sądowa 31, Biały Bór (kąpielisko miejskie) oraz wypożyczalnia sprzętu wodnego - ul. Sądowa 31, Biały Bór;
- Boiska do piłki nożnej: Biała, Drzonowo, Grabowo, Kaliska, Kołtki, Przybrda, Sępolno Wielkie, Stepień, Trzebiele, Bielica, Dyminek, Świerszczewo;
- Boiska do piłki siatkowej: Biały Bór, Brzeźnica, Grabowo, Przybrda, Stepień, Trzebiele, Biały Dwór.

Dostępność obiektów ochrony zdrowia przyczynia się do ogólnego lepszego stanu zdrowia mieszkańców, dzięki możliwości uzyskania porady i pomocy lekarskiej i pielęgniarskiej w stosunkowo niedużej odległości od miejsca zamieszkania.

Podstawową ochronę zdrowia mieszkańcom gminy zapewniają dwa niepubliczne podmioty: Pomorski Ośrodek Diagnostyki Medycznej „PODIMED” Szczecinek oraz „MEDEA” sp. z o.o. Biały Bór. „PODIMED” na terenie gminy Biały Bór świadczy usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Placówka „MEDEA” ma poradnię lekarza rodzinnego oraz kontrakt na świadczenia pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej. Dla kobiet poradnia świadczy opiekę położnej POZ obejmujące zakres edukacji związanej z planowaniem rodziny, opieki w okresie okołociążowym i także opieki nad kobietą w każdym okresie życia. Umowa firmy w zakresie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej obejmuje prowadzenie edukacji zdrowotnej pacjenta, identyfikowanie zagrożeń dla pacjenta jak również kierowanie pacjentów do jednostek diagnostycznych. Do kompetencji pielęgniarki w przychodni należy promowanie zdrowia oraz profilaktyki chorób. Obejmuje to całościową opiekę nad pacjentem.

Ponadto mieszkańcy gminy Biały Bór korzystają z usług Szpitala Powiatowego w Szczecinku, tj. Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej.

W gminie Biały Bór istnieje duża potrzeba realizacji zajęć rehabilitacyjnych, zwłaszcza przeznaczonych dla osób starszych, które chcą długo cieszyć się dobrym zdrowiem. W chwili obecnej dostępność do tego typu usług na terenie gminy jest ograniczona.

2.7 Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Główny wpływ na poziom bezpieczeństwa na danym terenie ma zjawisko przestępczości. Za źródła przestępczości wymienia się nędzę, niesprawiedliwość i konflikty społeczne, nierówny podział bogactw, niski stan zdrowotny społeczeństw, dominację jednej grupy społecznej nad innymi – opierającą się jedynie na bogactwie lub posiadaniu siły czy władzy, frustracje wywołaną niespełnieniem podstawowych potrzeb związanych z egzystencją ludzką, masowy wyzysk, nierówne możliwości życiowe i nieszczęścia powodowane przez człowieka, rygorystyczność kodeksów i przepisów prawnych pozostającymi w niezgodzie z poglądami społeczeństwa, przestarzałe lub nieprzychylnie ludziom ustawodawstwa stosowane w sposób sztywny wobec wielu warstw społecznych.

W poniższej tabeli zostały przedstawione dane pozyskane z Komendy Powiatowej Policji. Można z nich wywnioskować, że z roku na rok na terenie gminy zwiększa się liczba interwencji policji.

Tabela 10. Wydarzenia zanotowane przez policję na terenie gminy Biały Bór.

Gmina	Rok	Interwencje	Wszczęte postępowania	Nietrzeźwi kierujący	Zdarzenia drogowe (wypadki, kolizje)
Biały Bór	2013	191	56	43	43
	2014	293	42	9*	33
	2015	471	42	12	57

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Szczecinku, Posterunek Policji w Białym Borze

* Nagły spadek liczby spowodowany jest zmianą kalifikacji czynu dla nietrzeźwych kierujących rowerami z przestępstwa na wykroczenie

2.8 Działalność gospodarcza

Aktywność gospodarcza mieszkańców bezpośrednio wpływa na rozwój gminy, toteż analiza przestrzennego układu działalności gospodarczej stanowi element diagnozy sytuacji w gminie. W gminie Biały Bór w roku 2015 funkcjonowały 404 podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym (z czego 213 w mieście) oraz 21 w sektorze publicznym (wszystkie 21 w mieście). W strukturze branżowej zarejestrowanych w gminie firm, blisko 1/3 wszystkich podmiotów gospodarczych stanowią łącznie podmioty z sekcji F i G.

Tabela 11. Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

Sekcja PKD	Liczba podmiotów gospodarczych
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	39
B – Górnictwo i wydobywanie	1
C – Przetwórstwo przemysłowe	31
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2
F – Budownictwo	59
G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	73
H – Transport i gospodarka magazynowa	35
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	22

J – Informacja i komunikacja	2
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	23
N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11
O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6
P – Edukacja	23
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	21
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	23
S – Pozostała działalność usługowa i T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	30
U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: GUS/BDL

Na terenie gminy działają w większości bardzo małe firmy - są to przede wszystkim firmy rodzinne. Według danych powyższego zestawienia wynika, że na terenie gminy podział podmiotów gospodarczych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności jest rozłożony prawie równomiernie i oscyluje w większości przypadków wokół mediany równej 22. Oznacza to, że gmina Biały Bór posiada warunki sprzyjające do założenia większości rodzajów działalności gospodarczej, nie faworyzując znacząco żadnych sekcji PKD (poza F i G).

W gminie Biały Bór w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowanych jest 80 podmiotów gospodarczych (106 – miasto, 61 – obszary wiejskie). Jest to wartość mniejsza niż dla powiatu (101) i województwa (129).

Z poniższych danych można wywnioskować natomiast, że corocznie na terenie gminy stosunek liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych do wyrejestrowanych jest zbliżony do 0, co potwierdza stabilność warunków gospodarczych na terenie gminy Biały Bór. Wyjątkiem jest rok 2014, w którym liczba zarejestrowanych podmiotów odbiega od pozostałych okresów, co może świadczyć o chwilowym polepszeniu warunków gospodarczych na terenie gminy (niestety z braku dodatkowych danych nie wiadomo czym była spowodowana ta zależność). Stan ten potwierdza również ogólna liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy (2013 r. – 411, 2014 r. – 434, 2015 r. – 426).

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 12. Zmiany w rejestracji podmiotów gospodarczych na terenie gminy Biały Bór.

L.p.	Jednostka pomocnicza	2013		2014		2015	
		Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych	
		Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych	Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych	Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych
1	Biały Bór	18	23	22	22	17	14
2	Biała	1	0	1	1	1	1
3	Biały Dwór	1	0	4	1	3	1
4	Bielica	1	0	1	0	1	1
5	Biskupice	1	0	0	0	0	0
6	Brzeźnica	2	0	0	1	1	0
7	Drzonowo	1	1	0	2	1	1
8	Dyminek	0	0	2	0	0	0
9	Grabowo	1	2	4	2	1	2
10	Kaliska	0	0	3	2	2	0
11	Kazimierz	0	0	0	0	0	0
12	Kołtki	2	2	1	0	1	1
13	Przybrda	3	3	1	1	0	1
14	Sępolno Wielkie	2	1	4	2	2	4
15	Sępolno Małe	1	0	1	1	1	0
16	Stepień	0	2	3	3	0	0
17	Świerszczewo	0	0	1	0	2	3
18	Trzebiele	0	0	5	1	0	2
SUMA		34	34	53	39	33	31

Źródło: Urząd Miejski

2.9 Edukacja

Do sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę Biały Bór należą:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. H. Sienkiewicza w Białym Borze,
- Gimnazjum Nr 1 im. H. Sienkiewicza w Białym Borze prowadzone w Szkole Podstawowej Nr 1,
- Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Drzonowie Filia Szkoły Podstawowej Nr 1 z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Sępólnie Wielkim Filia Szkoły Podstawowej Nr 1 z oddziałem przedszkolnym;

Do sieci publicznych szkół prowadzonych przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego należą:

- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze z oddziałem przedszkolnym,
- Gimnazjum nr 2 im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze prowadzone w Szkole Podstawowej Nr 2.

1366 mieszkańców gminy Biały Bór jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 658 kobiet oraz 708 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 13,2% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,6% wykształcenie policealne, 12,8% średnie ogólnokształcące, a 18,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 21,9% mieszkańców gminy Biały Bór, gimnazjalnym 6,4%, natomiast 22,1% podstawowym ukończonym. 2,4% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa zachodniopomorskiego mieszkańcy gminy Biały Bór mają nieznacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Biały Bór największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (24,7%) oraz średnie zawodowe (17,8%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (29,4%) oraz średnie zawodowe (19,3%).

14,9% mieszkańców gminy Biały Bór w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (15,3% wśród dziewczynek i 14,4% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 604 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,60 dzieci w wieku przedszkolnym.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 23,7% ludności (25,4% wśród dziewczynek i 22,2% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 11 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) w gminie wynosi 79,63 i jest niższy w porównaniu do powiatu (83,89) oraz województwa (88,23).

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 11,2% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (10,9% wśród dziewczyn i 11,4% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 18 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) w gminie wynosi 107,19 i jest wyższy w porównaniu do powiatu (97,04) oraz województwa (97,11).

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 27,2% mieszkańców (26,7% wśród dziewczyn i 27,5% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 9 uczniów.

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 23,1% mieszkańców gminy Biały Bór w wieku potencjalnej nauki (21,6% kobiet i 24,4% mężczyzn).

Edukacja ekologiczna

Za edukację ekologiczną społeczeństwa na terenie gminy odpowiada Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze. Centrum powstało w 2010 r. i od razu zostało uznane w Konkursie Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego za „Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Zachodniopomorskiego”. W skład centrum wchodzi wiata dydaktyczna wyposażona w stoły i ławki oraz ścieżka edukacyjno-ekologiczna z tablicami edukacyjnymi, nasadzeniami różnych gatunków krzewów i drzew, tabliczkami informacyjnymi, lampami solarnymi oraz pojemnikami na segregację odpadów.

Celem realizacji przedsięwzięcia pn. "Budowa Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze" było tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczności, uwzględniających troskę o jakość środowiska oraz kształtowanie człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym, poprzez kreowanie pozytywnego klimatu społecznego wokół zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Powierzchnia Centrum Edukacji Ekologicznej zajmuje ok. 1,020 ha. Centrum znajduje się przy Zespole Szkół Nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Białym Borze. W skład kompleksu stanowiącego zagospodarowanie terenu wokół Zespołu Szkół nr 1 w Białym Borze wchodzi kompleks ogólnodostępnych boisk sportowych "Moje boisko - Orlik 2012".

Centrum spełnia funkcje edukacyjno-rekreacyjną. Na ścieżce i w wiacie odbywają się zajęcia ekologiczne dla dzieci i młodzieży z terenu województwa zachodniopomorskiego i pomorskiego. Oferta edukacji środowiskowej dostosowana jest do konkretnych odbiorców. Przybiera różne formy - od zabaw, ćwiczeń i spacerów, po wykłady, prelekcje i warsztaty. W zależności od wieku i zainteresowań uczestników, prowadzone są również zajęcia tematyczne z zakresu szeroko pojętej ekologii.

Centrum Edukacji Ekologicznej daje możliwość bezpośredniego kontaktu z naturą. Centrum nie tylko kształtuje szacunek dla przyrody, ale także rozbudza ciekawość otaczającego świata. Pobudza mieszkańców gminy Biały Bór oraz odwiedzających region turystów do aktywnego uczestniczenia w działaniach zmierzających do aktywnego poznawania i skutecznej ochrony przyrody.

Tablice ekologiczne umieszczone na ścieżce edukacyjnej informują o sensie i celu tworzenia systemu obszarów chronionych oraz obszaru sieci Natura 2000, promują działania ochronne na terenie obszarów Natura 2000 oraz alternatywne źródła energii - lampy solarne.

Centrum Edukacji Ekologicznej wychodzi naprzeciw potrzebie kształtowania świadomości ekologicznej. Jego oferta edukacyjna przybiera ciekawe formy i jest skierowana do różnych grup wiekowych. W polityce ekologicznej państwa edukacja ekologiczna społeczeństwa to jedno z najistotniejszych narzędzi realizacji strategii zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Coraz bardziej znaczące staje się wyrobienie, stworzenie świadomości, iż istnieje ścisła zależność między człowiekiem, a przyrodą i człowiek musi brać odpowiedzialność za zmiany dokonywane w naturalnym środowisku.

Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze dzięki prowadzeniu "zielonych lekcji" stanowi wsparcie dla tradycyjnego systemu kształcenia, skupiającego się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy teoretycznej.

2.10 Kultura

Placówki społeczno-kulturalne działające na terenie gminy Biały Bór to:

- Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji,
- Biblioteka Publiczna,
- 16 świetlic wiejskich.

Z dniem 10 kwietnia 2012 roku przekształcono Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Białym Borze na Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji oraz nadano nowy statut (zgodnie z uchwałą Nr XVI/135/2012 podjętą przez Radę Miejską w Białym Borze w dniu 24 lutego 2012 r.). Do podstawowych zadań BCKiR należy m.in.: prowadzenie działalności kulturalnej polegającej na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury oraz zapewnianiu odpowiednich warunków materialno-technicznych dla działalności turystycznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej na terenie gminy Biały Bór. BCKiR organizuje w ciągu całego roku wiele imprez kulturalno-rozrywkowych na terenie gminy. W BCKiR przeprowadzane są również między innymi zajęcia muzyczne oraz próby chóru.

W budynku BCKiR znajduje się także Informacja Turystyczna, która udostępnia odpłatnie i nieodpłatnie materiały promocyjne dot. miasta i gminy Biały Bór oraz materiały z zaprzyjaźnionych gmin z kraju i zagranicy. Zakres udzielanych informacji w IT:

- atrakcje turystyczne Białego Boru i okolic,
- możliwości spędzania wolnego czasu,
- program imprez kulturalnych i sportowych,
- obiekty noclegowe,
- baza gastronomiczna.

Dodatkowo BCKiR prowadzi również drobne usługi poligraficzne m. in. wydruki, ksero i faks.

Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji jest zobligowane, swoim statutem, do prowadzenia działań będących odzwierciedleniem zapotrzebowania społecznego w konkretnych sektorach kulturalnych. Duża rozpiętość zapotrzebowania na działania o podłożu kulturalnym niejednokrotnie uniemożliwia przygotowanie szerszej oferty programowej. Jednocześnie brak informacji od grup „samoorganizujących się” oraz innych podmiotów skupiających członków białoborskiej społeczności utrudnia przygotowanie najbardziej dopasowanego programu zajęć.

Gmina Biały Bór posiada również bogaty, amatorski ruch artystyczny, w tym:

- Zespół Ukraińskiego Tańca Ludowego „WITROHON” (działający przy I LO im. T.Szewczenki w Białym Borze),
- Chór „DZEREŁO” (Zespół Szkół nr 2),
- Koło Żywego Słowa „KALINOWY MOST” (Zespół Szkół nr 2),
- Chóry parafii Rzymskokatolickiej (w Białym Borze, Kołtkach, Sępolnie Wielkim),
- Chór parafii Greckokatolickiej,
- Koło recytatorsko-muzyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Białym Borze,
- Koło recytatorsko-muzyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Białym Borze filia Szkoły Podstawowej w Drzonowie,
- Koło recytatorsko muzyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Białym Borze filia Szkoły Podstawowej w Sępolnie Wielkim.

2.11 Stan dziedzictwa kulturowego i turystyka

Na terenie gminy Biały Bór zostało zachowanych wiele historycznych pamiątek, głównie o charakterze sakralnym i dworskim wraz z zielenią dworską, parki i cmentarze. Do najważniejszych zabytków na terenie gminy wpisanych w rejestr zabytków nieruchomych województwa należą:

Tabela 13. Ewidencja zabytków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Biały Bór.

Nr rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Nr decyzji	Miejscowość	Obiekt	Wiek
339	09.05.1961	339	Stepień	Kościół filialny z całkowitym wystrojem wnętrza oraz otoczenie (drzewostan na cmentarzu kościelnym)	XVII/XVIII
262	23.03.1960	262	Kazimierz	Kościół Filialny w Kazimierzu z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII
264	23.03.1960	264	Sępolno Wielkie	Kościół Filialny w Sępolnie Wielkim z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII
265	23.03.1960	265	Sępolno Małe	Kościół Filialny w Sępolnie Małym z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII/XVIII
1100	06.06.1980	1100	Dołgie	Park	XIX
1101	06.06.1980	1101	Świerszczewo	Park z aleją świerkową	II poł. XIX
1124	11.10.1980	1124	Kazimierz	Park	k. XIX
1125	11.10.1980	1125	Trzebiele	Park	II poł. XIX
PSOZ-53/10/98	07.08.1998	1259	Drzonowo	Budynek gospodarczy nr 19	k. XIX
B-74	07.08.2008	B-74	Biały Bór	Elementy zabytkowego wyposażenia kościoła pw. Św. Michała Archanioła w Białym Borze	XIX

Źródło: www.bip.bialybor.com.pl

Tereny gminy są doskonałe do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, konnej i wodnej. Sprzyjającym dla rozwoju turystyki jest fakt, że obszar gminy jest czysty ekologicznie, co związane jest z brakiem szczególnie uciążliwego przemysłu, a okolice cechujące się zróżnicowanym krajobrazem są bardzo atrakcyjne. Przyjazna atmosfera panująca wśród mieszkańców dodatkowo podnosi satysfakcję z wypoczynku. Znaczącą rolę pełnią zabytki budownictwa świeckiego, jak i sakralnego. Podstawą promocji mogą być przede wszystkim różnego rodzaju imprezy o charakterze regionalnym, podczas których prezentowane są walory gminy Biały Bór. Istnieją również sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki, która obecnie cieszy się szczególnym zainteresowaniem wśród turystów. Obsługę ruchu turystycznego zapewniają obiekty gastronomiczne i noclegowe, ośrodki wczasowe i punkty małej gastronomii oraz liczne kwatery prywatne.

Na terenie gminy znajdują się następujące szlaki turystyczne:

- Szlaki rowerowe: „Bobięcińskie Góry”, „Ukryte Jezioro”
- Szlak konny: wiedzie przez tereny Pojezierza Drawskiego
- Szlaki piesze: „Szlak Wzniesień Moreny Czołowej”, „Wał Pomorski”
- Szlak kajakowy: przebiega przez Jezioro Bielsko
- Trasa pielgrzymkowa: „Koszalińsko-Kołobrzeska Grupa Miastecka”

Ponadto występują miejsca stanowiące ciekawostkę na terenie gminy Biały Bór:

- kamień pamiątkowy poświęcony ofiarom I wojny światowej (plac przy kościele MBKP, ul. Żymierskiego, Biały Bór),
- pomniki ofiar pierwszej wojny światowej (Biskupice, Kaliska, Sępolno Wielkie),
- tablica poświęcona porucznikowi Humelowi z IX pułku Huzarii, który zginął podczas lotu balonem nad Morzem Północnym – cmentarz w Sępolnie Wielkim, miejscowości, z której pochodził (tu znajdowała się siedziba rodu Humelów),
- pomnik Tarasa Szewczenki,
- grodzisko nizinne tzw. „majdan wklęsły” VIII-IX w. 300m na zachód od wsi Kazimierz,
- tor crossowy na terenie Stada Ogierów, najlepszy w Europie, wykorzystywany podczas zawodów we Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego,
- ścieżka przyrodniczo-leśna wokół Jeziora Łobez dł. 3,4 km z tablicami dydaktycznymi na temat problematyki gospodarki leśnej i ochrony przyrody, leżącej na terenie Nadleśnictwa Miastko.

2.12 Infrastruktura techniczna

Dane przedstawiające parametry infrastruktury technicznej znajdującej się na terenie gminy Biały Bór przedstawione zostały poniżej w tabeli zbiorczej.

Tabela 14. Charakterystyka infrastruktury technicznej terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.

Rodzaj sieci	Gmina	Miasto	Wieś
Sieć wodociągowa			
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (osób)	5063	2153	2910
Długość czynnej sieci wodociągowej (km)	189,0	32,4	156,6
Korzystający z instalacji wodociągowej (%)	94,5	97,4	92,5
Sieć kanalizacyjna			
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osób)	3493	2155	1338
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	74,3	22,7	51,6
Korzystający z instalacji kanalizacyjnej (%)	65,2	97,5	42,5
Sieć gazowa			
Ludność korzystająca z sieci gazowej (osób)	204	201	3
Długość czynnej sieci gazowej (km)	22,7	13,0	9,7
Korzystający z instalacji gazowej (%)	3,8	9,1	0,1

Wskaźnik „korzystający z instalacji w % ogółu ludności”, w przypadku każdego rodzaju sieci na terenie gminy jest niższy od wskaźników dla powiatu i województwa.

Sieć drogową na terenie gminy tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję, jaką pełnią dzieli się na następujące kategorie o długości ogółem:

- drogi krajowe – 34 km,
- drogi powiatowe – 76 km,
- drogi gminne – 310 km.

Drogi gminne w najbliższej przyszłości wymagają modernizacji, poprawy nawierzchni, poszerzenia oraz utwardzenia. Jednocześnie należy uwzględnić budowę chodników, zatok autobusowych na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Regularne połączenia autobusowe realizowane są głównie przez PKS oraz przewoźników prywatnych w następujących kierunkach:

- Szczecinek,
- Koszalin,
- Człuchów,
- Miastko.

Regularne połączenia kolejowe realizowane są przez PKP w kierunkach:

- Szczecinek,
- Słupsk.

2.13 Gospodarka odpadami i wyroby azbestowe

Powołując się na Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Biały Bór przyjęto następujące założenia dotyczące ilości wytwarzanych odpadów komunalnych w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca:

- dla terenów miejskich - 340 kg/M/rok, w tym: 227 kg/M/rok odpadów pochodzących z gospodarstw domowych i 113 kg/M/rok pochodzących z obiektów infrastruktury,
- dla terenów wiejskich - 140 kg/M/rok, w tym: 93 kg/M/rok odpadów pochodzących z gospodarstw domowych i 47 kg/M/rok pochodzących z obiektów infrastruktury.

Nawiązując do wskaźników dotyczących wytwarzania odpadów komunalnych, obliczono, iż średnia ilość odpadów komunalnych wytwarzana przez jednego mieszkańca na terenach miejskich Białego Boru wynosi 244 kg/M/rok. Natomiast średnia ilość odpadów komunalnych wytwarzana przez jednego mieszkańca na terenach wiejskich Białego Boru wynosi 123 kg/M/rok.

Odpady zbierane na terenie Gminy Biały Bór poddawane są procesowi unieszkodliwiania na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne znajdujących się poza obszarem przedmiotowego opracowania. Odpady zebrane z terenu Miasta i Gminy Biały Bór transportowane były na składowiska odpadów w m. Grzmiąca (gm. Grzmiąca) oraz w m. Trzesieka (gm. Szczecinek). Odpady opakowaniowe i użytkowe zbierane w sposób selektywny przekazywane są recyklernom do dalszego zagospodarowania poza terenem gminy.

Zgodnie z gminną listą zinventaryzowanych wyrobów azbestowych najwięcej budynków zawierających azbest oraz największa ilość azbestu znajdują się na terenie miasta Biały Bór, ze wszystkich jednostek pomocniczych gminy.

Tabela 15. Wyroby azbestowe na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba budynków zawierających azbest	Azbest [m ²]	Masa azbestu [t]
1	Biały Bór	46	6514	74,46
2	Biała	10	2027	22,30
3	Biały Dwór	5	1485	25,79
4	Bielica	4	426	4,69
5	Biskupice	4	895	9,85
6	Brzeźnica	13	2042	22,46
7	Drzonowo	16	4248	47,57
8	Dyminek	5	1006	11,07
9	Grabowo	22	2513	28,35
10	Kaliska	5	360	3,96
11	Kazimierz	5	1040	11,44
12	Końtki	12	1866	19,51
13	Przybrda	13	3332	36,65
14	Sępólno Wielkie	20	3758	41,39
15	Sępólno Małe	7	358	3,94
16	Stepień	16	5119	56,31
17	Świerszczewo	7	1088	11,97
18	Trzebiele	15	1872	21,31
SUMA		225	39949	452,98

Źródło: Urząd Miejski

2.14 Środowisko naturalne

Formy ochrony przyrody i tereny zielone

Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na terenie gminy Biały Bór istnieją następujące formy ochrony przyrody:

Tabela 16. Formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy Biały Bór.

Lp.	Forma ochrony	Nazwa / Opis	Data utworzenia
1	rezerwat przyrody	Jezioro Głębokie	01.09.1977
2	rezerwat przyrody	Jezioro Iłowatka	01.09.1977
3	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu "Las Drzonowski"	01.01.2000
4	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu "Okolice Żydowo-Biały Bór"	17.11.1975
5	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu "Jeziora Szczecineckie"	17.11.1975
6	obszar chronionego krajobrazu	Jezioro Bobięcińskie ze Skibską Górą	08.12.1981
7	obszar chronionego krajobrazu	Na Południowy Wschód od Jeziora Bielsko	01.01.1981
8	obszar natura 2000	Bobolickie Jeziora Lobeliowe	05.02.2008
9	obszar natura 2000	Jezioro Bobięcińskie	06.03.2009
10	obszar natura 2000	Ostoja Drawska	13.10.2007
11	pomnik przyrody	skupisko 15 drzew na cmentarzu	27.01.1996
12	pomnik przyrody	Pomorzanin - drzewo	17.11.2005
13	pomnik przyrody	głaz narzutowy	30.06.1971
14	pomnik przyrody	głaz narzutowy	30.06.1971
15	pomnik przyrody	głaz narzutowy	15.05.2009
16	pomnik przyrody	głaz narzutowy	15.05.2009
17	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
18	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
19	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
20	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
21	użytek ekologiczny	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	01.05.1999
22	użytek ekologiczny	tereny podmokłe - występowanie roślinności bagiennej	26.01.2000

Źródło: CRFOP

Zieleń urządzona jest elementem przyrody mającym na celu polepszenie walorów krajobrazowych lub zapobieganie erozji danych terenów, jest również czynnikiem kształtującym stosunki wodne na użytkach rolnych. Do terenów zagospodarowanych w taki sposób zaliczamy parki miejskie, kompleksy pałacowo-dworskie oraz zieleń śródpolną. Powierzchnie wszystkich terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy Biały Bór prezentują się następująco:

- Parki spacerowo-wypoczynkowe – 85,0 ha,
- Zieleń uliczna – 0,4 ha,
- Tereny zieleni osiedlowej – 4,0 ha,
- Cmentarze – 12,1 ha.

Gmina Biały Bór pod względem użytkowania terenu jest obszarem rolniczo-leśnym, użytki rolne zajmują 40% powierzchni gminy, natomiast lasy i grunty leśne 51,9%. Taki sposób użytkowania gruntów, przy niewielkiej ilości przemysłu na obszarze gminy jest sprzyjający dla rozwoju turystyki. Lesistość gminy wynosi powyżej 50%, co jest wartością znacznie przewyższającą średnią lesistość w Polsce.

Stan powietrza, gleby, wody

Na terenie gminy Biały Bór nie prowadzi się pomiaru jakości powietrza.

Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska przedstawia corocznie raport zawierający wyniki rocznej oceny jakości powietrza dla stref województwa zachodniopomorskiego. Zgodnie z opracowaniem *Roczna ocena jakości powietrza w województwie zachodniopomorskim za rok 2016*, na terenie gminy Biały Bór należącej wg klasyfikacji do „strefy zachodniopomorskiej” zidentyfikowano przekroczenie poziomu docelowego pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu.

Przypisanie „strefie zachodniopomorskiej” klasy C ze względu na przekroczenie poziomu ww. zanieczyszczeń nie oznacza, że przekroczenia tych stężeń występują na całym obszarze strefy, w tym na terenie gminy Biały Bór.

Ocena jakości gleb pod względem ich wartości użytkowej, biorąc pod uwagę żyzność gleby, stosunki wodne w glebie, stopień kultury gleby i trudność jej uprawy, w powiązaniu agroklimatem, rzeźbą terenu oraz niektórymi elementami stosunków gospodarczych nazywana jest bonitacją gleby.

Na podstawie tych kryteriów gleby na terenie gminy Biały Bór można podzielić na:

- gleby dobre, tj. klas IIIa, IIIb i IV zajmujące ok. 6,7% powierzchni gminy,
- gleby słabe i najłabsze (V, VI i VII) zajmujące ok. 84% powierzchni gminy.

Wody powierzchniowe zajmują obszar 777 ha, co stanowi 2,9% powierzchni gminy. Wody te to przede wszystkim wody jeziorne. W granicach gminy znajduje się ok. 30 zbiorników wodnych z czego największe jeziora to Bielsko, Cieszęcino, Łobez. Większość jezior posiada charakter rynnowy ze stromymi brzegami i znaczną głębokością. Przez gminę przepływa również 8 cieków wodnych o łącznej długości w granicach gminy wynoszącej ok. 82 km. Najdłuższym z nich jest rzeka Dołga.

W 2015 r. na terenie powiatu szczecineckiego została wykonana ocena stanu wód, podczas której badano m.in. Jednolite Części Wód Powierzchniowych. Część gminy Biały Bór znajduje się na terenie JCWP „Gwda do wpływu do Jez. Wielimie”, dla której stan ekologiczny oceniono jako „dobry”.

3. ANALIZA SWOT

Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- STRENGTHS (mocne strony gminy, które należycie wykorzystane będą sprzyjać jego rozwojowi, a w chwili obecnej pozytywnie wyróżniające gminę w otoczeniu);
- WEAKNESSES (słabe strony gminy, których niewyeliminowanie bądź niezniwelowanie siły ich oddziaływania będzie hamować rozwój gminy);
- OPPORTUNITIES (szanse – uwarunkowania, które przy umiejętnym wykorzystaniu mogą wpływać pozytywnie na rozwój gminy);
- THREATS (zagrożenia – czynniki obecnie nie paraliżujące funkcjonowania gminy, ale mogące być zagrożeniem w przyszłości dla sprawności gminy).

Przeprowadzone wśród interesariuszy badania ankietowe dały możliwość poznania gminy poprzez pryzmat ich opinii, pozwoliły dodatkowo przybliżyć i określić najważniejsze jej problemy. Ankietowani oceniali aspekty funkcjonowania gminy, z jakimi gmina boryka się trudnościami i jak można je zwalczać, wykorzystując rysujące się szanse. Wyniki ankiet były jedną z podstaw do przeprowadzenia analizy SWOT. Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina, pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego gminy. Wiele kwestii podnoszonych było w sposób nieomal identyczny przez interesariuszy, można je zatem nazwać uniwersalnymi. Wiele zaś było tak szczegółowych, iż można by je traktować jako punkt wyjścia do konstruowania już nawet nie celu, a właściwie konkretnego działania rewitalizacyjnego.

Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach gminy i stojących przed nią szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach gminy wynikającej z danych zebranych na opracowanie niniejszego Programu oraz z innych dokumentów strategicznych i planistycznych gminy. Analiza SWOT jest kontynuacją i podsumowaniem diagnozy stanu gminy i w niej znajduje się uzasadnienie większości dalszych ustaleń Programu.

Tabela 17. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• atrakcyjne położenie geograficzne, • wysokie walory przyrodnicze: czyste środowisko, jeziora, lasy, urozmaicony teren, • drogi krajowe i szlaki komunikacyjne, • prawidłowe rozpoznanie potrzeb osób wykluczonych społecznie, • dobry obieg informacji o formach pomocy, • dostateczna dostępność do jednostki organizacyjnej pomocy społecznej dla osób starszych, • wysoki poziom koordynacji działań oraz współpracy podmiotów zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży, • prowadzenie działań socjalnych i zapobiegających dysfunkcjom rodziny, • dobra współpraca pomiędzy sferą rządową i pozarządową, • bardzo dobra współpraca z PCPR, Kościołem, organizacjami pozarządowymi oraz sołtysami, • wyspecjalizowana kadra pracowników socjalnych, przygotowana do pracy z osobami uzależnionymi, bezrobotnymi i starszymi, • dobra dostępność do domów pomocy społecznej, • duża dostępność terenów wypoczynkowych i rekreacyjnych, • atrakcje turystyczne, • brak uciążliwego przemysłu i transportu dla środowiska naturalnego, • infrastruktura sportowa (boiska, zaplecze socjalne, sale sportowe, orliki), • szlaki rowerowe, konne, piesze, nordic-walking, • szlaki komunikacyjne (linie dalekobieżne), • wielokulturowość, • plaża miejska w Białym Borze, • baza służby zdrowia, • zaplecze kulturalne w miejscowościach gminy (świątlice), • zapewnione bezpieczeństwo publiczne (policja, straż pożarna), • różnorodność zainteresowań organizacji pozarządowych, • duża liczba miejsc noclegowych, • centra kulturalno-religijne, • centra sportu (jeździectwo, łucznictwo, kajakarstwo, lekkoatletyka).	• niski kapitał wewnętrzny, • brak zakładów produkcyjnych bazujących na wykorzystaniu surowców własnych, • niski poziom kwalifikacji zawodowych mieszkańców gminy, szczególnie ludzi bezrobotnych, • występowanie wysokiego bezrobocia długotrwałego oraz zjawiska dziedziczenia bezrobocia, • niedostateczna baza zabezpieczająca potrzeby społeczne (niedostateczna liczba mieszkań socjalnych i komunalnych, brak placówek pomocy dla samotnych matek z dziećmi, brak miejsc dla ofiar przemocy), • wzrost przestępczości wśród młodzieży, • brak wystarczającej oferty pomocy społecznej oraz rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych, • brak małych form pomocy społecznej dla osób starszych, umożliwiających kontynuację zainteresowań i aktywności zawodowej, • przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań, • marginalizacja problemów osób starszych – brak placówki zajmującej się opieką nad osobami starszymi, • rozdrobnione gospodarstwa rolne, • społeczna niezaradność części mieszkańców, • małe zaplecze gospodarczo – usługowe, • zły stan dróg gminnych i infrastruktury okołodrogowej, • niski standard i niedostatek bazy turystycznej, • słabo rozwinięta kanalizacja w sołectwach.

SZANSE	ZAGROŻENIA
• racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, • rozwój przemysłu, działalności gospodarczej i inwestycji, • ciągłe doskonalenie się kadry pomocy społecznej, • upowszechnianie problematyki niepełnosprawności, • wzrost społecznej akceptacji i podmiotowe traktowanie osób niepełnosprawnych, starszych, samotnych i chorych psychicznie, • wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz dzieci i młodzieży, • możliwość korzystania ze środków finansowych Unii Europejskiej, • dostosowanie standardów usług socjalnych do wymogów UE, • współpraca fachowców z różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, • skuteczność i efektywność podejmowanych działań na rzecz osób uzależnionych, • rosnący ruch turystyczny, • rosnąca świadomość ekologiczna, • zapotrzebowanie na agroturystykę, • rozwój gospodarstw z żywnością ekologiczną, • utworzenie źródeł energii odnawialnej wiatrowych w gminie, • rozwój wydarzeń kulturalnych, sportowych o zasięgu ponadregionalnym, międzynarodowym, • rosnące więzi i współpraca z ludnością ukraińską, • wymiana międzynarodowa.	• wzrost patologii spowodowanych bezrobociem, • emigracja osób w wieku produkcyjnym, szczególnie młodzieży, • utrzymujące się ubóstwo, brak środków do życia, apatia, • postępująca degradacja wartości rodziny, zniechęcenie oraz upadek „kultury pracy”, • brak wzrostu kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich, • niska klasa ziem rolnych hamująca rozwój rolnictwa, • brak standaryzacji w usługach socjalnych, • zła sytuacja ekonomiczno- gospodarcza kraju źle wpływająca na pomoc niepełnosprawnym, • wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej i usługi opiekuńcze, • rozwój zjawiska wykluczenia społecznego niektórych grup społecznych, • brak lokalnych i regionalnych działań kierowanych do długotrwale bezrobotnych, • brak wzrostu mobilności zawodowej, • istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia, • występowanie zjawiska „uzależnienia” od pomocy społecznej, • złe zabezpieczenie przez państwo poziomu życia osób w podeszłym wieku, • rozpad więzi społecznych, • istnienie zjawiska wyuczonej bezradności wśród społeczeństwa, • starzenie się społeczeństwa, • bierność społeczna, • wyludnianie się terenów wiejskich, • ubożenie społeczeństwa, • malejąca liczba uczniów w szkołach, • malejąca liczba turystów, • duża odległość od aglomeracji miejskich, położenie na granicy województwa, duża odległość od stolicy województwa, • zmiany klimatyczne i rosnące zanieczyszczenie środowiska.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

4. ANALIZA WSKAŹNIKOWA I WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

4.1 Jednostki porównawcze

W celu rzetelnego odniesienia danych, 18 jednostek pomocniczych gminy zostało zagregowane do 5 jednostek porównawczych, posiadających na tyle na ile to możliwe, podobną powierzchnię oraz liczbę mieszkańców.

Tabela 18. Jednostki pomocnicze gminy Biały Bór składające się na jednostki porównawcze przyjęte do diagnozy.

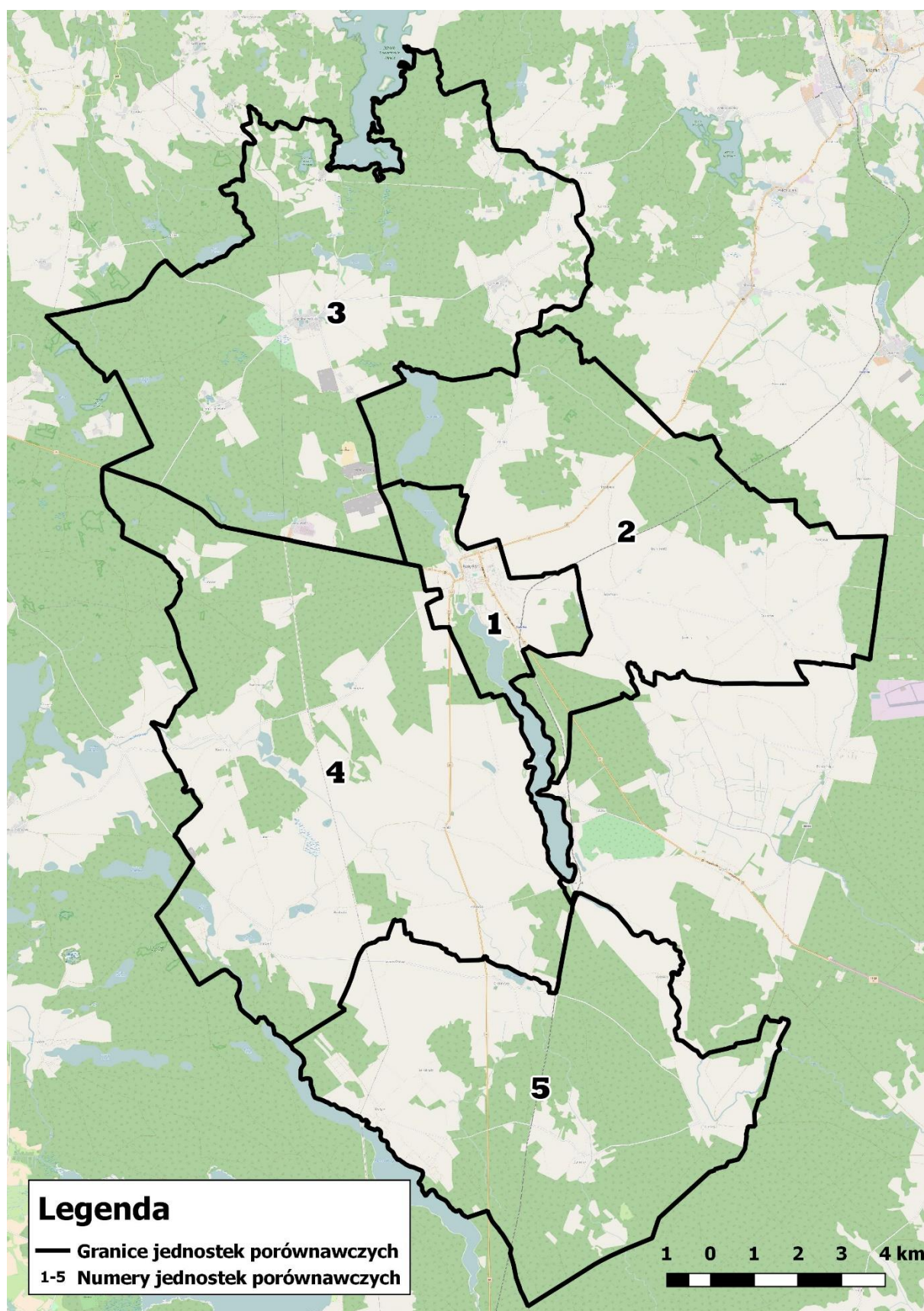
Nr jednostki porównawczej	Nazwa jednostki pomocniczej
1	Biały Bór
2	Brzeźnica, Grabowo, Kaliska, Trzebiele
3	Biały Dwór, Kołtki, Sępolno Wielkie, Sępolno Małe
4	Biała, Biskupice, Kazimierz, Przybrda
5	Bielica, Drzonowo, Dyminek, Stepień, Świerszczewo

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 19. Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych jednostek porównawczych.

Jednostka porównawcza	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców
1	12,8	2088
2	56,4	812
3	66,6	782
4	75,7	656
5	58,3	856

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 3. Podział gminy Biały Bór na jednostki porównawcze.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

4.2 Diagnoza zjawisk negatywnych

Po analizie jakościowej sytuacji gminy uznano, że w sferach technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej brak jest podstaw do przeprowadzania działań rewitalizacyjnych, w związku z tym skupiono się na sferach społecznej i gospodarczej. W celu wyznaczenia obszarów kryzysowych wytypowano 7 wskaźników w sferze społecznej oraz 4 wskaźniki w sferze gospodarczej.

Poniżej zaprezentowano tabelarycznie zakres wartości poszczególnych wskaźników rzeczywistych (danych ilościowych odzwierciedlających sytuację w gminie), a także wartości wskaźników wystandaryzowanych (znormalizowanych zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali).

W tabeli wskaźników rzeczywistych oznaczono jednostki porównawcze, które przekroczyły wartość referencyjną dla gminy (średnią) w danym wskaźniku, oraz wskazana została łączna liczba wskaźników, które zostały przekroczone na terenie danej jednostki porównawczej.

W tabeli wskaźników wystandaryzowanych zsumowano znormalizowane zmienne, aby wskazać, na których jednostkach porównawczych występuje największa kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych. Kumulacja negatywnego zjawiska występuje, jeśli wskaźnik sumaryczny dla danej jednostki porównawczej osiąga wartość dodatnią.

Zdiagnozowano, iż jednostkami porównawczymi z koncentracją negatywnych zjawisk (obszarami kryzysowymi) w sferze społecznej są jednostki porównawcze: **1, 5**.

Zdiagnozowano, iż jednostkami porównawczymi z koncentracją negatywnych zjawisk (obszarami kryzysowymi) w sferze gospodarczej są jednostki porównawcze: **1, 3**.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 20. Wskaźniki rzeczywiste sfery społecznej.

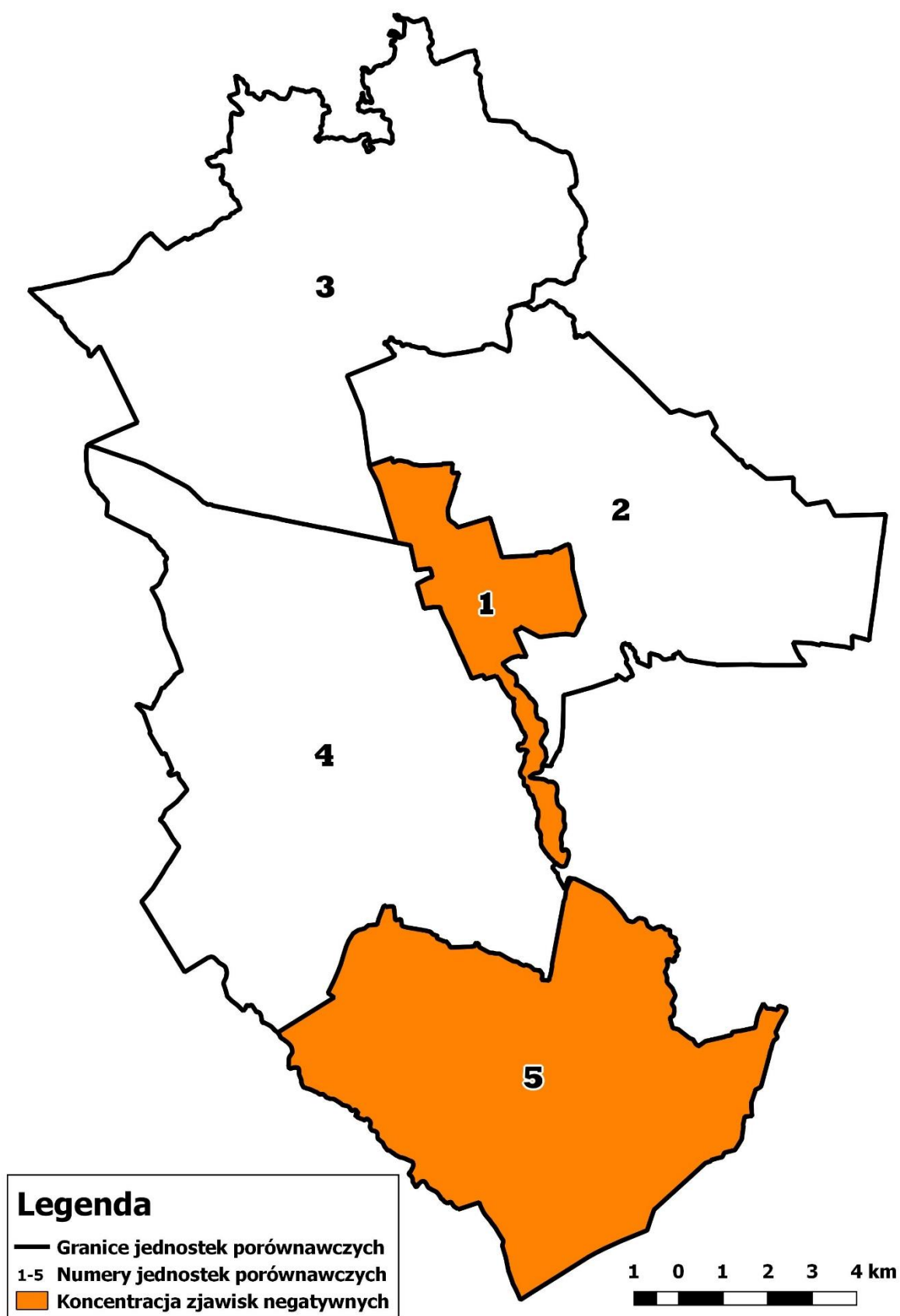
Jednostka porównawcza	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]	Saldo migracji na 100 osób [os.]	Liczba ofiar przemocy w rodzinie na 100 osób [os.]	Liczba zasiłków z powodu bezdomności i ubóstwa na 100 osób [szt.]	Liczba przyznanych zasiłków stałych na 100 osób [szt.]	Liczba przyznanych zasiłków jednorazowych na 100 osób [szt.]	Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób [szt.]	Liczba przekroczeń wartości referencyjnej w sferze społecznej
1	14,61	-0,34	0,34	2,96	0,86	0,14	0,19	3
2	12,01	-0,86	0,99	2,34	0,86	0,00	0,00	2
3	11,11	7,29	0,00	2,81	1,79	0,51	0,26	4
4	15,59	-0,61	0,30	1,98	1,22	0,15	0,30	3
5	17,92	-0,58	0,47	1,64	2,22	0,47	0,47	6
Średnia dla gminy	14,25	0,98	0,42	2,35	1,39	0,25	0,24	

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 21. Wskaźniki wystandaryzowane sfery społecznej.

Jednostka porównawcza	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]	Saldo migracji na 100 osób [os.]	Liczba ofiar przemocy w rodzinie na 100 osób [os.]	Liczba zasiłków z powodu bezdomności i ubóstwa na 100 osób [szt.]	Liczba przyznanych zasiłków stałych na 100 osób [szt.]	Liczba przyznanych zasiłków jednorazowych na 100 osób [szt.]	Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób [szt.]	Wskaźnik sumaryczny sfery społecznej
1	0,66	0,42	-0,26	1,24	-0,99	-0,56	-0,34	0,17
2	-0,91	0,58	1,76	-0,01	-0,99	-1,28	-1,60	-2,44
3	-1,28	-2,00	-1,30	0,94	0,75	1,29	0,08	-1,52
4	0,71	0,50	-0,35	-0,73	-0,32	-0,51	0,40	-0,31
5	1,22	0,49	0,15	-1,43	1,55	1,06	1,47	4,51

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 4. Jednostki porównawcze z koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 22. Wskaźniki rzeczywiste sfery gospodarczej.

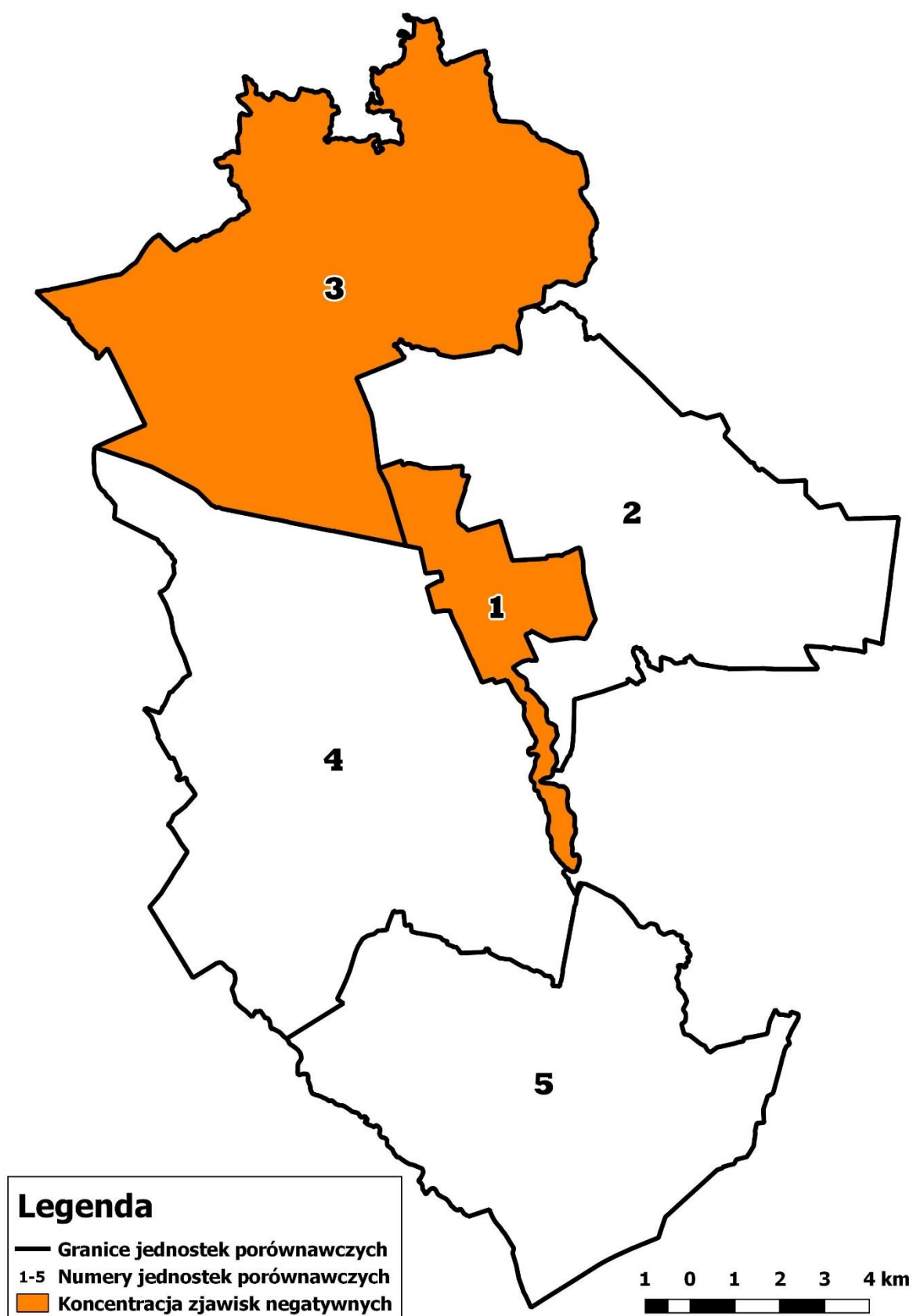
Jednostka porównawcza	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych [os.]	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 osób [szt.]	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 podmiotów gospodarczych [szt.]	Liczba przekroczeń wartości referencyjnej w sferze gospodarczej
1	9,14	32,37	0,67	5,98	3
2	13,07	20,27	0,25	4,00	0
3	22,56	21,21	0,64	10,20	3
4	10,47	25,53	0,15	0,00	0
5	10,55	46,03	0,23	0,00	1
Średnia dla gminy	13,16	29,08	0,39	4,04	

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 23. Wskaźniki wystandaryzowane sfery gospodarczej.

Jednostka porównawcza	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych [os.]	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 osób [szt.]	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 podmiotów gospodarczych [szt.]	Wskaźnik sumaryczny sfery gospodarczej
1	-0,82	0,35	1,28	0,50	1,31
2	-0,02	-0,93	-0,65	-0,01	-1,60
3	1,93	-0,83	1,14	1,60	3,84
4	-0,55	-0,37	-1,07	-1,05	-3,05
5	-0,54	1,79	-0,70	-1,05	-0,50

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 5. Jednostki porównawcze z koncentracją negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

4.3 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Obszar zdegradowany to obszar wykazujący koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz dodatkowo koncentrację negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, lub technicznych. Wiąże się to bezpośrednio z obszarami wprost generującymi zidentyfikowane problemy, zarówno społeczne występujące przeważnie na obszarach zamieszkałych przez miejscową ludność, jak również problemy bezpośrednio związane ze stabilnością rynku pracy, warunkami mieszkalnymi czy stanem technicznym obiektów.

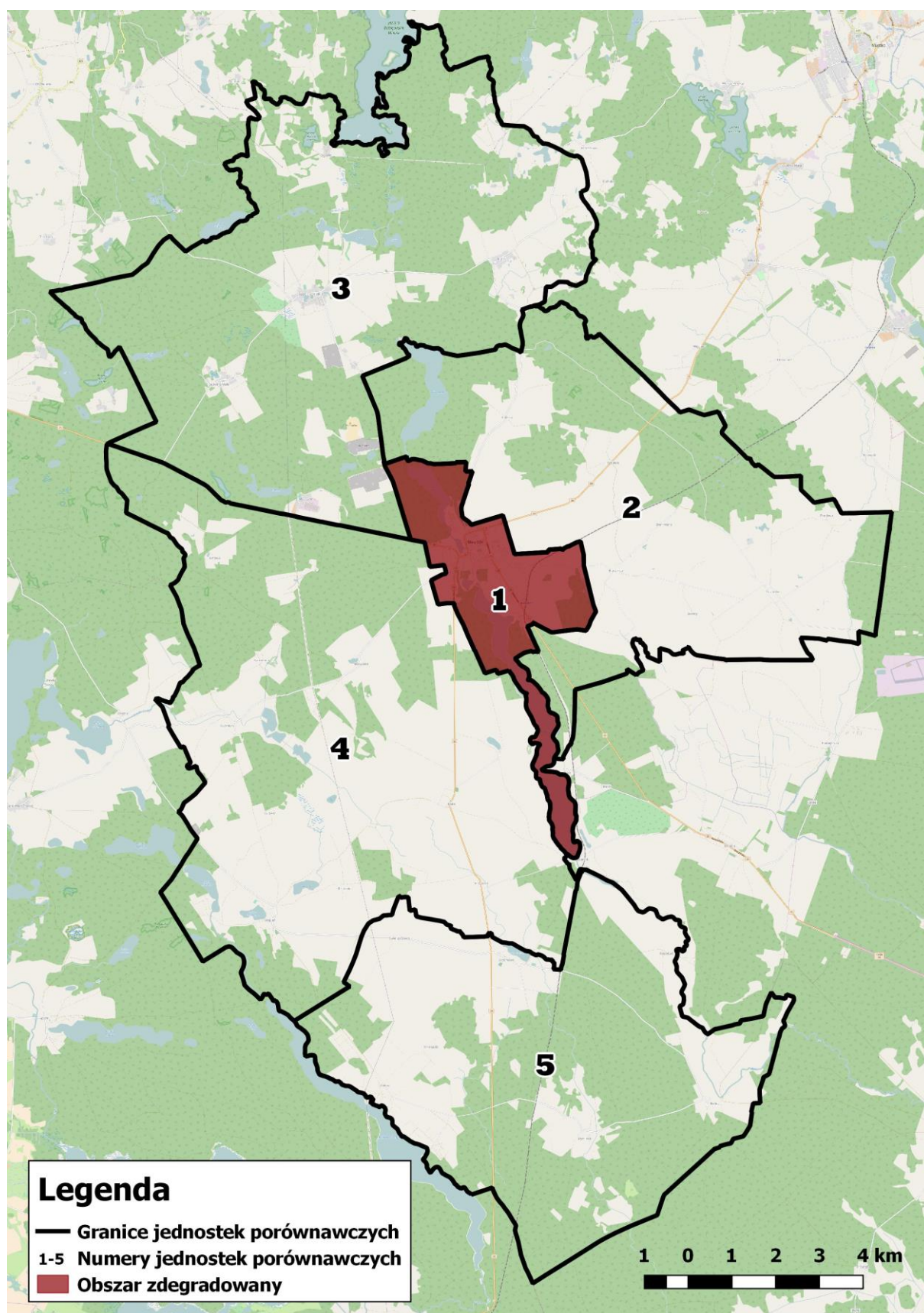
Na bazie wcześniej obliczonych wskaźników sumarycznych wytypowano jednostki porównawcze, dla których indeks zbiorczy zarówno w sferze społecznej jak i sferze gospodarczej był dodatni, co pozwoliło zakwalifikować je jako obszar zdegradowany.

Tabela 24. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego z nałożenia się zdiagnozowanej koncentracji zjawisk negatywnych.

Jednostka porównawcza	Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej	Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej	Obszar zdegradowany
1	0,17	1,31	X
2	-2,44	-1,60	
3	-1,52	3,84	
4	-0,31	-3,05	
5	4,51	-0,50	

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, ze względu na szereg przeplatających się niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych uznano za obszar zdegradowany jednostkę porównawczą **1**, tj. teren miasta Biały Bór.

Rysunek 6. Obszar zdegradowany wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

5. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

5.1 Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Z uwagi na to, że Biały Bór jest gminą miejsko-wiejską, a jej najbardziej reprezentacyjną częścią jest miasto Biały Bór, uznano, że to właśnie na obszarze miasta skupią się działania rewitalizacyjne, co wynika ze zdiagnozowanych problemów i zakwalifikowania terenu miasta jako obszaru zdegradowanego. Miasto zamieszkuje ponad 70% mieszkańców całej gminy. Jest to obszar gminy cechujący się największą dynamiką zmian i posiadający największy potencjał rozwojowy. Funkcjami wiodącymi miasta, biorąc pod uwagę strukturę funkcjonalną sieci osadniczej miasta i gminy Biały Bór są: mieszkalnictwo, usługi lokalne i ponadlokalne (administracja, oświata, kultura, handel, zdrowie i opieka społeczna), natomiast funkcje uzupełniające to: działalność gospodarcza o profilu drobnej wytwórczości, turystyka i wypoczynek.

Opierając się o analizę ilościową obecnej sytuacji w sferach społecznej i gospodarczej oraz jakościową w sferach technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej w mieście Białym Borze, dokonano hierarchizacji potrzeb, której celem było zidentyfikowanie kluczowych potrzeb dla miasta i określenie priorytetowych kierunków działania.

Działania rewitalizacyjne powinny skupić się na polepszeniu sytuacji gospodarczej oraz podniesieniu atrakcyjności miasta, zarówno dla mieszkańców, turystów jak i inwestorów, co jest możliwe do osiągnięcia poprzez poprawę infrastruktury technicznej, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, miejsc zielonych i terenów rekreacyjnych, renowację obiektów dziedzictwa kulturowego i stworzenie dobrych warunków (również lokalowych) do rozwoju przedsiębiorczości, przy jednoczesnym przygotowywaniu potencjalnej kadry pracowniczej. Należy przy tym również dążyć do ograniczenia problemów społecznych (głównie wykluczenia społecznego) i poprawienia bezpieczeństwa na terenie miasta (skupionym na przeciwdziałaniu przemocy).

Rewitalizacja przebiegać będzie w centralnej części miasta Biały Bór. Granice obszaru rewitalizacji pokrywają się z czwartym obrębem ewidencyjnym miasta.

Suma powierzchni obszaru rewitalizacji to **0,97 km²**, co w skali całości terenów gminy Biały Bór stanowi **0,36%**, a miasta Biały Bór 7,58%. Suma mieszkańców całego obszaru rewitalizacji to **1500 osób**, co w skali ogółu mieszkańców gminy Biały Bór stanowi **28,58%**, a miasta Biały Bór 71,84%.

Obszar rewitalizacji wybrany został spośród obszarów zdegradowanych gminy i miasta Biały Bór, cechujących się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Obszar ten spełnia wszystkie warunki obszaru rewitalizacji, tj.:

Warunek I - obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym – w analizie tereny miasta zostały uwidocznione jako posiadające nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych przy 3 wskaźnikach z 6 obrazujących stan sfery społecznej;

Warunek II - występowanie na obszarze ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych – w analizie tereny miasta zostały uwidocznione jako posiadające nagromadzenie negatywnych zjawisk gospodarczych przy 3 wskaźnikach z 4 obrazujących stan sfery gospodarczej;

Warunek III - szczególną koncentracją negatywnych zjawisk – pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji wskazuje, że na jego terenie występuje wyższa koncentracja zjawisk negatywnych, niż w porównaniu z terenem miasta jako obszaru zdegradowanego i przy niektórych wskaźnikach w porównaniu z wartością referencyjną dla całej gminy;

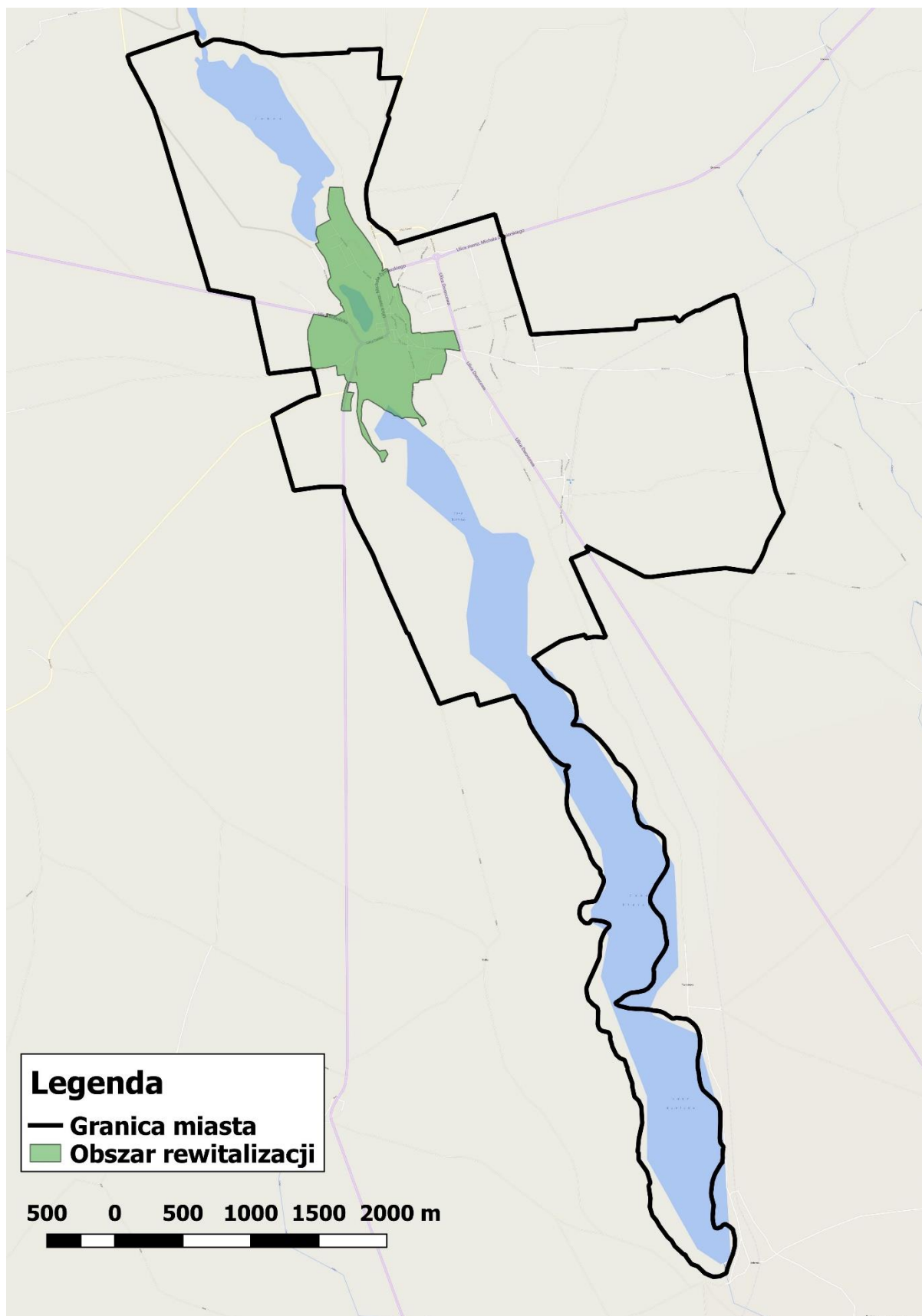
Warunek IV - istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – przez swoje położenie oraz specyfikę obszar jest kluczowy dla rozwoju całego miasta i gminy. Istotny zdaje się być fakt, iż obszar ten położony jest w centrum miasta, więc kumulują się tutaj usługi i miejsca spędzania czasu wolnego. Interesariuszami na tym terenie nie są wyłącznie mieszkańcy, ale także osoby prowadzące tam swoje przedsiębiorstwa, klienci sklepów czy w końcu osoby chcące spędzić czas wolny. Centrum swoją specyfiką generuje bardzo dużą liczbę interesariuszy procesów rewitalizacyjnych. Prawidłowo rozwinięte centrum miasta może służyć zatem nie tylko samo sobie, ale generować także pożądane oddziaływanie na obszary peryferyjne;

Warunek V - powierzchnia nie większa niż 20% powierzchni gminy – zachowany (0,36%);

Warunek VI - liczba mieszkańców nie większa niż 30% mieszkańców gminy – zachowany (28,58%);

Warunek VII (uzupełniający) - głos interesariuszy rewitalizacji – większość osób, które zabrały głos w trakcie konsultacji społecznych zwróciło uwagę na problemy występujące w centralnej części miasta. Wśród wymienianych problemów najczęściej pojawiały się te związane ze złym stanem technicznym budynków, niezagospodarowaną przestrzenią publiczną czy brakiem wystarczającej liczby miejsc oraz oferty na spędzanie wolnego czasu. Interesariusze zauważyli również, że w mieście istnieje znaczący problem marginalizacji osób starszych oraz narastające bezrobocie. Zdecydowana większość odpowiedziała, że miastu potrzebny jest kompleksowy plan działania dotyczący rewitalizacji oraz że kwestie związane z rewitalizacją są dla nich istotne.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 8. Położenie obszaru rewitalizacji na tle granic miasta Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

5.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Na wybór obszaru do przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych duży wpływ miał stopień degradacji najbardziej reprezentacyjnego terenu miasta i możliwość wykreowania swoistej wizytówki, przyciągającej odwiedzających i wpływającej na poziom zadowolenia mieszkańców. Obszar posiada bardzo duży potencjał rozwojowy, zwłaszcza w przypadku usług. Rewitalizacja obszaru centrum miasta skupi się nie tylko na stymulowaniu turystyki i rekreacji oraz usług lokalnych, ale przede wszystkim będzie środkiem zaradczym na problemy społeczne, w tym pomoc grupie najbardziej zmarginalizowanej w społeczeństwie Białego Boru – osobom starszym.

Obszar rewitalizacji obejmuje tereny mieszczące się w ścisłym centrum miasta, skupione wokół rynku. Na obszarze zlokalizowane są strefy usług publicznych (Urząd Miejski, Urząd Pocztowy, Posterunek Policji, Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji, Biblioteka Publiczna), oświaty (Szkoła Podstawowa nr 2, Zespół Szkół im. Oskara Langego), sakralnych (Kościół p.w. Św. Michała Archanioła), usługowe (hotele, sklepy, restauracje, bank), rekreacyjne (Jezioro Łobez, kąpielisko miejskie) oraz mieszkalne.

Przez obszar przechodzą najważniejsze dla miasta i gminy ciągi komunikacyjne – drogi krajowe nr 20 i nr 25.

Obszar centrum po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych będzie stanowić „wizytówkę” Białego Boru. Będzie ulubionym miejscem spotkań i spędzania czasu wolnego mieszkańców. Obecnie jednak obszar w większości stanowi zdegradowaną przestrzeń publiczną, na którą wpływ mają zarówno degradacja majątku trwałego (infrastruktury) jak i degradacja społeczna (bezrobocie, marginalizacja osób starszych). Problemy gospodarcze obszaru dotyczą w szczególności złej kondycji licznych mikroprzedsiębiorstw. W całym obszarze widoczne jest zjawisko prowadzenia drobnych działalności handlowych i usługowych na minimalnym poziomie rentowności, bez inwestowania w rozwój („gospodarka przetrwania”).

Obszar rewitalizacji spełnia następujące funkcje:

- administracyjna,
- usługowa,
- mieszkalna,
- edukacyjna,
- rekreacyjna.

Rysunek 9. Poglądowa mapa obiektów pełniących funkcje publiczno-usługowe na terenie obszaru rewitalizacji.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W celu uwidocznienia szczególnego natężenia problemów na obszarze rewitalizacji zestawiono wartości wskaźników, które opisują obszar rewitalizacji, obszar miasta i wartość średnią dla gminy.

Tabela 25. Szczególna koncentracja zjawisk negatywnych na obszarze rewitalizacji w sferze społecznej.

Jednostka porównawcza	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]	Saldo migracji na 100 osób [os.]	Liczba sporządzonych niebieskich kart na 100 osób [szt.]	Liczba zasiłków z powodu bezdomności i ubóstwa na 100 osób [szt.]	Liczba przyznanych zasiłków stałych na 100 osób [szt.]	Liczba przyznanych zasiłków jednorazowych na 100 osób [szt.]	Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób [szt.]
Obszar rewitalizacji (4 obręb ewidencyjny)	18,26	-0,42	0,42	3,70	1,08	0,18	0,24
Obszar zdegradowany (miasto)	14,61	-0,34	0,34	2,96	0,86	0,14	0,19
Obszar referencyjny (gmina)	14,25	0,98	0,42	2,35	1,39	0,25	0,24

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Przekroczenie średniej dla miasta
	Przekroczenie średniej dla gminy

Tabela 26. Szczególna koncentracja zjawisk negatywnych na obszarze rewitalizacji w sferze gospodarczej.

Jednostka porównawcza	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym [os.]	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych [os.]	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 osób [szt.]	Liczba wyrejestrowanych w 2015 r. podmiotów gospodarczych na 100 podmiotów gospodarczych [szt.]
Obszar rewitalizacji (4 obręb ewidencyjny)	11,43	40,47	0,84	7,48
Obszar zdegradowany (miasto)	9,14	32,37	0,67	5,98
Obszar referencyjny (gmina)	13,16	29,08	0,39	4,04

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Przekroczenie średniej dla miasta
	Przekroczenie średniej dla gminy

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji wskazuje, że na jego terenie występuje wyższa koncentracja zjawisk negatywnych, niż w porównaniu z terenem miasta jako obszaru zdegradowanego i przy niektórych wskaźnikach w porównaniu z wartością referencyjną dla całej gminy

Główne problemy jakie zdiagnozowano na obszarze rewitalizacji na podstawie wskaźników to:

- a) duże obciążenie demograficzne i starzenie się społeczeństwa – wysoki udział osób starszych w populacji obszaru,
- b) depopulacja obszaru,
- c) podwyższony poziom występowania przemocy w rodzinie,
- d) wysokie ubóstwo i występowanie zjawiska bezdomności,
- e) uzależnienie części społeczeństwa od pomocy społecznej,
- f) wysoki poziom bezrobocia, w tym bardzo wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych,
- g) słabo prosperujący rynek usług lokalnych.

Obszar rewitalizacji został zdiagnozowany jako objęty w całości koncentracją powiązanych ze sobą problemów społecznych i gospodarczych.

W związku z tym potrzeby w zakresie rewitalizacji to:

- 1) Zapewnienie starszym osobom miejsca i warunków do funkcjonowania, zapobiegając przy tym ich wykluczeniu ze społeczeństwa;
- 2) Zapewnienie odpowiednich warunków społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych, w celu zahamowania „ucieczki” osób i podmiotów gospodarczych z centrum miasta;
- 3) Zwiększenie bezpośredniej pomocy społecznej (działania środowiskowe, rozwiązywanie problemów u źródła) na rzecz uniezależniania osób od pośredniej pomocy społecznej (zasiłki pieniężne tylko łagodzące dotyczące ich problemy);
- 4) Polepszenie funkcjonowania rynku pracy poprzez zapewnienie wykwalifikowanych pracowników dla przedsiębiorców oraz zapewnienie źródeł przychodów w sektorze usługowym poprzez zapewnienie warunków do ich rozwoju i utrzymania.

Obszar rewitalizacji ma jednak także kluczowe potencjały, na których można się oprzeć przeciwdziałając wyżej zdefiniowanemu kryzysowi.

5.3 Lokalny potencjał obszaru rewitalizacji

Centrum miasta silnie umocowane w sieci przepływów wiedzy, towarów, usług, informacji i symboli będzie kształtowało swój potencjał odpowiedni do wyzwań i potrzeb. Przyjmuje się, że wszyscy Interesariusze procesów rozwojowych wykorzystają szanse jakie stwarza położenie obszaru rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji miasto Biały Bór będzie partnerem instytucji i organizacji, które swoim działaniem mogą przyczynić się do podniesienia poziomu jakości życia społeczności lokalnych. Promocja gospodarcza powinna promować otwartość i gotowość najważniejszych procesów rozwojowych do przyjmowania inwestorów czy wykwalifikowanych pracowników wzmacniających potencjał lokalnej gospodarki.

Ludzie młodzi wchodzący na rynek pracy wymagają szczególnej uwagi, gdyż posiadają najwyższy potencjał rozwoju osobistego jak i cało-społecznego. Miasto będzie aktywnie wpisywało się w programy wsparcia dla ludzi młodych rozpoczynających życie zawodowe. Będzie współpracowało ze służbami zatrudnienia, instytucjami rynku pracy, instytucjami otoczenia biznesu i pracodawcami dla efektywnego wykorzystania dostępnych i planowanych instrumentów wsparcia.

Otoczenie terenami rekreacyjnymi (jeziorami, lasami) sprawia, że obszar rewitalizacji ma niesamowity potencjał turystyczny. Wspomożenie lokalnej gospodarki i usług nastawionych na turystykę (np. gastronomia) pozwoli przyciągnąć turystów do centrum miasta, w którym będą mogli zrobić postój na dowolnym etapie swojej podróży lub wypoczynku. Rekreacji dopomaga również bogaty program imprez kulturalno-rozrywkowych oraz edukacyjnych realizowanych na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 10. Budynek byłego młyna wodnego gotowego stać się ważnym miejscem noclegowo-gastronomicznym obszaru rewitalizacji.

Źródło: www.google.pl/maps

Na terenie miasta działa kilka instytucji i związków z otoczenia biznesu, które zajmują się wspieraniem przedsięwzięć gospodarczych stymulujących lokalny rozwój. Organizacje te wspierają przedsiębiorców i pomagają osobom bezrobotnym poprzez rozwijanie i propagowanie wszelkich form działalności gospodarczej, a także uczestniczą w inicjatywach służących tworzeniu nowych miejsc pracy. Skierowanie ich uwagi na obszar rewitalizacji z jednoczesną silną współpracą samorządu pomoże „podnieść z kolan” lokalny rynek pracy.

Obszar rewitalizacji posiada miejsca z potencjałem do lokowania działalności gospodarczej i usług. Koncentracja działalności opiewa wokół centrum miasta, gdzie często mieszkańcy odległych rejonów gminy w celu skorzystania z usług zobowiązani są przyjechać do centrum. Sytuacja ta wynika z lepszej dostępności do infrastruktury drogowej, aniżeli w pozostałych rejonach (główny węzeł komunikacyjny Białego Boru).

O potencjale i atrakcyjności danego obszaru świadczą także warunki przestrzenno-funkcjonalne, mogą one stać się przyczynkiem do przyciągania nowych mieszkańców lub potencjalnych inwestorów. Właściwe zagospodarowanie centrum miasta może silnie zwiększyć chęć do zamieszkania lub inwestowania na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 11. Gotowy na przemiany Rynek w Białym Borze.

Źródło: www.google.pl/maps

Wysoki poziom aktywności organizacji pozarządowych i M-GOPS pozwala na szybkie reagowanie na potrzeby lokalnej społeczności, głównie na pomoc osobom marginalizowanym w społeczeństwie lub często już z niego wykluczonych. Coraz większa pomoc skupia się na osobach starszych, lecz z biegiem czasu same działania społeczno-środowiskowe są niewystarczające dla tej powiększającej się grupy społecznej. Seniorzy wymagają własnych miejsc do spędzania czasu wolnego lub dla najbardziej potrzebujących – miejsc opieki. Na obszarze rewitalizacji znajdują się potencjalne obiekty mogące przyjąć owe funkcje.

Rysunek 12. Budynek byłego sądu grodzkiego nadający się na centrum opieki nad osobami starszymi.

Źródło: www.google.pl/maps

Podsumowując, najważniejsze zalety obszaru rewitalizacji to:

- koncentracja ludności - ponad 70% mieszkańców samego miasta,
- koncentracja podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy,
- obecność infrastruktury administracyjnej, oświatowej, zdrowotnej, kulturalnej, rekreacyjnej,
- dostępność usług i punktów handlowych,
- położenie dające możliwości "promieniowania" przeprowadzonych efektów działań rewitalizacyjnych na obszar całej gminy, obejmując wszystkich mieszkańców.

6. WIZJA, CELE, DZIAŁANIA

6.1 Wizja

Wizja realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji to obraz oczekiwanego stanu gminy Biały Bór oraz obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jaki społeczność lokalna chciałaby osiągnąć po wdrożeniu Programu. Dzięki analizie wewnętrznych potencjałów, zewnętrznych uwarunkowań oraz wyzwań i potrzeb rozwojowych, które zidentyfikowane zostały na podstawie analizy sytuacji gminy i obszaru rewitalizacji oraz partycypacji społecznej możliwe było sformułowanie głównej wizji rewitalizacji gminy Biały Bór wraz z jej szczegółowym rozwinięciem.

WIZJA:

*Obszar zrewitalizowany miejscem
społecznie^I oraz gospodarczo^{II}
wkomponowanym w rozwój miasta i gminy Biały Bór*

I. Rewitalizacja społeczna

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji stanowią świadomą, zaangażowaną społecznie i obywatelsko społeczność. Liczne inicjatywy społeczne i programy aktywizacji zawodowej wspierane przez gminę pozwoliły ograniczyć zjawisko wykluczenia, bezrobocia i ubóstwa. Osoby starsze przestają być wykluczane z życia codziennego lokalnej społeczności, otrzymując właściwą pomoc i opiekę. Zadbane i zagospodarowane przestrzenie publiczne sprzyjają integracji i ożywieniu kulturalno-turystycznemu. Prowadzone inwestycje realizowane są w sposób świadomy społecznie, co pozwala na stworzenie gminnej infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wpływając na poprawę jakości ich uczestnictwa w życiu społecznym. Aktywność zawodowa mieszkańców spójna jest z kierunkami rozwoju gospodarczego gminy. Mieszkańcy uczestniczą w rozwoju sektora kreatywnego oraz usług turystycznych i rekreacyjnych. Regionalna tradycja i kultura Białego Boru, przejawiająca się poprzez działalność licznych organizacji pozarządowych i instytucji kultury, stanowi filar integracji społecznej i tożsamości lokalnej. Obiekty i tereny o wysokich wartościach rekreacyjnych i społecznych zostały przywrócone do funkcjonowania. Mieszkańcy, dla których wartości związane z historią i kulturą gminy są ważne, przyczyniają się do jej rozwoju i wykorzystania ogromnego potencjału turystycznego gminy z jej niebywałymi walorami przyrodniczymi. Projekty edukacyjne realizowane przez placówki oświatowe, podmioty świadczące usługi sportowo-rekreacyjne, doprowadziły do poprawy wyników edukacyjnych uczniów na wszystkich poziomach nauczania, a organizowane zajęcia dodatkowe pozwalają na rozwój pasji i umiejętności dzieci i młodzieży, budując tym samym kapitał ludzki na kolejne lata. Szeroka oferta

wydarzeń i zajęć kulturalno-artystycznych i sportowych pozwala na rozwój pasji i zdobywanie nowych zdolności przez osoby w każdym wieku. Uwrażliwienie na sprawy współobywateli oraz dbałość o otoczenie i wizerunek obszarów rewitalizowanych wpływają na zmniejszenie przestępczości, wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy, a także silniejsze utożsamianie się z miejscem zamieszkania.

II. Rewitalizacja gospodarcza

Sfera gospodarcza obszaru rewitalizacji poprzez rozwój sektora turystycznego i rekreacyjnego czy przemysłu rozrywki, a także handlu i usług specjalistycznych jest kołem napędowym rozwoju obszaru rewitalizacji. Jej rozwój wspierają inwestycje w infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną, udogodnienia dla młodych przedsiębiorców i specjalizacje zasobów ludzkich. Odnowiona przestrzeń gminy sprzyja integracji, przyciągając zainteresowanie mieszkańców i turystów. Dzięki aktywnej promocji i przygotowaniu atrakcyjnej oferty inwestycyjnej przez gminę Biały Bór, inwestorzy chętnie lokują swoją działalność na terenach rekreacyjnych, dając nowy impuls prorozwojowy tym terenom i ich otoczeniu. Zwiększył się udział w strukturze gospodarczej obszaru rewitalizacji firm o potencjale do generowania innowacji, z sektora kreatywnego, turystycznego, a także przemysłu rozrywki. Mieszkańcy gminy chętnie podejmują samozatrudnienie, w czym pomocne jest otrzymywane wsparcie od lokalnych instytucji otoczenia biznesu. Prężnie rozwijający się sektor MŚP przekłada się na wzrost zatrudnienia i poprawę sytuacji bytowej mieszkańców. Atrakcyjna oferta na lokalnym rynku pracy skłania młode osoby do osiedlania się na terenie obszaru rewitalizacji i wiązania swojej przyszłości zawodowej i osobistej z gminą.

Należy mieć na uwadze, że jednym z głównych założeń rewitalizacji jest ożywianie obszarów będących w stagnacji. Celem jest takie wsparcie obszarów będących w sytuacji kryzysowej, aby obszar całej gminy mógł rozwijać się równomiernie dla korzyści wszystkich mieszkańców.

Rewitalizacja wyznaczonych obszarów gminy to proces, którego efektem będzie:

- wzmocnienie relacji między mieszkańcami, w szczególności w oparciu o wspólnie podejmowane działania na rzecz społeczności lokalnej,
- nawiązanie współpracy z sektorem samorządowym, biznesowym, pozarządowym, parafiami i nieformalnymi gremiami funkcjonującymi w gminie,
- podnoszenie poziomu aspiracji mieszkańców w wymiarze zawodowym, rodzinnym i osobistym,
- wyrównywanie szans rozwoju mieszkańców, poszerzanie możliwości rozwijania swoich zainteresowań bez względu na wiek, sytuację ekonomiczną, poziom sprawności,

- odbudowanie poczucia wartości grup mieszkańców, którzy obecnie są lub czują się marginalizowani,
- podniesienie jakości przestrzeni zamieszkania,
- podniesienie potencjału turystyczno-rekreacyjnego gminy,
- stworzenie mechanizmów utrwalających samodzielność mieszkańców oraz rozwój gminy.

Należy zakładać, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, powoduje, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym programu. Zintegrowane działania ujęte w programie mają zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych czynników negatywnych, tworząc tym samym trwały fundament dla pełnej odnowy społecznej i gospodarczej obszaru rewitalizowanego gminy Biały Bór.

6.2 Cele

Odpowiedzią na zidentyfikowane podczas delimitacji oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji problemy, są cele rewitalizacji. Mają one służyć eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w poprzednich rozdziałach. Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają wcześniej sformułowanej wizji.

Tabela 27. Cele główne i szczegółowe Programu.

CELE GŁÓWNE		
I. Zwiększenie potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru rewitalizacji	II. Stymulacja rozwoju gospodarczego i rynku pracy	III. Zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego
CELE SZCZEGÓŁOWE		
1. Poszerzenie oferty noclegowej	1. Podniesienie konkurencyjności obszaru rewitalizacji jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i korzystania z usług lokalnych	1. Zapobieganie marginalizacji osób starszych
2. Poszerzenie oferty gastronomicznej	2. Włączenie zawodowe mieszkańców obszaru dotkniętych ubóstwem i bezrobociem	2. Poprawa dostępu do usług, prawnych, opiekuńczych i terapeutycznych dla osób w trudnej sytuacji życiowej
3. Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji	3. Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających wzrostowi poziomu kapitału społecznego	3. Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Wskaźniki osiągnięcia celów są równoznaczne ze wskaźnikami programowymi przedstawionymi na końcu rozdziału dotyczącego systemu monitoringu Programu.

6.3 Działania

Przedstawione działania winny łączyć cele społeczne z ekonomicznymi, inwestycyjne z zadaniami socjalnymi lub gospodarczymi, umożliwiając bardziej skuteczne pokonywanie zjawisk kryzysowych. Powyższe, zasadnicze założenia koncepcyjne tworzą warunki ramowe dla całej operacji poprawy funkcjonowania gminy. Ujęcie koncepcji rewitalizacji w kategoriach rekonstrukcji i integracji przestrzenno-funkcjonalnej struktury gminy Biały Bór wynika z potrzeby wzmocnienia i dowartościowania istniejących na obszarze potencjałów oraz usuwania (lub przynajmniej łagodzenia) deficytów rozwojowych.

W celu stworzenia zbioru działań jakie należy przeprowadzić w okresie krótkoterminowym i perspektywicznym na terenie gminy Biały Bór posłużono się przede wszystkim wskaźnikami i diagnozą zjawisk występujących na terenie gminy, sugestiami mieszkańców oraz wynikami analizy SWOT.

Dla osiągnięcia zarysowanej wizji, a także celów rewitalizacji, w oparciu o identyfikację potrzeb społecznych, gospodarczych i po części przestrzenno-funkcjonalnych, a także możliwości inwestycyjnych, wyznaczono zbiór 10 projektów wdrożeniowych, w tym:

- projekty główne o numerach od 1 do 8,
- projekty uzupełniające o numerach od 9 do 10.

Projekty te można podzielić również na:

- twarde (inwestycyjne) – numery 3, 4, 6,
- miękkie (społeczne) – pozostałe numery.

Projekty rewitalizacyjne zostały zestawione poniżej w postaci szablonów.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 1	
Nazwa projektu	„Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	II.2
Zakres realizacji zadań	Organizacja bezpłatnych szkoleń dla osób bezrobotnych zamierzających przekwalifikować się zawodowo. Szkolenia zawodowe prowadzące do nabycia, podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych składać się będą z następujących bloków tematycznych: - identyfikacja potrzeb oraz diagnozowanie możliwości w zakresie doskonalenia zawodowego (prześledzenie swojego doświadczenia i potencjalnych ścieżek rozwoju, potrzeby na lokalnym rynku pracy i możliwości przekwalifikowania się, poprawne sporządzanie własnego CV); - zajęcia komputerowe – warsztaty z obsługi komputera (m.in. pakiet MS Office) i Internetu (podstawy wyszukiwania ogłoszeń o pracę, zakładania i obsługi poczty elektronicznej) w szkolnej pracowni komputerowej; - kompleksowe pośrednictwo pracy. Dla osób z największymi chęciami i potencjałem zostaną zagwarantowane kursy i staże pozwalające zmienić kwalifikacje zawodowe na potrzeby lokalnego rynku pracy.
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z placówkami oświatowymi i M-GOPS
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	140 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 2 – komplementarność w zakresie szerszego oddziaływania na obniżenie bezrobocia; Projekt 3 – synergia w zakresie możliwości znalezienia pracy w powstających lokalach; Projekt 4 – synergia w zakresie możliwości rozpoczęcia pracy w usługach skierowanych na turystykę.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (w tym wysokie bezrobocie) poprzez pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu zawodowym i znalezieniu pracy.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Prognozowany rezultat to spadek liczby osób bezrobotnych. Wartością bazową wskaźnika jest aktualna liczba osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji wynosząca 180. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie spadać.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 2	
Nazwa projektu	„Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	II.2
Zakres realizacji zadań	Organizacja bezpłatnych szkoleń dla osób bezrobotnych zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą. Szkolenia składać się będą z następujących bloków tematycznych: - zajęcia z działalności gospodarczej (pomysł na własny biznes, analiza SWOT, wymogi przy rejestracji własnej firmy, biznes plan, źródła finansowania działalności gospodarczej, zatrudnianie pracowników, marketing w małej firmie); - zajęcia komputerowe – warsztaty z obsługi komputera (m.in. pakiet MS Office) i Internetu (podstawy wyszukiwania informacji, zakładania i obsługi poczty elektronicznej) w szkolnej pracowni komputerowej; - zajęcia grupowe i indywidualne z psychologiem – zajęcia skupiają się na budowaniu pozytywnego myślenia, zwiększenia motywacji, wzmacnianie wiary we własne możliwości, pozytywnej samooceny, poznanie technik radzenia sobie ze stresem. Każdemu uczestnikowi zapewnione zostaną samodzielne stanowisko komputerowe, ciepły posiłek i przerwy kawowe oraz materiały szkoleniowe.
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z placówkami oświatowymi i M-GOPS
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	100 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 1 – komplementarność w zakresie szerszego oddziaływania na obniżenie bezrobocia; Projekt 3 – synergia w zakresie możliwości inwestycji w powstające lokale; Projekt 4 – synergia w zakresie możliwości otworzenia usług skierowanych na turystykę.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (w tym wysokie bezrobocie i spadek liczby podmiotów gospodarczych) poprzez pomoc w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Prognozowany rezultat to spadek liczby osób bezrobotnych. Wartością bazową wskaźnika jest aktualna liczba osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji wynosząca 180. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie spadać.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 3	
Nazwa projektu	Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.1, I.2, II.1, II.3
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na przebudowie budynku byłego młyna wodnego na hotel z usługami gastronomicznymi, izbą pamięci z drobnymi usługami rzemieślniczymi.
Lokalizacja	działki nr 191, 192, 193/11 obręb 04 miasta Biały Bór
Podmiot realizujący projekt	Podmiot prywatny
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	4 500 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach środków własnych (wkład min. 40%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFRR w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 60%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 1 – synergia w zakresie oddziaływania na obniżenie bezrobocia poprzez udostępnienie miejsc pracy; Projekt 2 – synergia w zakresie umożliwienia inwestorom otwarcia lokali usługowych; Projekt 4 – synergia w zakresie szerszego oddziaływania na zwiększenie potencjału turystycznego.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Adaptacja „Starego Młyna” ma na celu stworzenie turystom dogodnego miejsca noclegowego oraz „wypadowego” na szlaki turystyczne. Usługi gastronomiczne będą służyć nie tylko odwiedzającym gminę, ale również mieszkańcom. Lokalne wyroby rzemieślnicze będą wyjątkową pamiątką po wizycie w Białym Borze. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej poprzez poszerzenie potencjału dla ruchu turystycznego, co przełoży się na powiększenie kapitału lokalnych przedsiębiorców. Udostępnienie odnowionych pomieszczeń da szansę przedsiębiorcom na otwarcie nowego biznesu i stworzenie nowych miejsc pracy.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Prognozowany rezultat to wzrost liczby przedsiębiorstw/lokalii usługowych. Wartością bazową wskaźnika w miejscu realizacji projektu jest 0. Wartość docelowa to 3 nowoutworzone lokale (w tym hostel, lokal gastronomiczny, izba pamięci).

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 4	
Nazwa projektu	Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.3
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na zrealizowaniu zagospodarowania centralnej części Białego Boru z wykonaniem infrastruktury rekreacyjnej (tereny zieleni, fontanna, uliczki spacerowe).
Lokalizacja	działki nr 86, 87, 132/1 obręb 04 miasta Biały Bór
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	1 450 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFRR w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 1, 2, 3 – komplementarność w obszarze aktywizacji zawodowej poprzez zwiększenie potencjału turystycznego i możliwości rozwoju usług w tym zakresie.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Rewitalizacja centralnej części Białego Boru ma za zadanie stworzenie „wizytówki” miasta mającej przyciągać mieszkańców i turystów w celu rekreacji i korzystania z usług okolicznych sprzedawców. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (w tym wzrastającą liczbę wyrejestrowujących się podmiotów gospodarczych) poprzez zachęcanie mieszkańców i turystów do spędzania większej ilości czasu w centrum miasta, co przełoży się na powiększenie kapitału lokalnych przedsiębiorców lub stworzenie nowych usług skierowanych na turystykę.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Prognozowany rezultat to wzrost poziomu kapitału społecznego. Wartością bazową wskaźnika jest aktualny poziom kapitału społecznego. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie narastająca.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 5	
Nazwa projektu	Centrum Usług Senioralnych
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.1, III.2
Zakres realizacji zadań	Projekt przewiduje następujące kompleksowe zadania: - mobilne specjalistyczne usługi opiekuńcze (pracownik socjalny, pielęgniarka, dietetyk), - wsparcie terapeutyczne dla seniorów (psycholog, geriatra). - zapewnienie asystentów osób starszych, - zwiększenie dostępu do usług prawnika, poradnictwa przedemerytalnego, fryzjera itp., - zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych poprzez współpracę z policją, strażą pożarną.
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z M-GOPS i jednostkami bezpieczeństwa publicznego
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	120 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 6 – synergia oddziaływania w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych; osoby zatrudnione w nowopowstającym domu spokojnej starości mogą również w ramach etatów zajmować się pomocą środowiskową osób starszych spoza placówki, pomoc środowiskowa poza placówką pozwoli również zachować potencjalne miejsca dla osób starszych, które bardziej wymagają całodobowej pomocy na terenie specjalistycznej placówki.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Centrum Usług Senioralnych ma na celu zmniejszenie zjawiska wykluczenia osób starszych poprzez organizację usług dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową, nie radzących sobie z trudnościami życia dnia codziennego. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie zagwarantowanie opieki) poprzez zmniejszenie marginalizacji osób starszych.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Wzrost liczby osób korzystających z usług społecznych (w szczególności opiekuńczych w miejscu pobytu seniora), edukacja służb pomocowych i integracja środowisk senioralnych, umożliwienie rodzinom osób starszych i niesamodzielnych podjęcia pracy poprzez zapewnienie wielospecjalistycznej opieki i usług, wzrost aktywności społecznej. Prognozowany rezultat to liczba osób korzystająca z CUS. Wartością bazową wskaźnika jest 0. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie narastająca.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 6	
Nazwa projektu	Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.1, III.2
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na modernizacji pomieszczeń budynku byłego sądu grodzkiego dla potrzeb pracowników i podopiecznych przyszłego „Domu Spokojnej Starości” (odświeżenie wystroju, umeblowanie, wymiana wszelkich instalacji, dostosowanie do zasad BHP i PPOŻ, ułatwienia dla niepełnosprawnych). Dodatkowo przeprowadzona zostanie rewitalizacja przyległych terenów na cele odpoczynku (ścieżki, zieleń niska, ławki).
Lokalizacja	działki nr 41, 42, 43, 33/2, 7/17 obręb 04 miasta Biały Bór
Podmiot realizujący projekt	Podmiot prywatny
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	10 500 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach środków własnych (wkład min. 40%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFRR w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 60%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 5 – synergia oddziaływania w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych; dom spokojnej starości będzie miejscem dla osób starszych, które wymagają całodobowej pomocy i sama pomoc środowiskowa nie jest dla nich wystarczająca.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Stworzenie „Domu Spokojnej Starości” ma na celu zmniejszenie zjawiska wykluczenia osób starszych poprzez udostępnienie im miejsca gwarantującego całodobową opiekę, wyższy komfort życia i możliwość uczestniczenia w szeregu atrakcyjnych zajęć. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie znalezienie miejsca i zajęć w celu włączenia społecznego oraz m.in. wzrastająca liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej) poprzez zmniejszenie marginalizacji osób starszych. Projekt po części wpłynie również na sferę gospodarczą (zmniejszenie bezrobocia) poprzez zatrudnienie osób do opieki nad osobami starszymi oraz utrzymujących porządek na terenie placówki.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Prognozowany rezultat to wzrost liczby podopiecznych i pracowników placówki. Wartością bazową wskaźnika jest 0. Wartość docelowa zostanie określona po złożeniu planów projektowych i określeniu liczby dostępnych miejsc. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie narastająca.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 7	
Nazwa projektu	Centrum Integracji Międzypokoleniowej
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.1, III.3
Zakres realizacji zadań	Projekt polega na realizacji zajęć: a) komputerowych dla osób starszych zagrożonych wykluczeniem ze środowiska IT - wymiana doświadczeń międzypokoleniowych wspólny udział dzieci i ich dziadków w nauce obsługi komputera, b) sportowych - wspólne gry i zabawy sportowe dla dzieci i ich dziadków promujące zdrowy styl życia, c) artystycznych - dla dzieci prowadzonych wspólnie z dziadkami. Istotą tych zajęć jest integracja międzypokoleniowa połączona z wymianą doświadczeń, wzajemnym uczeniem się od siebie. Pogłębianie i kształtowanie właściwych relacji w kontaktach dzieci z osobami starszymi – przełamywanie barier wiekowych.
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z jednostkami oświatowymi
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	60 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 5, 6, 10 – komplementarność w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych; Projekt 9 – komplementarność w zakresie organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie znalezienie miejsca i zajęć w celu włączenia społecznego) poprzez m.in. zapobieganie przedwczesnemu wykluczeniu informatycznemu ludzi starszych, wpłynie pozytywnie na więź międzypokoleniową i wzbogaci ofertę na nowe formy spędzania czasu wolnego przez dzieci.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Rezultat zostanie zmierzony na podstawie liczby uczestników zajęć koedukacyjnych. Wartością bazową wskaźnika jest 0. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie narastająca.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 8

Nazwa projektu	STOP przemocy domowej
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.2
Zakres realizacji zadań	Projekt polega na zorganizowaniu pomocy osobom poszkodowanym przez przemoc domową. Organizacja polegałaby na udostępnieniu w pierwszej kolejności miejsca, do którego poszkodowane osoby mogą się udać (tymczasowego lokum) oraz pomocy prawnej, wsparcia psychologów i doradców zawodowych. Profilaktycznie zostałby opracowany i wydany informator zawierający podstawową wiedzę o zjawisku przemocy w rodzinie, możliwościach pomocnych działań dla osób dotkniętych przemocą, świadków przemocy oraz sprawców, w tym informacje prawne oraz informacje o miejscach, w których mieszkańcy mogą uzyskać pomoc (nazwa, adres, telefon, obszar działań).
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z M-GOPS i jednostkami bezpieczeństwa publicznego
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	80 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 9 – projekt po części jest komplementarny ze względu na to, że półkolonie są organizowane dla dzieci z najuboższych rodzin, a więc takich, w których może częściej dochodzić do zjawiska przemocy domowej wywołanej stresem z brakiem możliwości utrzymania rodziny; zapewnienie dzieciom zajęcia w okresie wakacyjnym odciąży rodziców i zmniejszy „zagęszczenie” domowej atmosfery.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym wysoką liczbę procedur „Niebieskiej karty”) poprzez zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie oraz działań mających na celu łagodzenie skutków wystąpienia tego zjawiska.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Rezultat zostanie zmierzony na podstawie spadku liczby ofiar przemocy w rodzinie. Wartością bazową wskaźnika liczby ofiar przemocy w rodzinie jest 21. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie spadająca.

PROJEKT 9	
Nazwa projektu	„Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.3
Zakres realizacji zadań	Organizacja w białoborskich placówkach oświatowych wypoczynku dzieci w miejscu zamieszkania. W wypoczynku planowany jest udział uczniów ze szkół podstawowych, których rodzice często znajdują się w trudnej sytuacji życiowej lub nie mają czasu i możliwości na organizację wakacji. Półkolonie organizowane będą na przełomie lipca i sierpnia danego roku. Rekrutacja dzieci odbywać się będzie za pośrednictwem szkół podstawowych, pedagogów, M-GOPS, strony internetowej. Na półkoloniach będą zapewnione wyżywienie i udział uczestników w różnego typu zajęć sportowych, zabaw i wypraw pokazujących uczniom lokalne ciekawe lub nieznane miejsca w mieście.
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z placówkami oświatowymi i M-GOPS
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	80 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 7 – komplementarność w zakresie organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży; Projekt 8 – komplementarność w zakresie zmniejszenia wykluczenia społecznego osób w trudnej sytuacji życiowej.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym wysoki poziom zasiłków z powodu ubóstwa, co jest jednoznaczne z brakiem finansów niektórych jednostek na organizację wypoczynku) poprzez pomoc w organizacji czasu wolnego dla najbiedniejszych dzieci. To działania idące w kierunku ułatwienia mieszkańcom dostępu do edukacji, kultury, rozrywki, sportu, rekreacji oraz wypoczynku.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Realizowane przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy jakości życia określonej grupy mieszkańców, dla których skierowana zostanie oferta. Dla dzieci, w okresie wakacyjnym stworzy możliwość atrakcyjnej formy wypoczynku, wzbogaci zasób wiedzy uczestników poprzez odpowiednie treści programowe, rodzicom umożliwi większą swobodę dysponowania w okresie dopołudniowym swoim czasem, polepszy sytuację rodziny, wpłynie na poprawę bezpieczeństwa osobistego dzieci objętych wypoczynkiem oraz wyrobi nawyk aktywnego spędzania czasu wolnego osobiście oraz w grupach zorganizowanych. Rezultat zostanie zmierzony na podstawie liczby uczestników. Wartością bazową wskaźnika jest 0. Wartość docelowa to 30 osób.

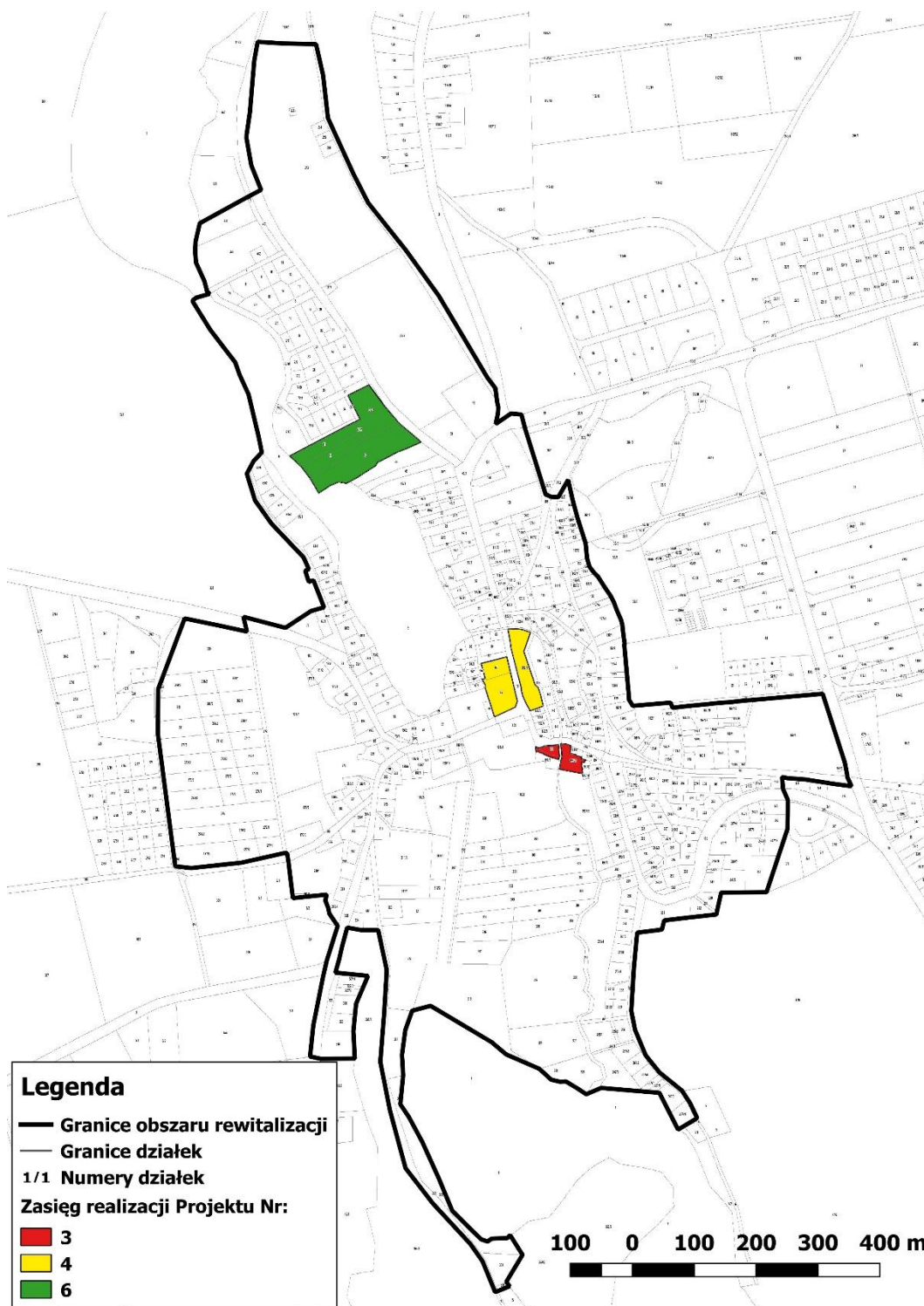
LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 10

Nazwa projektu	Klub Seniora
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.1
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na organizacji eventów edukacyjnych. Zajęcia i spotkania edukacyjne będą miały na celu: a) propagowanie wiedzy, kultury i zdrowia, dobrych obyczajów oraz idei kształcenia przez całe życie; b) umożliwienie i ułatwienie ludziom dostępu do zdobyczy nauki i techniki, dóbr kultury i twórczości intelektualnej; c) propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz zdrowego stylu życia; d) angażowanie wszystkich chętnych osób do różnego rodzaju form aktywności intelektualnej i fizycznej, odpowiednio do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań, zapobiegających marginalizacji społecznej osób starszych.
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z Białoborskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku
Okres realizacji projektu	2017-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	50 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 5, 6, 7 – komplementarność w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Klub Seniora ma na celu zmniejszenie zjawiska wykluczenia osób starszych poprzez organizację wspólnych zajęć edukacyjnych. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie znalezienie miejsca i zajęć w celu włączenia społecznego) poprzez zmniejszenie marginalizacji osób starszych.
Prognozowane rezultaty projektu i sposób ich oceny	Rezultat zostanie zmierzony na podstawie liczby uczestników. Wartością bazową wskaźnika jest aktualna liczba osób, którzy zadeklarowali chęć udziału w zajęciach BUTW, wynosząca 50. Zakłada się, że wartość ta będzie corocznie narastająca.

6.4 Kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Na poniższej mapie obszaru rewitalizacji zaprezentowano zasięg przestrzenny działań inwestycyjnych. Zasięg funkcjonalny działań miękkich nie został oznaczony ze względu na to, że działania społeczne swoim zasięgiem będą obejmowały cały obszar rewitalizacji.

Rysunek 13. Wytyczone miejsca realizacji projektów inwestycyjnych na obszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

7. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

7.1 Komplementarność przestrzenna

Wyznaczone projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i będą na nim realizowane, lecz ich zasięg funkcjonalny może wykraczać poza obszar rewitalizacji, np. może skupić osoby spoza obszaru rewitalizacji, które zaliczają się do grona zdiagnozowanych w gminie problemów społeczno-gospodarczych. Ma to na celu zapewnić rzeczywiste i trwałe rozwiązanie problemów, dopełnianie się przestrzennie oraz mechanizm synergii efektów oddziaływania. Projekty są odpowiedzią na główne problemy dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji, które zostały wskazane dzięki przeprowadzonej diagnozie i konsultacjom społecznym.

Dzięki realizacji projektów pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze rewitalizacji, a także poza nim, ponieważ kilka z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc przestrzeni publicznych (Projekt 4) lub byłych obiektów użyteczności publicznej (Projekt 6), przez co korzystać z nich będą mogli mieszkańcy całego miasta jak i regionu. Realizacja Projektu 3 sprowadzi na obszar rewitalizacji turystów, co sprawi, że na rewitalizacji skorzystają także mieszkańcy innych regionów.

Zgodnie z charakterem projektów inwestycyjnych ich realizacja będzie punktowa w różnych rejonach obszaru rewitalizacji, ale ich oddziaływanie w komplementarności z działaniami społecznymi będzie obejmowało całość obszaru rewitalizacji.

Realizacja przestrzenna projektów społecznych będzie losowa i konkretne miejsca ich realizacji zostaną dopiero wyznaczone przy wprowadzaniu projektów w życie. Aczkolwiek niektóre z nich np. dotyczące zajęć komputerowych (Projekt 1, 2, 7) lub półkolonii (Projekt 9) będą powiązane z budynkiem szkoły, natomiast część działań może również zostać przeprowadzona na terenie Białoborskiego Centrum Kultury i Rekreacji (Projekt, 7, 9, 10).

Zgodnie z charakterem projektów społecznych ich realizacja będzie dotyczyła nie przestrzeni, lecz osób zamieszkujących obszar rewitalizacji. Projekty społeczne zostały tak dobrane, aby objąć swoim procesem jak największą liczbę osób, których dotyczą zdiagnozowane problemy i aby jak najlepiej uzdrowić społeczeństwo objęte zjawiskami kryzysowymi. Naprzemienne działania w sferach społecznej i gospodarczej powinny dać szybkie efekty poprawy sytuacji społecznej na obszarze rewitalizacji i solidne fundamenty do realizacji rewitalizacji również w późniejszym czasie w innych sferach.

Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów rewitalizacyjnych służyć ma efektywnemu oddziaływaniu programu rewitalizacji na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach). Zaplanowane działania rewitalizacyjne mają więc wzajemnie się dopełniać przestrzennie, aby zachodził między nimi efekt synergii. W ramach obszaru rewitalizacji, przedsięwzięcia

będą prowadzone w wielu różnych miejscach w ramach wszystkich sfer objętych programem rewitalizacji, co pozwoli na realizację kompleksowych działań i co powinno zapewnić dyfuzję efektów oddziaływania.

Zapewnienie komplementarności przestrzennej interwencji to także konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych w taki sposób, aby ich realizacja nie skutkowała przesuwaniem (wypychaniem) problemów na inne obszary lub nie prowadziła do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Działania zaplanowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji zostały tak przygotowane, aby rozwiązywać problemy zidentyfikowane w obszarze rewitalizacji i eliminować czynniki powodujące zjawiska kryzysowe. Zadbano zatem o to, aby nie następowało przenoszenie problemów na inne obszary miasta. Przy potencjalnym przenoszeniu/wywołaniu problemów, miasto będzie dokładać wszelkich starań, aby zminimalizować ten wpływ.

Ważne jest również zweryfikowanie czy zbiór projektów będzie odpowiadał na potrzeby rewitalizacyjne w każdej z analizowanych sfer miasta, w których zaobserwowano stan kryzysowy. Poniżej przedstawiono w jakiej sferze mieści się oddziaływanie danego przedsięwzięcia.

Tabela 28. Oddziaływanie projektu na łagodzenia stanu kryzysowego w danej sferze.

Nr projektu	Sfera		
	Społeczna	Gospodarcza	Przestrzenno-funkcjonalna
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Oddziaływanie w sferze
--	------------------------

7.2 Komplementarność problemowa

Odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy i konsultacji społecznych potrzeby rewitalizacji jest układ celów, wyznaczających kierunki podejmowanych działań. Jest on zaplanowany w sposób umożliwiający kompleksową i komplementarną realizację potrzeb oraz rozwiązań problemów na obszarze rewitalizowanym. Wskazane cele i projekty mają charakter zintegrowany (wielowymiarowy), tworzą spójną i komplementarną logikę interwencji. Każdy z wyznaczonych celów przyczynia się do realizacji wielu potrzeb rewitalizacyjnych, łącząc w sobie różne wymiary problemów i potrzeb rewitalizacji.

Tabela 29. Komplementarność i logika powiązań pomiędzy projektami a celami rewitalizacji.

Nr projektu	Cele								
	I			II			III		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Wpisywanie się projektu w cel
--	-------------------------------

Współgranie projektów pod względem komplementarności problemowo-kompleksowej sprowadza się do analizy pod kątem ich wzajemnego dopełniania. W Programie zasada ta jest realizowana poprzez organizowanie działań zarówno o charakterze inwestycyjnym jak i społecznym. Szczegółowe powiązania i synergia projektów oraz synchronizacja efektów oddziaływania działań rewitalizacyjnych na sytuację kryzysową została przedstawiona w szablonach projektów. Działania społeczne będą dotyczyły rozwijania aktywnych form integracji społecznej, zapobieganiu wykluczenia społecznego, czy aktywizacji zawodowej mieszkańców. Modernizacja obiektów wpisze się bezpośrednio w aspekty infrastrukturalne, ale także przestrzenne (np. uporządkowanie otoczenia), a pośrednio wpłynie na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji. W aspekcie komplementarności problemowej ważne jest precyzyjne określenie pożądaných efektów rewitalizacji. Każdy projekt posiada zatem wskazane w szablonie rezultaty wynikające z jego realizacji.

Tabela 30. Wzajemne powiązania oraz synergia projektów rewitalizacyjnych.

Nr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Występowanie efektu uzupełniania się działań
--	--

Analizując komplementarność problemową należy wyjść od głównego postulatu wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Brzmi on następująco „Obszar zrewitalizowany miejscem społecznie oraz gospodarczo wkomponowanym w rozwój gminy i miasta Biały Bór”. Zaplanowane projekty rewitalizacyjne „wypełniają” tak spisany postulat, wzajemnie się uzupełniając.

Wśród projektów rewitalizacyjnych znaczną liczbę stanowią te, dla których kluczową dziedziną jest zapobieganie marginalizacji wszystkich grup mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy to ze względu na podeszły wiek czy też trudną sytuację życiową. Ważne są również projekty dopasowujące przestrzeń do potrzeb rekreacji i wypoczynku mieszkańców, a co za tym idzie udostępniające miejsca na potrzeby np. integracji społecznej. Uzdrowiona sfera społeczna stanowić ma pierwszy główny filar rozwojowy obszaru rewitalizacji. Do działań z tej dziedziny zaliczyć należy przede wszystkim następujące projekty społeczne:

- Centrum Usług Senioralnych,
- Klub Seniora,
- Centrum Integracji Międzypokoleniowej,
- „Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”,
- STOP przemocy domowej,

które będą bezpośrednio wspierane przez następujące projekty inwestycyjne:

- Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego,
- Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała.

Drugi filar rozwojowy obszaru rewitalizacji stanowić będzie aktywnie rozwijający się sektor gospodarczy. Na atrakcyjność terenów rewitalizacji do inwestowania mają wpływać działania bezpośrednio przyczyniające się do polepszenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej (np. ukierunkowanie przepływu osób do miejsc z potencjałem usługowym), ożywienia gospodarczego i odpowiadające za podniesienie kwalifikacji potencjalnych pracowników. Zgodnie z podstawowymi założeniami rewitalizacji, kluczowa dla sukcesu jej przeprowadzenia jest koncentracja na potrzebach społecznych i rozwiązywaniu problemów związanych z niską aktywnością zawodową mieszkańców obszaru. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy przede wszystkim następujące projekty społeczne:

- „Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe,
- „Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej,

które będą bezpośrednio wspierane przez następujące projekty inwestycyjne:

- Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze,
- Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała.

7.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Wśród struktur, które biorą udział w realizacji Programu można wyróżnić podmioty wykonawcze – jednostki realizujące poszczególne zadania oraz podmioty zarządzające – jednostki nadzorujące oraz koordynujące wdrożenie Programu, a przy tym prowadzące monitoring i ocenę Programu.

Monitoring (w tym ewaluacja) realizacji Programu będzie prowadzony przez Komisję Rozwoju Gospodarczego, Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Bezpieczeństwa Publicznego. Monitoring w zakresie realizacji poszczególnych projektów będzie należał do Zespołu ds. Rewitalizacji.

Za realizację działań inwestycyjnych odpowiadać będą zgłaszający je projektodawcy. Działaniami społecznymi mogą zajmować się ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe czy odpowiednie jednostki Urzędu Miejskiego w Białym Borze.

Określenie odpowiednich instrumentów zarządzania, wdrażania i monitoringu Programu jest konieczne do pełnego wykorzystania narzędzi finansowych i instytucjonalnych. Zagadnienia te zostały opisane szczegółowo w dalszych rozdziałach dotyczących systemu realizacji i systemu monitoringu Programu.

7.4 Komplementarność międzyokresowa

Analizując projekty pod kątem okresu finansowania, należy zwrócić uwagę na ciągłość programową. Program budowano z myślą o spełnieniu wymogów komplementarności międzyokresowej i spójności jego przedsięwzięć rewitalizacyjnych z działaniami finansowanymi w poprzednim okresie programowania. Na terenie gminy nie prowadzono jeszcze działań *stricto* rewitalizacyjnych (wynikających z programu rewitalizacji). Natomiast rozwój gminy, który był realizowany w latach 2007-2015 poprzez takie dokumenty jak Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Biały Bór, ma swoją kontynuację. Przy obecnie realizowanych przedsięwzięciach są wzięte pod uwagę doświadczenia projektów zrealizowanych w poprzednim okresie.

Projekty i kierunki działań, które wpisują się w cele niniejszego opracowania, a które były prowadzone w poprzednim okresie rozwoju gminy, to m.in.:

- Promocja dobrych warunków inwestycyjnych z otoczeniem biznesu (budowa otoczenia biznesu).
- Budowa przestrzeni rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz działań integracyjnych.
- Umożliwienie rozwoju inwestycji hotelowych o wyższym standardzie.
- Zabezpieczenie opieki dla osób sędziwych i niepełnosprawnych.
- Edukacja dorosłych w zakresie pozyskiwania umiejętności w poszukiwaniu pracy.
- Aktywizowanie terenów turystycznych.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są również zbieżne z aktualnym Programem na rzecz aktywizacji mieszkańców w gminie Biały Bór na lata 2014-2020 i Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Biały Bór na lata 2014-2020. Zadania przewidziane w tych dokumentach są kontynuacją wieloletniej polityki samorządu, która skoncentrowała się na działaniach społecznych w najważniejszych dla mieszkańców gminy aspektach, podobnie jak działania w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Przy czym działania społeczne zostały wsparte odpowiednimi działaniami inwestycyjnymi.

Projekty i kierunki działań, które wpisują się w cele niniejszego opracowania, a które zostały przeznaczone do realizacji w aktualnym okresie rozwoju gminy, to m.in.:

- Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych na temat czynników ryzyka izolacji i marginalizacji czy wykluczenia społecznego.
- Organizacja i tworzenie programów pomocy i zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
- Organizowanie warsztatów szkoleniowych dla osób starszych.
- Ograniczenie zjawiska osób bezrobotnych długotrwale, zdobycie zatrudnienia i kwalifikacji przez część z nich.
- Prowadzenie kampanii i działań informacyjno-edukacyjnych aktywizacji zawodowej i rynku pracy.
- Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnych form wsparcia.
- Wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych.

7.5 Komplementarność źródeł finansowania

Projekty zawarte w Programie mają zapewnione finansowanie z różnych instrumentów wsparcia. Uwzględniają zaangażowanie środków prywatnych i publicznych. Program zawiera indykatywne ramy finansowe dla wszystkich projektów, w tym kwoty finansowania dla każdego z nich. W Programie zostały wskazane możliwości finansowania projektów rewitalizacyjnych z innych źródeł, w tym z środków programów operacyjnych na lata 2014-2020, z środków polityk i instrumentów krajowych, prywatnych i publicznych źródeł finansowania. Umiejętne wykorzystanie środków finansowania pozwoli uzyskać korzystne i optymalne efekty na obszarze rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych będzie polegać na umiejętnym łączeniu własnych środków budżetowych ze wsparciem dostępnym w ramach środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów rewitalizacji.

Ważnym, zewnętrznym źródłem finansowania większości ujętych w LPR działań rewitalizacyjnych będzie RPO WZ 2014-2020, w ramach którego wskazano działania służące wsparciu rewitalizacji, na których sfinansowanie wyodrębniono odrębną pulę alokacji i zastosowano zróżnicowane mechanizmy preferencji. Należy podkreślić powiązanie finansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy EFRR oraz EFS. Realizacja projektów finansowanych w ramach EFRR (projekty rewitalizacyjne „twarde o charakterze technicznym”) jest uzależniona od realizacji projektu z zakresu usług społecznych,

finansowanych w ramach EFS, a dotyczących określonej grupy społecznej, dotkniętej dysfunkcją lub wykluczeniem. Tak więc projekty muszą wykazywać charakter przedsięwzięć kompleksowych, koordynujących interwencję infrastrukturalną z wsparciem społecznym.

W szablonach projektów przedstawione zostały szacowane wartości działań, a także potencjalne źródła ich finansowania. Z uwagi na brak szczegółowych informacji dotyczących projektów niemożliwe jest precyzyjne określenie wkładu własnego jak i źródła oraz poziomu dofinansowania zewnętrznego, stąd w opisach finansowania pojawiają się jedynie szacowane wartości ogólne projektów oraz ich wstępne dopasowanie do źródeł finansowania. Ostateczne kwoty kosztów całkowitych i kosztów kwalifikowalnych zostaną dookreślone we wnioskach aplikacyjnych na etapie naboru wniosków o dofinansowanie w ramach poszczególnych działań, funduszy lub programów, do których dany projekt zostanie skierowany. Przyjmuje się, iż w przypadku niepowodzenia w staraniach o uzyskanie dofinansowania zewnętrznego głównym źródłem finansowania projektów będą środki własne projektodawców.

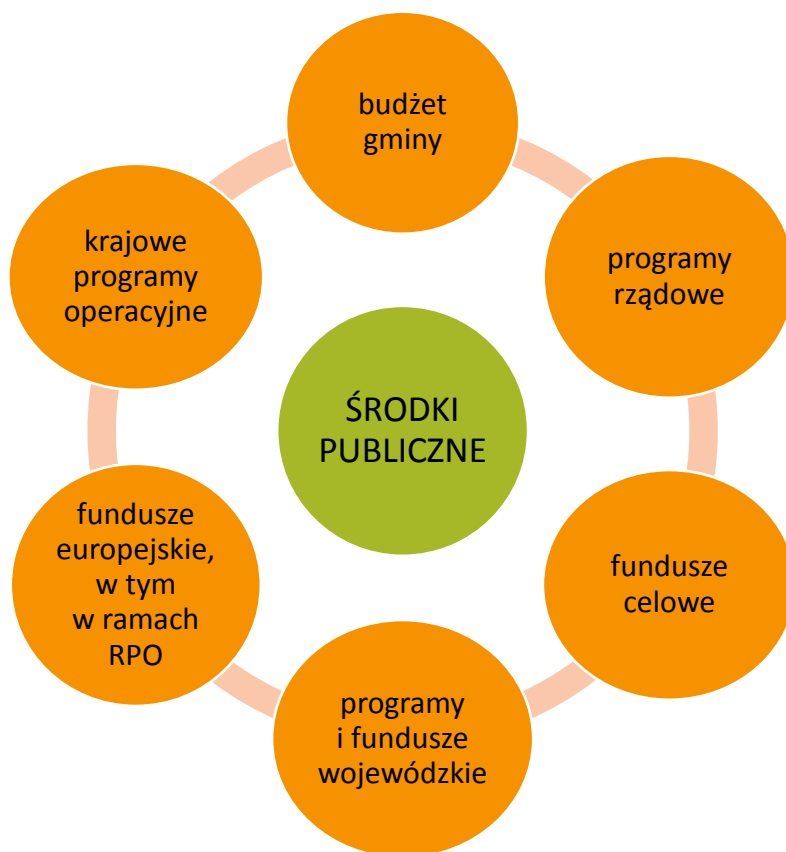
8. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

8.1 Instrumenty finansowania

Realizacja oraz powodzenie zamierzeń zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór jest uzależnione od wielu czynników, m.in. zaangażowania i sprawności administracji samorządowej czy aktywności społeczności rewitalizowanego obszaru.

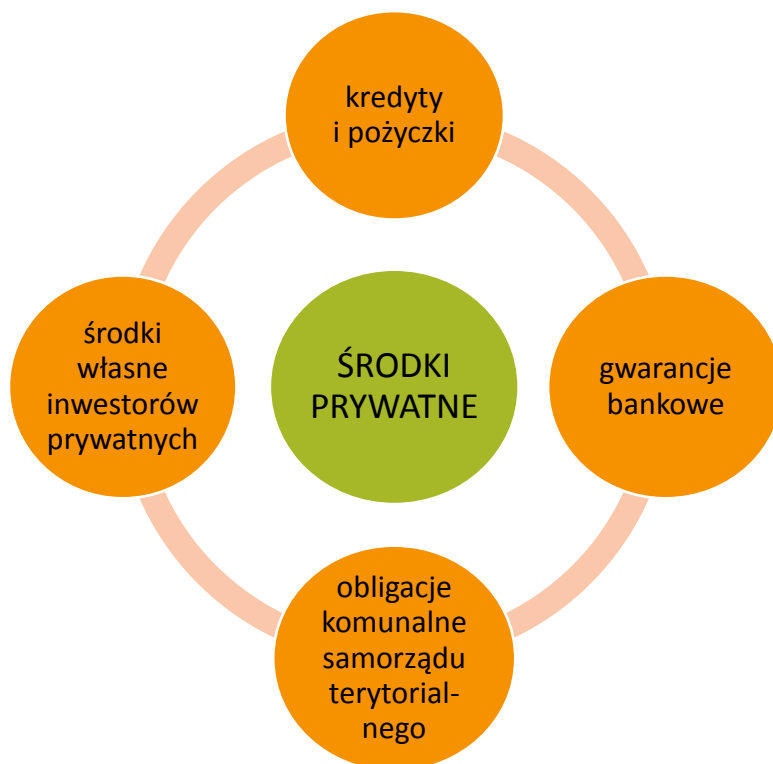
Bardzo ważnym i kluczowym elementem jest wysokość środków przeznaczonych na realizację projektów rewitalizacyjnych. Realizacja Programu uzależniona jest zatem w dużej mierze od wysokości pozyskanych środków, zarówno krajowych publicznych i prywatnych oraz z funduszy strukturalnych.

Poniższe schematy przedstawiają źródła finansowania działań rewitalizacyjnych.

Rysunek 14. Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych ze środków publicznych.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 15. Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych ze środków prywatnych.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Umowa Partnerstwa, przyjęta przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r. zidentyfikowała gminy oraz miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji jako jedno z pięciu obszarów strategicznej interwencji wymagające kompleksowych, zintegrowanych działań społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Tym samym, fundusze unijne (zwłaszcza EFS i EFRR) będą stanowiły jedno z podstawowych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych w kwocie nie mniejszej niż 25 mld zł. Środki te przewidziane są głównie w ramach regionalnych programów operacyjnych, a dodatkowo także w ramach programów krajowych: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020

Program Regionalny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo.

RPO WZ 2014-2020 składa się z 10 Osi Priorytetowych zakładających finansowanie z dwóch uzupełniających się funduszy - Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Zdecydowana większość środków ok. 72% całkowitej alokacji przeznaczonej na program pochodzić będzie z EFRR. Zgodnie z celami funduszu przeznaczona zostanie na rozwój potencjału społeczno-gospodarczego poprzez wspieranie projektów zakładających wzrost zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, poprawę ochrony środowiska.

- Oś Priorytetowa: I Gospodarka, innowacje, nowoczesne technologie

Cel Tematyczny: CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Cel Tematyczny: CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)

- Oś Priorytetowa: II Gospodarka niskoemisyjna

Cel Tematyczny: CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

- Oś Priorytetowa: III Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom

Cel Tematyczny: CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem

Cel Tematyczny: CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami

- Oś Priorytetowa: IV Naturalne otoczenie człowieka

Cel Tematyczny: CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami

- Oś Priorytetowa: V Zrównoważony transport

Cel Tematyczny: CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

- Oś Priorytetowa: IX Infrastruktura publiczna

- 9.3 Wspieranie rewitalizacji w sferze fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Cel Tematyczny: CT 2 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK

Cel Tematyczny: CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Cel Tematyczny: CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

Pozostałe 28% budżetu Programu ukierunkowanych zostanie na wyrównywanie szans na rynku pracy, wzrost zatrudnienia, inwestycje w kapitał ludzki.

- **Oś Priorytetowa: VI Rynek pracy**

Cel Tematyczny: CT 8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

- **Oś Priorytetowa: VII Włączenie społeczne**

Cel Tematyczny: CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

- **Oś Priorytetowa: VIII Edukacja**

Cel Tematyczny: CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

- **Oś Priorytetowa: X Pomoc Techniczna**

W oznaczone osie priorytetowe (EFRR - IX; EFS - VI, VII) wpisują się działania przeznaczone do realizacji w ramach niniejszego opracowania.

8.2 Szacunkowe ramy finansowe

Szacunkowe ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór zostały zaplanowane na okres 2017-2023. Przedstawiają się one następująco:

1. Całkowita wartość projektów rewitalizacyjnych wyniesie 17 080 000 zł.
2. Na projekty inwestycyjne zostanie przeznaczony 16 450 000 zł.
3. Na projekty społeczne zostanie przeznaczony 630 000 zł.
4. Na projekty główne zostanie przeznaczony 16 950 000 zł.
5. Na projekty uzupełniające zostanie przeznaczony 130 000 zł.
6. Minimalny wkład finansowy na realizację projektów z budżetu gminy przy pozyskaniu środków z innych źródeł wyniesie 312 000 zł.
7. Minimalny wkład finansowy na realizację projektów ze środków własnych pozostałych podmiotów przy pozyskaniu środków z innych źródeł wyniesie 6 000 000 zł.
8. Maksymalny wkład finansowy na realizację projektów z funduszy europejskich wyniesie 10 768 000 zł.

9. MECHANIZMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

Istotnym aspektem rewitalizacji jest partycypacja społeczna. Aktywowanie i udział mieszkańców oraz włączenie, organizacja i formowanie miejscowej sieci interesariuszy w danym obszarze są warunkami koniecznymi powodzenia długofalowego rozwoju obszarów kryzysowych oraz wyprowadzenia ich z tego stanu. Partycypacja społeczna prowadzona w ramach niniejszego Programu obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób, który zapewni aktywny udział mieszkańców Białego Boru i innych interesariuszy, w tym prowadzenie konsultacji społecznych oraz powołanie Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji.

Białoborski Zespół Rewitalizacji będzie odpowiedzialny za koordynowanie i zarządzanie rewitalizacją, stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza. Członkowie BZR reprezentować będą różne grupy interesariuszy (mieszkańców obszaru rewitalizacji, mieszkańców gminy zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji, przedsiębiorców, organizacje społeczne) i będą związani z różnymi sferami rewitalizacji (społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną).

Białoborski Zespół Rewitalizacji będzie pełnił następujące funkcje:

- doradczą,
- opiniodawczą,
- monitorującą,
- ewaluacyjną.

Działania partycypacyjne, które mają za zadanie włączyć społeczność lokalną w tworzenie Programu, w szczególności polegają na:

- poznaniu oczekiwań i potrzeb interesariuszy, a także dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy, w tym o celach, zasadach i procesie przebiegu rewitalizacji – obejmuje działania informacyjne Urzędu Miejskiego za pośrednictwem m.in. strony internetowej;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań, których zadaniem jest rozwijanie dialogu pomiędzy interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji – m.in. powołanie Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji;

- wspieraniu inicjatyw mających na celu zwiększanie udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji Programu – poprzez konsultację diagnozy, zadań i całego dokumentu, a także okresowe konsultacje nowych zadań;
- zapewnieniu w przygotowaniu, prowadzeniu i ocenie rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy – poprzez okresowe konsultacje nowych zadań.

Formy konsultacji społecznych, przewidziane dla niniejszego Programu to w szczególności:

- 1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej (w szczególności poczty elektronicznej), a także formularzy zgłaszania uwag zamieszczonych na stronie Urzędu Miejskiego oraz BIP;
- 2) spotkania z mieszkańcami połączone ze zbieraniem uwag ustnych.

Zaproszenie do udziału w konsultacjach dotyczących Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór wraz z załącznikami (projekt dokumentu, ankieta, formularz zgłaszania uwag) umieszczono i dystrybuowano następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy: www.bialybor.com.pl,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej: www.bip.bialybor.com.pl,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty),
- plakaty i ulotki informacyjne.

Konsultacje społeczne przeprowadzono w następujących formach:

- zbieranie ankiet, opinii i uwag dostarczonych osobiście w formie papierowej (w siedzibie Urzędu Miejskiego),
- zbieranie wypełnionych formularzy w formie elektronicznej (email),
- zbieranie wypełnionych formularzy drogą korespondencyjną (adresowane do Urzędu Miejskiego),
- otwarte spotkania konsultacyjne, które odbyły się 1 oraz 24 marca 2017 r. (w siedzibie Urzędu Miejskiego).

Pierwsze spotkanie konsultacyjne z dnia 1 marca 2017 r. odbyło się z pracownikami Urzędu Miejskiego. Miało formę wstępu do głównych konsultacji społecznych, w którym podczas forum przedstawiono pracownikom Urzędu Miejskiego m.in. wszystkie informacje nt. powoływania Komitetu Rewitalizacji (jego funkcji, działania), włączania grup interesariuszy (kogo i dlaczego ten proces jest ważny). Zostały przedstawione postępy prac na dokumentem oraz wysłuchano opinii na jego temat i propozycji jego modyfikowania. Pracownicy wskazali ich zdaniem lokalizacje i sfery gminy, które wymagają rewitalizacji.

Po spotkaniu konsultacyjnym odbył się spacer studyjny (badawczy) mający na celu udanie się w miejsca wskazanych obszarów problemowych oraz uzyskanie opinii i sugestii interesariuszy w tym zakresie.

Na drugie spotkanie konsultacyjne Burmistrz Białego Boru oficjalnie zaprosił wszystkich mieszkańców, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz innych zainteresowanych z terenu Gminy Biały Bór do udziału w spotkaniu konsultacyjnym poświęconym opracowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Spotkanie odbyło się 24 marca 2017 r. w godz. 17.00-19.00 w sali posiedzeń Urzędu Miejskiego w Białym Borze.

Celem spotkania było umożliwienie bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami władz Gminy Biały Bór oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego i rozmowę na temat rewitalizacji Miasta i Gminy Biały Bór. Była to doskonała okazja do wyrażenia swojej opinii i przedstawienia swoich pomysłów. Udział w konsultacjach umożliwił obywatelom realne włączenie się w proces rewitalizacji miasta, kreowania jego rozwoju oraz wspólnej przyszłości. Spotkanie było prowadzone w formie forum rewitalizacji (czyli „po co przeprowadzać rewitalizację”), warsztatów przyszłościowych (czyli „jaki efekt ma dać rewitalizacja”) oraz wywiadów zogniskowanych (czyli „co i w jaki sposób rewitalizować”).

Podczas spotkania poproszono interesariuszy o wskazanie występowania negatywnych zjawisk w różnych sferach funkcjonowania gminy. Materiał (ankiety, spisane uwagi ustne), który został wypracowany podczas spotkania konsultacyjnego, został wykorzystany i posłużył do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Obszary wskazane przez mieszkańców, zweryfikowano z analizą wskaźnikową i zauważono, iż dane jakościowe pokrywały się z danymi ilościowymi.

Projekty zaproponowane przez interesariuszy zostały poddane weryfikacji (tzn. sprawdzone zostały pod kątem zgodności z procesem rewitalizacji). Poza wypracowaniem kilku projektów społecznych we współpracy Gminy Biały Bór i miejscowych jednostek, zostały zgłoszone przez lokalnych przedsiębiorców także ważne projekty inwestycyjne.

Na każdym z etapów tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji (diagnozowanie, programowanie) zapewniono udział interesariuszy obszaru rewitalizacji. Poprzez uczestnictwo zróżnicowanych grup społecznych możliwe było skonfrontowanie różnych punktów widzenia oraz wypracowanie wspólnej wizji.

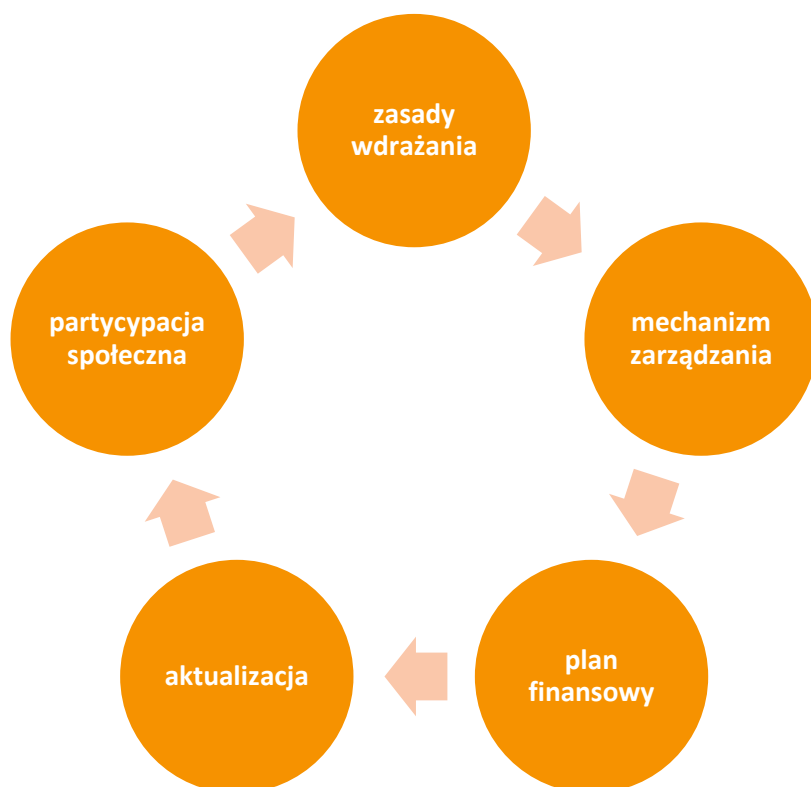
Poza propozycjami na spotkaniach konsultacyjnych, w trakcie trwania całości konsultacji społecznych nie zgłoszono drogą oficjalną żadnych uwag elektronicznych jak również papierowych w Urzędzie Miejskim.

10. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór jest dokumentem, który określa cele i kierunki działań na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system wdrażania. Pierwszym etapem wdrożenia LPR będzie przyjęcie Programu stosowną uchwałą Rady Miejskiej. Uprzednio zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, projekt niniejszego dokumentu powinien zostać skonsultowany z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wśród struktur organizacyjnych, które biorą udział w realizacji Programu, wymienić należy dwa typy podmiotów:

- podmioty wykonawcze - jednostki realizujące poszczególne zadania (projektodawcy),
- podmioty zarządzające - jednostki nadzorujące oraz koordynujące wdrożenie programu, a przy tym prowadzące monitoring i ocenę programu (wyznaczone Komisje w Urzędzie Miejskim).

Rysunek 16. System wdrażania Programu.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 31. Zasady wdrażania i modyfikacji Programu.

L.p.	Zasada	Odpowiedzialność
1	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miejska wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska, Burmistrz
2	Przekazanie zadań dotyczących wdrażania programu BZR. Zakłada się cykliczność spotkań BZR, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji. BZR pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z interesariuszami, których reprezentuje.	Białoborski Zespół Rewitalizacji, Burmistrz
3	Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji
4	Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji co najmniej raz na dwa lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany, Burmistrz występuje do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię. Zmiana programu rewitalizacji nie wymaga uzyskania opinii ani przeprowadzenia konsultacji społecznych, jeżeli: 1) nie dotyczy przedsięwzięć rewitalizacyjnych, 2) nie wymaga zmiany uchwały.	Burmistrz
5	Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania gminy.	Burmistrz, Podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji
6	Działania na rzecz partycypacji społecznej, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami gminy nt. założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów. Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność gminy uwag, opinii, wniosków. Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów, BZR oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Burmistrz, Białoborski Zespół Rewitalizacji, Podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W zakresie propozycji nowych przedsięwzięć zgłaszanych do LPR stosowana będzie następująca ścieżka postępowania:

1. Podmioty zainteresowane realizacją projektów (które realizują cele LPR) zlokalizowanych na obszarze wskazanym do rewitalizacji w ramach przedmiotowego LPR zgłaszają swoje propozycje do Burmistrza,
2. Kierownik właściwej komórki organizacyjnej (wyznaczonej przez Burmistrza), po przeprowadzeniu konsultacji z odpowiednimi Komisjami Urzędu Miejskiego, dokonuje weryfikacji zgłoszonych propozycji i wydaje opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego przedsięwzięcia do LPR,
3. Burmistrz na wniosek kierownika właściwej komórki organizacyjnej zwołuje posiedzenie Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji i przedkłada zgłoszoną propozycję przedsięwzięcia pod obrady BZR,
4. Po rozpatrzeniu złożonej propozycji wniosku, BZR wydaje opinię w zakresie jej włączenia do LPR lub odrzucenia,
5. Burmistrz podejmuje decyzję o wprowadzeniu zmian do LPR,
6. Po sporządzeniu projektu aneksu do LPR, Burmistrz przedkłada dokument Radzie Miejskiej w celu podjęcia stosownej uchwały.

Wdrażanie LPR wiąże się z obowiązkiem zapewnienia odpowiednich mechanizmów oraz procedur umożliwiających współpracę wszystkich partnerów zaangażowanych w jego realizację (efektywne działanie na rzecz różnych instytucji).

Podstawowym elementem tego systemu jest powołanie jednostki odpowiedzialnej za kwestie związane z koordynacją działań wewnątrz struktury Urzędu Miejskiego lub też przyporządkowanie zadań związanych z koordynacją konkretnemu pracownikowi. Wspomniana jednostka lub pracownik odpowiedzialne będą za harmonizowanie współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych we wdrażanie LPR, tj.:

- poszczególne Komisje Urzędu Miejskiego,
- jednostki organizacyjne gminy (instytucje oświatowe, M-GOPS, BCKiR),
- pozostałe podmioty publiczne zaangażowane w realizację LPR (m.in. Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji, itp.);
- organizacje pozarządowe,
- pozostałe podmioty prywatne, w tym pracodawcy, przedsiębiorcy.

Koszty zarządzania i harmonogram realizacji Programu

Koszty zarządzania Programem zostały uwzględnione w ramach Urzędu Miejskiego i etatów już istniejących wraz z udziałem Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji.

Niezwłocznie po uchwaleniu Programu, Rada Miejska powinna wprowadzić przedsięwzięcia rewitalizacyjne służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Poniżej przedstawiony został harmonogram realizacji Programu. Etapy jego realizacji będą odbywały się w oznaczonych latach.

Tabela 32. Harmonogram realizacji Programu.

Lp.	Nazwa działania	Rok						
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Opracowanie i uchwalenie Programu							
2.	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych							
3.	Monitoring wdrażania Programu							
4.	Ewaluacja końcowa wdrażania Programu							

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

11. SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU

Proces monitorowania jest jednym z kluczowych elementów procesu zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Celem monitoringu jest prawidłowa i efektywna realizacja założeń Programu, dostarczenie informacji na temat rzeczowego i finansowego stopnia zrealizowania projektów rewitalizacyjnych oraz ocenę tego procesu, a także określenie występujących trudności lub niezgodności.

Monitoring realizacji Programu będzie prowadzony przez Burmistrza i Urząd Miejski (w tym Komisję Rozwoju Gospodarczego, Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Bezpieczeństwa Publicznego). W zakresie realizacji poszczególnych projektów natomiast monitoring będzie należał do Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji. Jego zadaniem będzie bieżący monitoring, polegający na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów oraz realizacji całego Programu, a także sprawdzanie czy wdrażane projekty są zgodne z wcześniejszymi celami i założeniami Programu. Ponadto jednostka ta będzie również odpowiedzialna za:

- sporządzanie co najmniej dwóch raportów z realizacji dokumentu, a następnie przedstawienie ich do zatwierdzenia Radzie Miejskiej,
- opublikowanie opracowanych wyników sprawozdań na stronie internetowej Urzędu Miejskiego oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Efektywne przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych w Gminie Biały Bór będzie polegało na monitorowaniu wydatków oraz efektów rzeczowych przedsięwzięć. Monitorowanie powinno obejmować następujące etapy: zbieranie, raportowanie i interpretowanie danych, opisując postęp i efekty realizowanego dokumentu. Monitoring rzeczowy będzie polegał na pozyskiwaniu informacji o postępach w realizacji zaplanowanych działań, przedstawi nam efekty realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także zapewni zgodność z założeniami Programu. Monitorowanie finansowe obejmować będzie dane finansowe z realizacji przedsięwzięć, będących podstawą do oceny efektywności wydatkowania przeznaczonych na nie środków, w oparciu o raporty okresowe uwzględniające wysokość wkładu finansowego pochodzącego ze środków publicznych i prywatnych.

Równolegle, monitoringiem objęte będą także uwarunkowania i zmiany jakie zachodzą w całej gminie i otoczeniu. Zmiany te wpływają na przebieg procesów rewitalizacyjnych, tj. uwarunkowania w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym, w obszarze subregionalnym i regionalnym.

Monitoring procesu rewitalizacji będzie prowadzony na dwóch głównych poziomach: strategicznym – całego Programu i operacyjnym - poszczególnych przedsięwzięć. Ważnym elementem raportu monitoringowego będzie zestawienie wskaźników produktu, które pozwolą na określenie efektów rzeczowych realizacji projektów. Wszystkie wskaźniki mierzone będą cyklicznie. Częstotliwość pomiaru wskaźników jest uzależniona od kategorii wskaźnika. Wskaźniki te są określone w odniesieniu do problemów, które zostały zaplanowane do rozwiązania w ramach Programu w sferach społecznej i gospodarczej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

Stopień wdrażania oraz postępy w realizacji konkretnych projektów powinny być monitorowane za pomocą karty monitoringowej projektu. Przedstawiony poniżej wzór karty oceny projektów powinien zostać wypełniony przez poszczególne podmioty wykonawcze w trakcie i po zakończeniu realizacji projektu. Dzięki takim kartom możliwe będzie monitorowanie rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób przejrzysty i jednoznaczny. Posiadając karty monitoringu projektów już zrealizowanych inwestycji, będzie możliwa ocena ich skuteczności. Ponadto będzie możliwe oszacowanie zagrożeń oraz szans inwestycji o podobnym charakterze. Wszystko to w następnych latach procesu rewitalizacji będzie stanowić doskonały punkt odniesienia do przeprowadzenia monitoringu.

Tabela 33. Wzór karty monitoringu projektu.

Nazwa projektu		
Opis zrealizowanych zadań		
Podmiot realizujący projekt		
Partnerzy realizacji projektu uczestniczący w zadaniach		
Data rozpoczęcia realizacji		
Data zakończenia realizacji		
Wskaźniki	Wartość założona	Wartość osiągnięta
Planowane nakłady finansowe na realizację projektu	Własne	Zewnętrzne
Całkowite poniesione nakłady finansowe na realizację projektu		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu		
Propozycje działań minimalizujących ryzyka		

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Proponuje się, aby w roku 2020 po zakończeniu etapu dofinansowań, przeprowadzić raport podsumowujący działania, aby ustalić, które z nich przynoszą oczekiwane rezultaty oraz czy nie jest konieczna zmiana działań lub wprowadzenie nowych, a co za tym idzie aktualizacja Programu.

Po zakończeniu obowiązywania niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji wykonana zostanie ewaluacja, która pozwoli na ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rewitalizacji, stopień, zakres oraz trwałość zmian jakie zaszły na obszarze objętym rewitalizacją na skutek wdrażania Programu, a także sprawność i skuteczność zarządzania tym procesem. Przewiduje się, iż raport ewaluacyjny zostanie opracowany po zakończeniu okresu programowania niniejszego Programu i zakończeniu wdrażania większości ujętych w nim projektów, tak aby możliwe było dokonanie obiektywnej oceny ich efektów.

Za wykonanie lub zlecenie wykonania badań ewaluacyjnych i opracowania raportu ewaluacyjnego podmiotowi zewnętrznemu odpowiadać będzie Burmistrz. Ewaluacja jest badaniem społeczno-ekonomicznym, realizowanym w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań, w oparciu o odpowiednie kryteria i wykorzystanie źródeł wtórnych i źródeł pierwotnych. Raport ewaluacyjny opracowany zostanie według metodologii określonej przez podmiot wykonujący ewaluację.

Przewiduje się, iż mierząc stopień zmian zachodzących na terenie objętym działaniami rewitalizacyjnymi, przy opracowywaniu raportu ewaluacyjnego Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór wykorzystany zostanie zestaw wskaźników rezultatu przypisanych do projektów, a także wskaźników programowych (mających charakter wskaźników oddziaływania). Użycie wskaźników programowych w odniesieniu do ich pierwotnych wartości pozwoli ocenić wpływ działań rewitalizacyjnych na stan społeczno-gospodarczy obszaru wskazanego do rewitalizacji, a także ocenić dynamikę tych zmian w relacji do innych obszarów gminy.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 34. Wskaźniki programowe.

Realizowane cele	Projekty realizujące cele	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2015 r.)	Wartość docelowa (2023 r.)	Jednostka	Sposób oceny/ źródło danych	Częstotliwość pomiaru
I.1	3	Liczba utworzonych hosteli	0	1	szt.	Sprawozdanie/ UM	w roku 2023
I.2	3	Liczba utworzonych lokali gastronomicznych	0	1	szt.	Sprawozdanie/ UM	w roku 2023
I.3	4	Powierzchnia przestrzeni publicznych przekształcona na cele rekreacji	0	0,8	ha	Sprawozdanie/ UM	co roku
II.1	3	Powierzchnia nieużytkowanych budynków przekształcona na cele prowadzenia działalności gospodarczej	0	440	m ²	Sprawozdanie/ UM	w roku 2023
II.2	1, 2	Liczba osób bezrobotnych	180	140	os.	Statystyka/ PUP	co roku
II.3	3, 4	Powierzchnia przestrzeni publicznych przekształcona w celu zwiększenia lokalnego kapitału	0	0,8	ha	Sprawozdanie/ UM	co roku
III.1	5, 6, 7, 10	Liczba osób starszych, którym została udzielona bezpośrednia pomoc	0	40	os.	Sprawozdanie/ M-GOPS	co roku
		Liczba nieużytkowanych budynków przekształcona na zaspokajanie potrzeb osób starszych	0	1	szt.	Sprawozdanie/ UM	w roku 2023
		Liczba osób starszych biorąca udział w spotkaniach integracyjnych	50	90	os.	Sprawozdanie/ BUTW	co roku
III.2	5, 6, 8	Liczba ofiar przemocy w rodzinie	21	10	os.	Statystyka/ M-GOPS	co roku
III.3	7, 9	Liczba dzieci, które skorzystały z organizowanych zajęć	0	30	os.	Sprawozdanie/ M-GOPS	co roku

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Przeprowadzona ewaluacja stanowić będzie cenny materiał analityczny umożliwiający wskazanie działań naprawczych w procesie rewitalizacji (o ile taka potrzeba zostanie zdiagnozowana) oraz zaprogramowanie kolejnych działań rewitalizacyjnych, które powinny zostać ujęte w zaktualizowanym Programie lub innym, równoważnym dokumencie, którego przedmiotem będzie polityka rewitalizacyjna gminy.

Ocena wszystkich projektów i zadań rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współudziale wszystkich interesariuszy rewitalizacji, a także w oparciu o przygotowanie końcowej, kompleksowej oceny efektów realizacji, która będzie brała pod uwagę 5 kryteriów ewaluacyjnych:

1. SKUTECZNOŚĆ – kryterium, które pozwala ocenić w jakim stopniu zostały osiągnięte cele dokumentu opracowane na etapie planowania,
2. EFEKTYWNOŚĆ – kryterium, które pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów, czyli określić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów,
3. UŻYTECZNOŚĆ – kryterium, które pozwala ocenić do jakiego stopnia oddziaływanie Programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej,
4. TRAFNOŚĆ – kryterium, które pozwala ocenić do jakiego stopnia cele określone w Programie odpowiadają potrzebom wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizowanego,
5. TRWAŁOŚĆ – kryterium, które pozwala ocenić w jakim stopniu pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Zarządzanie, monitoring i ewaluacja przy uwzględnieniu wzajemnych zależności oddziaływania i transparentności działań podejmowanych zarówno przez Białoborski Zespół Rewitalizacji, jak i wszystkich pozostałych beneficjentów Lokalnego Programu Rewitalizacji winno przyczynić się do osiągnięcia wszystkich celów założonych w rewitalizacji, co sumarycznie winno doprowadzić do cywilizacyjnego wzrostu obszaru rewitalizacji, a co za tym idzie także Gminy Biały Bór i podniesienia jakości i komfortu życia mieszkańców.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór służyć winien władzom gminy jako nawigacja do realizacji zadań i pozyskiwania niezbędnych środków finansowych a mieszkańcom, aby czuli, iż realizowana jest „z ludźmi i dla ludzi”.

12. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Gmina dla swoich potrzeb posiada opracowane dokumenty strategiczne określające cele rozwojowe, a następnie zadania jakie powinno się zrealizować w ciągu najbliższych lat, aby poprawić sytuację społeczno-gospodarczą. Zapisy zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji spełniają warunek zgodności z zapisami zawartymi w dokumentach dotyczących rozwoju gminy, powiatu i województwa. Cele i zadania określone w Programie są wewnętrznie zgodne, a ich osiągnięcie i realizacja nie powoduje negatywnych skutków dla osiągnięcia celów i realizacji zadań strategii wyższego rzędu.

Poniżej opisano najważniejsze dokumenty wspólnoty, kraju, województwa, powiatu i gminy wraz z zaznaczeniem **kolorem zielonym** celów, priorytetów, kierunków lub kwestii owych dokumentów, w które najlepiej wpisują się cele (oznaczone odpowiadającym im **numerem**) Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór.

Na poziomie dokumentów lokalnych (gminnych) odwołano się również do zapisów tych dokumentów (lub wprost je zacytowano), które wskazują potrzebę i znaczenie działań rewitalizacyjnych. Należy stwierdzić jednak, iż diagnoza tych dokumentów nosi znamiona dużej ogólności i odnosi się do całego obszaru Gminy, bez rozróżnienia występowania negatywnych zjawisk w poszczególnych, skonkretyzowanych przestrzeniach w Gminie – nie jest więc możliwe jednoznaczne stwierdzenie, że potrzeba występuje na wskazanym obszarze rewitalizacji. Należy jednak dodać, iż wszelkie analizy przeprowadzane w ramach opracowania tych dokumentów bazowały zazwyczaj na danych za lata dużo wcześniejsze niż wskaźniki przyjęte do diagnozy, a więc nieadekwatnych do tych, które wyznaczają ramy obszarów rewitalizacji w LPR. Sama charakterystyka problemów społecznych cechuje dużą dynamikę – i dopiero szczegółowa analiza wewnątrzgminna stworzona na potrzeby Lokalnego Programu Rewitalizacji jest w stanie wskazać dokładne miejsca występowania stanu kryzysowego w poszczególnych częściach Gminy.

12.1 Dokumenty na szczeblu międzynarodowym

Agenda 21

Globalna Agenda 21 jest programem działań uchwalonym w czerwcu 1992 podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro na tzw. Szczycie Ziemi. Dokument określa ramy wspólnych działań w skali globalnej w kwestii ochrony i kształtowania środowiska zwracając przede wszystkim uwagę na ochronę zasobów naturalnych oraz zrównoważony rozwój.

Agenda 21 składa się z czterech części, które poruszają następujące kwestie:

- zagadnienia społeczne i ekonomiczne,
- gospodarowanie zasobami naturalnymi Ziemi,

- **wzmocnienie roli głównych grup społecznych, (Cel III)**
- środki wdrażania zaleceń.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest długookresową strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej w latach 2010-2020. Dokument zastąpił realizowaną od 2000 r. Strategię Lizbońską. Celem nowej strategii jest współpraca państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu, wdrażania reform, które pozwolą na zmaganie się z problemem globalizacji współczesnego świata, starzenia się społeczeństwa oraz racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych.

Realizacja strategii wymaga skupienia się na trzech priorytetach:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój opierający się na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. (Cel II, III)**

Strategia koncentruje się na pięciu dalekosiężnych celach w dziedzinie edukacji, zatrudnienia, innowacyjności, klimatu i energii oraz w zakresie walki z ubóstwem.

12.2 Dokumenty na szczeblu krajowym

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat.

Głównym celem, który został przedstawiony w dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu powinno być mierzone, z jednej strony, wzrostem produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca, a z drugiej zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierówności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów.

Osiąganie strategicznego celu kluczowego będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach zadaniowych:

- konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji):

Cel 1 - Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji,

Cel 2 - Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym,

Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,

Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki,

Cel 5 - Stworzenie Polski Cyfrowej,

Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”, (Cel II)

Cel 7 - Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska,

- równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji):

Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,

Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego,

- efektywności i sprawności państwa (efektywności):

Cel 10 - stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,

Cel 11 - wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest główną strategią rozwojową kraju, która obejmuje średni horyzont czasowy. Dokument wskazuje najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju, a także poprawy jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych.

Wizja Polski przedstawia się następująco: Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo.

Celem głównym strategii średniookresowej staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

- Cel 1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem,
- Cel 2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe,
- Cel 3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

- Cel 1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej,
- Cel 2. Wzrost wydajności gospodarki, (Cel II)**
- Cel 3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki,
- Cel 4. Rozwój kapitału ludzkiego,
- Cel 5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych,
- Cel 6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- Cel 7. Zwiększenie efektywności transportu.

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

- Cel 1. Integracja społeczna, (Cel III)**
- Cel 2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych,
- Cel 3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Gminy, Obszary Wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Gminy, Obszary Wiejskie to średniookresowy dokument strategiczny, który odnosi się do zasad prowadzenia polityki społeczno-gospodarczej kraju w ujęciu wojewódzkim. Określa on cele i główne kierunki rozwoju kraju w wymiarze terytorialnym, wprowadza zmiany w zakresie planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce oraz nakreśla zadania podejmowane przez poszczególne resorty.

Krajowa strategia wyznacza następujące cele polityki regionalnej do 2020 roku:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- **budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, (Cel I, II, III)**
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia określa nowy model rozwoju – suwerenną wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r. W Strategii zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Stanowi ona podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów) oraz weryfikacji pozostałych instrumentów wdrożeniowych.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Strategia jest ukierunkowana na inkluzywny rozwój społeczno-gospodarczy. Przyjęto, że główną siłą napędową rozwoju i priorytetem publicznym jest spójność społeczna. Strategia podporządkowuje działania w sferze gospodarczej osiąganiu celów związanych z poziomem i jakością życia obywateli Polski. Kładzie nacisk, aby beneficjentem rozwoju gospodarczego, w większym niż dotychczas stopniu, byli zwykli obywatele oraz obszary do tej pory pomijane w polityce rozwoju.

SOR wyznacza następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
- **Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; (Cel I, II, III)**
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

12.3 Dokumenty na szczeblu regionalnym

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

Dokument wyznacza kierunki działań społeczności regionu oraz mechanizmy monitorowania jego rozwoju. Biorąc pod uwagę potencjał i sytuację regionu oraz stały wzrost jego możliwości rozwojowych sformułowano następującą misję dla województwa zachodniopomorskiego:

Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego zawiera się w sześciu celach strategicznych:

- Cel 1. WZROST INNOWACYJNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI GOSPODAROWANIA.
- **Cel 2. WZMOCNIENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ REGIONU. (Cel I, II)**
- Cel 3. ZWIĘKSZENIE PRZESTRZENNEJ KONKURENCYJNOŚCI REGIONU.

- Cel 4. ZACHOWANIE I OCHRONA WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH, RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI.
- **Cel 5. BUDOWANIE OTWARTEJ I KONKURENCYJNEJ SPOŁECZNOŚCI. (Cel III)**
- **Cel 6. WZROST TOŻSAMOŚCI I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ REGIONU. (Cel III)**

Strategia Rozwoju Powiatu Szczecineckiego

Dokument przedstawia następującą wizję: *Wszechstronny rozwój Ziemi Szczecineckiej, miejsca czystego ekologicznie o dużych walorach turystycznych poprzez zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gmin w oparciu o lokalną bazę gospodarczą, edukacyjną i zasoby naturalne, zapewniający podniesienie jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienie pozycji regionu w województwie zachodniopomorskim.*

Powyższy zapis ma zostać osiągnięty przez następujące cele strategiczne i pośrednie:

Cel I. Wszechstronny rozwój gospodarczy powiatu, małych i średnich przedsiębiorstw, sfery usług, turystyki, rolnictwa oraz jego otoczenia:

- **Utrzymanie istniejących i tworzenie nowych miejsc pracy jako skuteczna forma walki z bezrobociem, (Cel II)**
- Stymulowanie przedsiębiorczości, nowoczesności i innowacyjności gospodarki lokalnej,
- Dostosowanie kierunków rozwoju powiatu do zmian zachodzących w rolnictwie,
- **Aktywizacja gospodarcza społeczności lokalnych, (Cel II)**
- Szczecinek jako regionalne centrum rozwoju gospodarczego,
- Stworzenie systemu promocji powiatu z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych gmin.

Cel II. Rozwój infrastruktury technicznej:

- Poprawa spójności i dostępności komunikacyjnej,
- Rozwój sieci wodno- kanalizacyjnej wraz z oczyszczalniami ścieków,
- Realizacja kompleksowego programu zabezpieczenia energetycznego powiatu poprzez rozwój gazownictwa, energetyki i ciepłownictwa,
- Rozwój telefonii przewodowej i bezprzewodowej,
- Tworzenie warunków dla rozwoju budownictwa i racjonalne zagospodarowanie przestrzeni.

Cel III. Rozwój i wykorzystanie zasobów ludzkich:

- Stworzenie warunków dla rozwoju edukacji i aktywizacji zawodowej jako głównego stymulatora rozwoju,
- **Zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego, publicznego i socjalnego obywatelom, (Cel III)**
- Działania na rzecz integracji społeczności powiatu w poszanowaniu odmienności narodowej, etnicznej i kulturowej jej mieszkańców,
- **Tworzenie warunków dla rozwoju kultury, sportu, turystyki i wypoczynku, (Cel I)**

- Działania na rzecz rozwoju demokracji lokalnej.

Cel IV. Ochrona środowiska:

- Powiatowy Program Ochrony Środowiska uwzględniający wymogi AGENDY 21,
- Kompleksowe rozwiązywanie problemu zagospodarowania odpadów,
- Ochrona gleb, powietrza oraz wód powierzchniowych i podziemnych,
- Działania na rzecz zachowania i ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych, dziedzictwa kulturowego oraz świata roślinnego i zwierzęcego,
- Ochrona środowiska przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem niejonizującym.

12.4 Dokumenty na szczeblu lokalnym

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Biały Bór

Celem opracowania jest prawidłowe określenie polityki przestrzennej dla miasta i gminy oraz stworzenie podstaw do realizacji głównych zadań z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprawy warunków życia mieszkańców oraz wypracowanie odpowiednich standardów dla życia społecznego i gospodarczego.

Dokument określa ogólne kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego gminy. Studium ma za zadanie także sformułowanie lokalnych uwarunkowań, celów i programów rozwoju, dzięki czemu staje się dokumentem wytyczającym ogólną politykę przestrzenną gminy, a jednocześnie posiada charakter wytycznych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dokument przedstawia w sposób bardzo rozbudowany kierunki rozwoju gminy, które będą realizowane przez multi-działania w zakresie polityki przestrzennej.

Cele i projekty realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, **nie będą kolidowały z zapisami** Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Biały Bór.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 1.14. *Problemy do rozwiązania - diagnoza*

„Dużym problemem dla gminy jest znaczne bezrobocie utrzymujące się od kilku lat. Pod tym względem gmina zaliczana jest do grupy o najwyższym bezrobociu (20-25%). Wprawdzie wskaźnik rejestrowanego bezrobocia systematycznie zmniejsza się, ale w zbyt małym stopniu. Wśród bezrobotnych liczniejszą grupę stanowią kobiety (63%) oraz osoby w wieku mobilnym (90%).”

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Biały Bór

Strategia jest najważniejszym dokumentem programowym, w oparciu o który samorząd realizuje obowiązek prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Strategia została opracowana w oparciu o perspektywę wizji gminy, podkreślając jej specyfikę i wskazując na indywidualne rozwiązania, odpowiednie dla jej charakterystyki, wyzwań i potrzeb. Dokument przedstawi następującą misję/wizję:

GMINA BIAŁY BÓR TO OBSZAR ZINTEGROWANEJ SPOŁECZNOŚCI WIELOKULTUROWEJ, SPRZYJAJĄCY ROZWOJOWI MAŁEJ I ŚREDNIEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ TURYSTYCE KWALIFIKOWANEJ W OPARCIU O NATURALNE WALORY KRAJOBRAZOWE, ZASOBY NATURALNE I TRADYCJE KULTURALNE. BEZPIECZNA GMINA Z DOBRZE ZORGANIZOWANĄ INFRASTRUKTURĄ OŚWIATOWĄ I PEŁNĄ OFERTĄ MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNYCH, ZAPEWNIAJĄCYCH SUKCESYWNY WZROST POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.

W poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego (gospodarka, przestrzeń, ekologia, infrastruktura, społeczność) wskazano cele, które są podstawą prawidłowego rozwoju Gminy Biały Bór. Cele te wypełniają realizację przyjętej misji.

Dwa najważniejsze z tych czternastu celów określono mianem celów strategicznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Celom tym przypisano 50% środków potencjału inwestycyjnego Gminy Biały Bór. Kolejne cztery cele określono mianem priorytetów, dla których realizacji przeznacza się 35% tegoż potencjału. Dla wskazanych niżej ośmiu celów niezbędnych przeznaczono 15% tzw. potencjału inwestycyjnego.

- Cel Strategiczny I A Podjąć działania w kierunku rozbudowy i modernizacji dróg przebiegających w granicach administracyjnych gminy wraz z infrastrukturą okołodrogową.
- Cel Strategiczny I B Podjąć działania w kierunku rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej.
- Priorytet II A Działać na rzecz tworzenia i aktualizowania dokumentów planistycznych dających na bieżąco podstawy do realizacji nowych inwestycji.
- **Priorytet II B Podjąć działania w kierunku skuteczniejszego wykorzystania funduszy strukturalnych dla rozwoju gminy. (Cel I, II, III)**
- **Priorytet II C Wykorzystać położenie gminy do pozyskania inwestorów i unowocześnienia gospodarki. (Cel I, II)**
- Priorytet II D Podjąć działania w kierunku poprawy stanu środowiska naturalnego.
- Cel niezbędny III A Podjąć działania w kierunku dalszej rozbudowy i poprawy infrastruktury publicznej i technicznej.
- **Cel niezbędny III B Podjąć działania w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej. (Cel I, II)**
- Cel niezbędny III C Podjąć działania w kierunku budowy i rozbudowy infrastruktury oświatowej i społecznej.

- Cel niezbędny III D Stworzyć warunki mające na celu poprawę życia mieszkańców na terenach wiejskich.
- **Cel niezbędny III E Podjąć działania w kierunku zmniejszenia bezrobocia w szczególności na obszarach wiejskich. (Cel II)**
- Cel niezbędny III F Stworzyć warunki dla wszechstronnego rozwoju edukacyjnego młodzieży i społeczeństwa gminy.
- **Cel niezbędny III G Przeciwdziałać patologiom społecznym. (Cel III)**
- Cel niezbędny III H Podjąć działania w kierunku odnowy obszarów gminy i rewitalizacji dóbr kultury oraz dziedzictwa kulturowego.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 5. *Analiza SWOT*

„słaba estetyka zagospodarowania terenów zielonych; słabe zaplecze gospodarczo-usługowe; bezrobocie; ubóstwo.”

- Zapis z rozdziału 6. *Diagnoza stanu*

„niska liczba podmiotów gospodarczych; niski poziom samozatrudnienia; obszary ubóstwa i apatii; wysoki odsetek bezrobocia; obszar patologii społecznej.”

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Biały Bór na lata 2014-2020

Jest to dokument planowania strategicznego w sferze polityki społecznej, zorientowany wyłącznie na rozwiązywanie kwestii i problemów społecznych. Strategia wskazuje na kluczowe trudności społeczne z jakimi borykają się mieszkańcy oraz na ich potrzeby. Wytycza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych oraz buduje partycypacyjny model diagnozowania potrzeb, określania celów i zadań społecznych oraz ich realizacji.

Misją dokumentu jest: *Zabezpieczenie mieszkańcom Gminy Biały Bór dobrostanu zapewniającego sukcesywny wzrost poziomu życia oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.*

Strategia wyznacza następujące cele strategiczne:

- **Cel 1. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Biały Bór w ich prawidłowym funkcjonowaniu. (Cel III)**
- **Cel 2. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Biały Bór. (Cel II)**
- **Cel 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Biały Bór dotkniętych ubóstwem. (Cel II, III)**
- Cel 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

- **Cel 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków. (Cel III)**
- Cel 6. Zahamowanie zjawiska uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz łagodzenie jego skutków.
- **Cel 7. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja. (Cel III)**
- Cel 8. Przyjazna polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 3. *Diagnoza problemów społecznych w Gminie Biały Bór wraz z prognozą zmian*

Z zapisów wynika, że najpoważniejszymi diagnozowanymi problemami w sferze społecznej są:

Ubóstwo – wsparcie z tego powodu przyznano 316 rodzinom z 488 pobierających świadczenia pomocy społecznej („obszar współwystępowania ubóstwa i wykluczenia społecznego jest znaczący”);

Bezrobocie – wsparcie z tego powodu przyznano 333 rodzinom; 456 osobom na 579 zarejestrowanych bezrobotnych nie przysługuje już prawo do zasiłku (osoby długotrwale bezrobotne);

Starość – „*problemem społecznym jest funkcjonowanie seniorów, którzy z powodu wieku doświadczają ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu; osoby starsze bardzo często dotyka problem osamotnienia, stąd ważna jest również ich aktywizacja społeczna*”.

Przemoc w rodzinie – „*Ilość prowadzonych niebieskich kart nie oddaje w pełni skali tego problemu. Wiele osób wciąż obawia się konsekwencji poinformowania służb. Świadomość konsekwencji (zeznania czy konieczności stawienia się w sądzie) niejednokrotnie wygrywa z chęcią pomocy ofiarom przemocy*).

Program na rzecz aktywizacji mieszkańców w gminie Biały Bór na lata 2014-2020

Program jest instrumentem służącym realizacji polityki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz polityki programowania rozwoju lokalnego Gminy. Założeniem opracowania jest pokazanie najważniejszych problemów społecznych istniejących w Gminie i przedstawienie sposobów ich rozwiązywania. Dokument ma służyć jako podstawa do planowania konkretnych przedsięwzięć, a jego głównym celem jest zwiększenie efektywności rozwiązywania problemów społecznych w gminie Biały Bór.

Program wyznacza siedem sfer tematycznych w ramach, których będą realizowane działania odpowiadające poniższym celom:

SFERA SPOŁECZNA

- **Cel 1: Aktywizacja osób izolujących się społecznie. (Cel III)**
- Cel 2: Utworzenie dodatkowych placówek wspierających rodzinę w wychowaniu i opiece nad dzieckiem - podniesienie poziomu świadomości w sferze opiekuńczo-wychowawczej.
- **Cel 3: Prowadzenie rozmów i zajęć z rodzicami dzieci, z rodzin niewydolnych wychowawczo, z problemem uzależnień i przemocy. (Cel III)**
- Cel 4: Wdrożenie wczesnej diagnozy problemów.

- **Cel 5: Organizacja i tworzenie programów pomocy i zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. (Cel III)**
- Cel 6: Tworzenie, prowadzenie i wspieranie działalności Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, współuzależnionych oraz ofiar przemocy domowej.
- **Cel 7: Aktywizacja ludzi starszych, a także „wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy - wiedzy, umiejętności i doświadczenia życiowego, dla rozwoju gospodarczego i społeczności lokalnej.” (Cel II, III)**
- Cel 8: Integracja i wsparcie działań o charakterze aktywizującym, zmierzające do wyprowadzenia z bezdomności i pozwalające powrócić osobom bezdomnym do ponownego pełnienia ról społecznych i rodzinnych.
- Cel 9: Wsparcie działań o charakterze osłonowym (szczególnie w okresie jesienno-zimowym), zapobiegających degradacji społecznej osób bezdomnych i skrajnie ubogich, w szczególności poprzez zapewnienie wyżywienia, środków higieny i niezbędnej odzieży.
- Cel 10: Wspieranie działań mających na celu realizację programów profilaktycznych, szkoleń realizowanych we współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej i innymi organami administracji oraz służbami.
- Cel 11: Utworzenie pakietu instrumentów w pracy socjalnej.
- Cel 12: Zmniejszenie skali uzależnień wśród osób bezdomnych.
- Cel 13: Prewencja (profilaktyka) bezdomności poprzez pracę socjalną.

SFERA RYNKU PRACY

- **Cel 1: Wykorzystywanie i doskonalenie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu i łagodzenia jego skutków oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu. (Cel II)**
- Cel 2: Zwiększenie możliwości komunikacyjnych na terenie gminy w celu podjęcia zatrudnienia na terenie gminy lub jej bezpośrednim otoczeniu.
- Cel 3: Integracja zawodowa oraz społeczna kobiet poprzez edukację i aktywizację mającą na celu ułatwienie im dostępu do rynku pracy, promocja równości szans kobiet i mężczyzn w życiu zawodowym, społecznym i publicznym.
- Cel 4: Upowszechnienie informacji o możliwościach zmiany sytuacji zawodowej osób zagrożonych izolacją, marginalizacją czy wykluczeniem społecznym
- **Cel 5: Wskazanie możliwości aktywizacji zawodowej i uniknięcia izolacji, marginalizacji czy wykluczenia społecznego. (Cel II)**
- **Cel 6: Promowanie aktywności i mobilności zawodowej. (Cel II)**

SFERA ZDROWIA

- Cel 1: Podniesienie poziomu zdrowotnego mieszkańców gminy Biały Bór
- Cel 2: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.
- Cel 3: Pomoc osobom narażonym na pogorszenie zdrowia psychicznego m.in. dzieciom, młodzieży, osobom starszym, w celu poprawy ich funkcjonowania w środowisku rodzinnym i lokalnym oraz wzmocnienia odporności psychicznej. Stwarzanie warunków do prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży.
- Cel 4: Poszerzenie i zróżnicowanie form opieki zdrowotnej, pomocy i wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.

- **Cel 5: Rozwój Rehabilitacji w gminie Biały Bór - stworzenie warunków do rozwoju infrastruktury usług, przy wykorzystaniu potencjału, którym dysponuje gmina Biały Bór. (Cel III)**

SFERA EDUKACJI

- Cel 1: Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa gminy.
- Cel 2: Podjęcie działań w kierunku modernizacji infrastruktury oświatowej pod kontem szerszego ich wykorzystania.
- Cel 3. Podniesienie umiejętności mieszkańców gminy Biały Bór w zakresie obsługi komputera oraz zapewnienie dostępu do Internetu dla całego obszaru gminy.
- Cel 4. Stworzenie szansy wszystkim mieszkańcom gminy na przełamanie barier dostępu do wiedzy, edukacji, pracy, informacji, a także zwiększenie szans na nawiązanie kontaktów z innymi użytkownikami Internetu.
- Cel 5. Umożliwienie, za pośrednictwem ePUAPu kontaktowania się z jednostkami administracji publicznej i korzystania z usług cyfrowych udostępnionych przez te jednostki.

SFERA KULTURY

- Cel 1: Zwiększenie uczestnictwa w kulturze.
- Cel 2: Promocja i wspieranie działań w zachowaniu harmonii i tradycji regionalnych wsi w poszczególnych sołectwach na terenie gminy Biały Bór.
- Cel 3: Produkcja i sprzedaż lokalnych ekologicznych wyrobów na rynku lokalnym, powiatowym, krajowym i międzynarodowym.
- Cel 4: Rozbudowa reprezentatywnych terenów wsi w poszczególnych sołectwach oraz dbałość o ich wygląd, infrastrukturę, czystość, porządek na wsi, jako wizytówki lokalnej społeczności.
- Cel 5: Wspieranie i promowanie organizacji lokalnych działających na terenie wsi.

SFERA AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ

- Cel 1: Kreowanie liderów lokalnych w poszczególnych miejscowościach dla tworzenia nowych inicjatyw.
- Cel 2: Stworzenie „inkubatora” dla organizacji pozarządowych.
- Cel 3: Wytyczenie kierunków rozwoju dla poszczególnych sołectw.

SFERA AKTYWNOŚCI NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

- Cel 1: Wytyczanie kierunków rozwoju w celu właściwego wykorzystania oraz odnawiania zasobów i składników środowiska naturalnego.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 3. *Analiza SWOT*

„społeczna niezaradność części mieszkańców; małe zaplecze gospodarczo-usługowe; bezrobocie; ubóstwo; niski standard bazy turystycznej.”

Roczny Program Współpracy Gminy Biały Bór z organizacjami pozarządowymi na rok 2017

Jest to dokument przedstawiający politykę władz gminy wobec organizacji pozarządowych w zakresie realizowania zadań własnych przy wykorzystaniu potencjału społeczności lokalnej.

Celem głównym Programu jest zaspokojenie potrzeb społecznych mieszkańców gminy Biały Bór oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą, a organizacjami społecznymi.

Celami szczegółowymi Programu są:

- 1) **poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy; (Cel I, II, III)**
- 2) racjonalne wykorzystanie środków budżetowych gminy;
- 3) otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność w wykonywaniu zadań publicznych,
- 4) integracja organizacji lokalnych obejmujących zakresem działania sferę zadań publicznych,
- 5) wzmocnienie potencjału organizacji oraz rozwój wolontariatu,
- 6) promowanie i wzmacnianie postaw obywatelskich.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 3. *Analiza SWOT*

„...współpraca samorządu z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego ma fundamentalne znaczenie, ponieważ organizacje te, działając na rzecz małych społeczności, są bardzo cennym wyrazicielem opinii publicznej i oczekiwań określonych grup społecznych.”

Spis tabel

Tabela 1. Etapy procesu diagnostycznego.	8
Tabela 2. Wykaz wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.	9
Tabela 3. Zmiany liczby ludności w jednostkach pomocniczych gminy Biały Bór.	15
Tabela 4. Zmiany liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie gminy Biały Bór.	17
Tabela 5. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na formy pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	20
Tabela 6. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	21
Tabela 7. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.	22
Tabela 8. Uczestnictwo mieszkańców w wyborach parlamentarnych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	23
Tabela 9. Wykaz organizacji społecznych działających na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	24
Tabela 10. Wydarzenia zanotowane przez policję na terenie gminy Biały Bór.	27
Tabela 11. Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	27
Tabela 12. Zmiany w rejestracji podmiotów gospodarczych na terenie gminy Biały Bór.	29
Tabela 13. Ewidencja zabytków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Biały Bór.	34
Tabela 14. Charakterystyka infrastruktury technicznej terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.	35
Tabela 15. Wyroby azbestowe na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.	37
Tabela 16. Formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy Biały Bór.	38
Tabela 17. Analiza SWOT.	41
Tabela 18. Jednostki pomocnicze gminy Biały Bór składające się na jednostki porównawcze przyjęte do diagnozy.	43
Tabela 19. Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych jednostek porównawczych.	43
Tabela 20. Wskaźniki rzeczywiste sfery społecznej.	46
Tabela 21. Wskaźniki wystandaryzowane sfery społecznej.	46
Tabela 22. Wskaźniki rzeczywiste sfery gospodarczej.	48
Tabela 23. Wskaźniki wystandaryzowane sfery gospodarczej.	48
Tabela 24. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego z nałożenia się zdiagnozowanej koncentracji zjawisk negatywnych.	50
Tabela 25. Szczególna koncentracja zjawisk negatywnych na obszarze rewitalizacji w sferze społecznej.	58
Tabela 26. Szczególna koncentracja zjawisk negatywnych na obszarze rewitalizacji w sferze gospodarczej.	58

Tabela 27. Cele główne i szczegółowe Programu.	65
Tabela 28. Oddziaływanie projektu na łagodzenia stanu kryzysowego w danej sferze.	79
Tabela 29. Komplementarność i logika powiązań pomiędzy projektami a celami rewitalizacji.	80
Tabela 30. Wzajemne powiązania oraz synergia projektów rewitalizacyjnych.	81
Tabela 31. Zasady wdrażania i modyfikacji Programu.....	94
Tabela 32. Harmonogram realizacji Programu.....	96
Tabela 33. Wzór karty monitoringu projektu.....	98
Tabela 34. Wskaźniki programowe.	100

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Biały Bór w województwie zachodniopomorskim i powiecie szczecińskim.	12
Rysunek 2. Poglądowa mapa gminy.....	13
Rysunek 3. Podział gminy Biały Bór na jednostki porównawcze.	44
Rysunek 4. Jednostki porównawcze z koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej.	47
Rysunek 5. Jednostki porównawcze z koncentracją negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.	49
Rysunek 6. Obszar zdegradowany wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.	51
Rysunek 7. Obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.....	54
Rysunek 8. Położenie obszaru rewitalizacji na tle granic miasta Biały Bór.....	55
Rysunek 9. Poglądowa mapa obiektów pełniących funkcje publiczno-usługowe na terenie obszaru rewitalizacji.	57
Rysunek 10. Budynek byłego młyna wodnego gotowego stać się ważnym miejscem noclegowo- gastronomicznym obszaru rewitalizacji.	60
Rysunek 11. Gotowy na przemiany Rynek w Białym Borze.....	61
Rysunek 12. Budynek byłego sądu grodzkiego nadający się na centrum opieki nad osobami starszymi.	62
Rysunek 13. Wytyczone miejsca realizacji projektów inwestycyjnych na obszarze rewitalizacji.	77
Rysunek 14. Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych ze środków publicznych.	86
Rysunek 15. Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych ze środków prywatnych.	87
Rysunek 16. System wdrażania Programu.	93